

**UCHWAŁA NR XLIII/318/2014
RADY GMINY DĘBNICA KASZUBSKA**

z dnia 30 czerwca 2014 r.

w sprawie „Programu ochrony środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.) oraz art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232, z późn. zm.), po zasięgnięciu opinii Zarządu Powiatu Słupskiego

**uchwala się,
co następuje:**

§ 1. Uchwala się „Program ochrony środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021 ”, jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dębica Kaszubska.

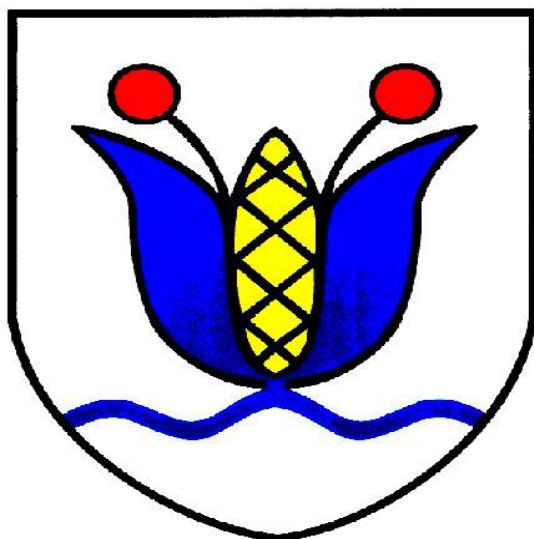
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodnicząca Rady
Gminy

Agnieszka Łomża

Załącznik do Uchwały Nr XLIII/318/2014
Rady Gminy Dębica Kaszubska
z dnia 30 czerwca 2014 r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY DĘBNICA KASZUBSKA NA LATA 2014-2017 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2021

Sporządził:
mgr Marcin Botwinionek

Spis treści

1. Wstęp.....	5
1.1 Podstawa prawna opracowania.....	5
1.2 Cel opracowania.....	5
1.3 Przedmiot i zakres opracowania.....	5
2. Uwarunkowania Programu Ochrony Środowiska.....	6
2.1 Polityka Ekologiczna Państwa.....	6
2.2 Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego.....	12
2.3 Program Ochrony Środowiska Powiatu Słupskiego.....	13
3. Struktura społeczno – gospodarcza.....	15
3.1 Położenie administracyjne.....	15
3.2 Powierzchnia, ludność i struktura osadnicza.....	15
3.3 Formy użytkowania terenu.....	16
3.4 Gospodarka.....	16
4. Charakterystyka komponentów środowiska przyrodniczego.....	17
4.1 Geologia i geomorfologia, regionalizacja fizycznogeograficzna.....	17
4.2 Klimat.....	19
4.3 Wody powierzchniowe i podziemne.....	20
4.4 Pokrywa glebowa.....	24
4.5 Szata roślinna i świat zwierzęcy.....	27
5. Walory przyrodnicze i krajobrazowe.....	30
5.1 Formy ochrony przyrody i ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.....	30
5.1.1 Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”.....	30
5.1.2 Użytki ekologiczne.....	32
5.1.3 Stanowiska dokumentacyjne.....	34
5.1.4 Pomniki przyrody.....	35
5.1.5 Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe.....	40
5.1.6 Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów oraz siedlisk.....	40
5.1.7 Obszary Natura 2000.....	42
5.1.8 Korytarze ekologiczne.....	44
5.2 Zieleń urządzone i chronione walory kulturowe.....	46
6 Stan i tendencje przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy.....	48
6.1 Przekształcenie rzeźby terenu.....	48
6.2 Obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią.....	49
6.3 Powietrze atmosferyczne.....	50
6.4 Wody powierzchniowe i podziemne.....	52
6.5 Degradacja szaty roślinnej i jej przyczyny oraz negatywne zjawiska zaobserwowane w faunie.....	53
6.6 Tereny o obniżonych walorach estetyczno-widokowych krajobrazu.....	55
7. Ograniczenia oraz wskazania i szanse rozwoju gminy (osadnictwo, przemysł, usługi, turystyki, walory przyrodnicze i inne).....	55
7.1 Analiza SWOT dla gminy Dębica Kaszubska.....	57
8. Realizacja zadań w zakresie ochrony i kształtowania środowiska w gminie w latach 2009-2013, Raport z realizacji POŚ 2009-2012.....	59
8.1. Podstawa, cel i zakres opracowania raportu z realizacji POŚ gminy Dębica Kaszubska.....	59
8.2 Stan realizacji zadań przewidzianych w Programie oraz wykonane zadania dodatkowe.....	59
8.3 Zadania zrealizowane w 2013 roku.....	66
8.4 Osiągnięte wskaźniki wykonania celów i zadań określonych w Programie Ochrony Środowiska.....	66
8.5 Podsumowanie.....	68
9. Projekt systemu działań dla poprawy stanu środowiska gminy.....	69
9.1 Zadania gminy w sferze związanej z ochroną środowiska, wynikające z przepisów prawa.....	69
9.2 Ustalenia Programu.....	76
9.2.1 Cele krótkoterminowe (priorytetowe) – do realizacji w okresie 2014-2017.....	76
9.2.2 Cele średnioterminowe – do realizacji w okresie 2018-2021.....	77
9.2.3 Cele długoterminowe – do realizacji po roku 2021.....	77
9.3 Zadania służące realizacji poszczególnych celów wraz z określeniem szacunkowych kosztów.....	77
10. Zarządzanie i monitoring Programem Ochrony Środowiska.....	82
10.1 Instrumenty zarządzania środowiskiem.....	82

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

10.1.1 Instrumenty prawne.....	82
10.1.2 Instrumenty ekonomiczne i społeczne.....	82
10.2 Zasady zarządzania Programem.....	84
10.3 Możliwości finansowe realizacji Programu.....	84
10.3.1 Środki własne budżetu gminy.....	84
10.3.2 Dotacje, środki pomocowe, kredyty i środki komercyjne.....	85
10.4 Mierniki stopnia realizacji Programu.....	86
10.5 Monitoring wdrażania Programu.....	88
11. Streszczenie.....	88
LITERATURA:.....	96

Spis tabel

Charakterystyka największych zbiorników wodnych w gminie Dębica Kaszubska.....	21
Użytki ekologiczne w gminie Dębica Kaszubska.....	33
Pomniki przyrody w gminie Dębica Kaszubska.....	35
Rejestr Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków leżących na obszarze gminy Dębica Kaszubska.....	47
Gminna Ewidencja Zabytków gminy Dębica Kaszubska – wybrane pozycje.....	48
Realizacja zadań ujętych w Programie Ochrony Środowiska gminy Dębica Kaszubska w latach 2009-2012.....	60
Realizacja zadań ujętych w perspektywie Programu Ochrony Środowiska gminy Dębica Kaszubska w latach 2009-2012 oraz zadania w niej nieuwzględnione.....	66
Mierniki stopnia realizacji przyjęte w Programie.....	67
Zadania służące realizacji poszczególnych celów wraz z określeniem szacunkowych kosztów.....	78
Nakłady na ochronę środowiska w gminie Dębica Kaszubska w latach 2009-2012.....	85
Mierniki stopnia realizacji Programu.....	86

Spis rycin

Położenie gminy Dębica Kaszubska na tle województwa pomorskiego i powiatu słupskiego.....	15
Podział fizycznogeograficzny na tle gminy Dębica Kaszubska.....	17
Zmienność typów pogody, średnie temperatury i opady.....	20
Zlewnia rzeki Słupi.....	21
Wody powierzchniowe i podziemne na obszarze gminy Dębica Kaszubska.....	22
Główne zbiorniki wód podziemnych i złoża kopalin w dorzeczu Słupi i Łupawy.....	23
Mapa glebowo-rolnicza obszaru gminy – kompleksy rolniczej przydatności gleb.....	25
Typologia i pochodzenie gleb.....	26
Potencjalna roślinność naturalna.....	27
Występowanie wybranych gatunków ryb w dorzeczu Słupi.....	29
Ekologiczne ograniczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych.....	45

1. Wstęp

Pod pojęciem ochrona środowiska wg art. 3 ust 13 ustawy z dnia 27 kwietnia - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.) należy rozumieć jako podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiających zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej, ochrona ta polega w szczególności na racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a także na przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom oraz na przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego. Dodatkowo nacisk trzeba położyć na zasadę zrównoważonego rozwoju, przez który rozumie się, wg art 3 ust 50 ustawy, jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń

1.1 Podstawa prawna opracowania

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska są art. 14 i 17 ustawy z dnia 27 kwietnia - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.) Program obowiązuje w latach 2014-2017 oraz uwzględnia perspektywę na lata 2018-2021. Prawo ochrony środowiska zobowiązuje organ wykonawczy Gminy zgodnie z art. 18 ustawy do sporządzenia, co dwa lata sprawozdania z wykonania programu.

1.2 Cel opracowania

Program Ochrony Środowiska jest dokumentem wspomagającym zarówno proces decyzyjny, jak i racjonalnie zarządza środowiskiem, w celu wprowadzenia na obszarze gminy zrównoważonego rozwoju. Program ma na celu wskazanie działań w latach 2014-2017, a także wskazuje perspektywę działań po 2017 roku, które są niezbędne dla zapewnienia wysokiej jakości środowiska i tym samym zapewni mieszkańcom poprawę warunków życia w otaczającym środowisku.

1.3 Przedmiot i zakres opracowania

W opracowaniu objęto charakterystyką stan zasobów i ocenę przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy, w zakresie elementów przyrody ożywionej i nieożywionej, obszarów objętych ochroną prawną oraz analizę ograniczeń i szans rozwoju, które wynikają z uwarunkowań przyrodniczych. Program uwzględnia przepisy prawa, polityki ekologicznej państwa, a także jest

spójny z Programem Ochrony Środowiska i z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego oraz ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Słupskiego.

Program Ochrony Środowiska określa wymagania odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologicznego,
- priorytety ekologiczne i cele długoterminowe,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe

Podczas opracowania, Program został analizowany i weryfikowany przez władze samorządu gminnego, które w imieniu mieszkańców dokonały wartościowania problemów oraz zasadności proponowanych celów i zadań.

2. Uwarunkowania Programu Ochrony Środowiska

Do podstawowych dokumentów dla sporządzenia niniejszego Programu Ochrony Środowiska zaliczają się zasady realizacji Polityki Ekologicznej Państwa, Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego, a także Program Ochrony Środowiska i Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Słupskiego.

2.1 Polityka Ekologiczna Państwa

W przywołanym dokumencie czytamy: *„Wszystkie działania człowieka są prowadzone w środowisku przyrodniczym, mają więc wpływ na jego stan obecny i przyszły. Stąd też w art. 5 Konstytucji RP zapisane zostało, że „Rzeczpospolita Polska (...) zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Oznacza to konieczność takiego gospodarowania, aby zachować środowisko w możliwie dobrym stanie dla przyszłych pokoleń. Tak więc kryteria rozwoju zrównoważonego powinny być uwzględnione we wszystkich dokumentach strategicznych sektorów gospodarczych.”*

W związku z tym, iż za najważniejszą uznaje się politykę ogólnopolską a zasadom tej polityki ekologicznej podporządkowane są polityki ekologiczne państwa, a dalej polityka w jednostkach samorządu terytorialnego, należy przywołać w tym miejscu kilka z elementarnych zasad zrównoważonego rozwoju, które zostały wypracowane na konferencji w Rio de Janeiro w sprawie środowiska i rozwoju w 1992 roku, a zwaną „Deklaracją z Rio” i zostały ujęte, w skrócie, w

poprzednim Programie Ochrony Środowiska:

- *Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego – nakazująca zapewnienie jednakowej możliwości korzystania ze środowiska obecnie żyjącym i przyszłym pokoleniom, wszystkim mieszkańcom bez względu na odległość od wartościowych zasobów środowiska oraz wprowadzająca równowagę szans pomiędzy przyrodą i człowiekiem, jako jej elementem*
- *Zasada przezorności – która nakazuje rozwiązywanie problemów ekologicznych już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo ich wystąpienia, nie zaś po ich udokumentowaniu, czy nawet zaistnieniu*
- *Zasada prewencji – która zakłada, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom działalności człowieka dla środowiska naturalnego, musi być podejmowane już na etapie planowania przedsięwzięć*
- *Zasada „zanieczyszczający płaci” - która nakłada pełną odpowiedzialność, w tym materialną, za skutki zanieczyszczenia środowiska i stwarzania innych zagrożeń na ich sprawcę*
- *Zasada uspołeczniania polityki ekologicznej – która nakazuje stwarzać warunki do udziału obywateli w procesie decyzyjnym, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska naturalnego,*
- *Zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi – nakazująca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych, na równi z celami gospodarczymi i społecznymi,*
- *Zasada regionalizacji – oznaczająca min. transgraniczne koordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (np. Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, doliny i obszary wodno-blotne, szczególnie w strefach przygranicznych,*
- *Zasada subsydiarności – oznaczająca przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych (w tym przypadku dotyczących ochrony środowiska) na niższy szczebel regionalny lub lokalny, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany,*
- *Zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej – oznaczająca potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu (w tym przypadku odnosząca się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska)*

Na podstawie powyższych zasad opracowana została polityka ekologiczna państwa, a ta wskazuje istotne cele, dla wyznaczenia ram opracowania Programu Ochrony Środowiska gminy, takie jak:

- **celem strategicznym w uwzględnianiu zasad ochrony środowiska w strategiach**

sektorowych jest doprowadzenie do sytuacji, w której projekty dokumentów strategicznych wszystkich sektorów gospodarki będą, zgodnie z obowiązującym w tym zakresie prawem, poddawane procedurze oceny oddziaływania na środowisko i wyniki tej oceny będą uwzględniane w ostatecznych wersjach tych dokumentów,

- **Celem w aktywizacji rynku na rzecz ochrony środowiska** jest uruchomienie takich mechanizmów prawnych, ekonomicznych i edukacyjnych, które prowadziłyby do rozwoju proekologicznej produkcji towarów oraz do świadomych postaw konsumenckich zgodnie z zasadą rozwoju zrównoważonego. Działania te powinny objąć pełną internalizację kosztów zewnętrznych związanych z presją na środowisko,
- **Celem podstawowym w zarządzaniu środowiskiem** jest jak najszersze przystępowanie do systemu EMAS, rozpowszechnianie wiedzy wśród społeczeństwa o tym systemie i tworzenie korzyści ekonomicznych dla firm i instytucji będących w systemie,
- **Celem w udziale społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska** jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”, prowadzącą do:
  - proekologicznych zachowań konsumenckich,
  - prośrodowiskowych nawyków i pobudzenia odpowiedzialności za stan środowiska,
  - organizowania akcji lokalnych służących ochronie środowiska,
  - uczestniczenia w procedurach prawnych i kontrolnych dotyczących ochrony środowiska,
- **Celem w rozwoju badań i postępie technicznym** jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu eko-innowacji w przemyśle oraz w produkcji wyrobów przyjaznych dla środowiska oraz doprowadzenie do zadowalającego stanu systemu monitoringu środowiska,
- **Celem polityki ekologicznej w zakresie odpowiedzialności za szkody w środowisku** jest stworzenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody. W przypadku wystąpienia szkody w środowisku koszty naprawy muszą w pełni ponieść jej sprawcy,
- **Celem w aspekcie ekologicznym w planowaniu przestrzennym** jest konieczne przywrócenie właściwej roli planowania przestrzennego na obszarze całego kraju, w szczególności dotyczy to miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji,
- **Podstawowym celem w ochronie przyrody** jest zachowanie bogatej różnorodności

biologicznej polskiej przyrody na różnych poziomach organizacji: na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), gatunkowym oraz ponadgatunkowym (ekosystemowym), wraz z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju, który w sposób niekonfliktowy współistnieje z różnorodnością biologiczną,

- **Cel ochrony i zrównoważenia rozwoju lasów** zakłada się dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego. Oznacza to rozwijanie idei trwale zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
- **Celem racjonalnego gospodarowania zasobami wody** jest racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę narodową od deficytów wody i zabezpieczyć przed skutkami powodzi oraz zwiększenie samofinansowania gospodarki wodnej. Naczelnym zadaniem będzie dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniem,
- **Głównymi celami dla ochrony powierzchni ziemi, a w szczególności dla ochrony gruntów użytkowanych rolniczo jest:**
  - rozpowszechnianie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego,
  - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogenie,
  - zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracając im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą,
- **Podstawowym celem gospodarowania zasobami geologicznymi** jest racjonalizacja zaopatrzenia ludności oraz sektorów gospodarczych w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenia ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją. W terminie do 2016 r. jest konieczne:
  - doskonalenie prawodawstwa dotyczącego ochrony zasobów kopaliny i wód podziemnych,
  - ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopaliny,
  - eliminacja nielegalnej eksploatacji kopaliny,
  - wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopaliny w procesie planowania

przestrzennego,

- wykonanie bilansu pojemności struktur geologicznych, w których możliwa jest sekwestracja dwutlenku węgla na terenie Polski,
- rozpoznanie geologiczne złóż soli kamiennej, wyczerpanych złóż ropy i innych struktur geologicznych pod kątem magazynowania ropy naftowej i gazu ziemnego oraz składowania odpadów, w tym promieniotwórczych,
- dokończenie dokumentowania zasobów dyspozycyjnych wód leczniczych i termalnych oraz głównych zbiorników wód podziemnych,
- **Celem działań w obszarze zdrowia środowiskowego jest dalsza poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców w wyniku wspólnych działań sektora ochrony środowiska z sektorem zdrowia oraz skuteczny nadzór nad wszystkimi w kraju instalacjami będącymi potencjalnymi źródłami awarii przemysłowych powodujących zanieczyszczenie środowiska,**
- **Najważniejszym zadaniem dla ochrony i jakości powietrza będzie dążenie do spełnienia przez RP zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z dwóch dyrektyw unijnych. Z Dyrektywy LCP wynika, że emisja z dużych źródeł energii, o mocy powyżej 50 Mw_c, już w 2008 r. nie powinna być wyższa niż 454 tys. ton dla SO₂ i 254 tys. ton dla NO_x. Limity te dla 2010 r. wynosiły dla SO₂ - 426 tys., dla NO_x - 251 tys. ton, a dla roku 2012 dla SO₂ - 358 tys. ton, dla NO_x - 239 tys. ton. Trzeba dodać, że są to limity niezwykle trudne do dotrzymania dla kotłów spalających węgiel kamienny lub brunatny nawet przy zastosowaniu instalacji odsiarczających gazy spalinowe. Podobnie trudne do spełnienia są normy narzucone przez Dyrektywę CAFE, dotyczące pyłu drobnego o granulacji 10 mikrometrów (PM10) oraz 2,5 mikrometra (PM 2,5). Do roku 2016 zakłada się także całkowitą likwidację emisji substancji niszczących warstwę ozonową przez wycofanie ich z obrotu i stosowania na terytorium Polski,**
- **W celu ochrony wód, do końca 2015 r. Polska powinna zapewnić 75% redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych kończąc krajowy program budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnych dla wszystkich aglomeracji powyżej 2000 RLM. Osiągnięcie tego celu będzie oznaczało przywrócenie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych w całym kraju, a także realizację Bałtyckiego Programu Działań dotyczącego walki z eutrofizacją wód Bałtyku. Naczelnym celem polityki ekologicznej Polski w zakresie ochrony zasobów wodnych jest utrzymanie lub osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód, w tym również zachowanie i przywracanie ciągłości ekologicznej cieków. Ten długofalowy cel**

powinien być zrealizowany do 2015 r. tak, jak to przewiduje dla wszystkich krajów Unii Europejskiej Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE, natomiast w polskim prawodawstwie ustawa - Prawo wodne. Cel ten będzie realizowany przez opracowanie dla każdego wydzielonego w Polsce obszaru dorzecza planu gospodarowania wodami oraz programu wodno-środowiskowego kraju aby móc osiągnąć zakładane cele środowiskowe,

- **Celami w zakresie gospodarki odpadami są:**
  - utrzymanie tendencji oddzielenia ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju (mniej odpadów na jednostkę produktów, mniej opakowań, dłuższe okresy życia produktów itp.),
  - znaczne zwiększenie odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska,
  - zamknięcie wszystkich składowisk, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja,
  - sporządzenie spisu zamkniętych oraz opuszczonych składowisk odpadów wydobywczych, wraz z identyfikacją obiektów wpływających znacząco na środowisko (obowiązek wynikający z dyrektywy 2006/21/WE oraz ustawy z dnia 10 lipca 2008 r. o odpadach wydobywczych (Dz. U. Nr 138, poz. 865),
  - eliminacja kierowania na składowiska zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz zużytych baterii i akumulatorów,
  - pełne zorganizowanie krajowego systemu zbierania wraków samochodów i demontaż pojazdów wycofanych z eksploatacji,
  - takie zorganizowanie systemu preselekcji sortowania i odzysku odpadów komunalnych, aby na składowiska nie trafiało ich więcej niż 50% w stosunku do odpadów wytworzonych w gospodarstwach domowych,
- **Celem w zakresie ochrony przed hałasem i oddziaływaniem pól elektromagnetycznych jest dokonanie wiarygodnej oceny narażania społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i podjęcie kroków do zmniejszenia tego zagrożenia tam, gdzie jest ono największe. Podobny jest też cel działań związanych z zabezpieczeniem społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych,**
- **Celem polityki ekologicznej w odniesieniu do substancji chemicznych w środowisku jest stworzenie efektywnego systemu nadzoru nad substancjami chemicznymi dopuszczonymi na rynek, zgodnego z zasadami Rozporządzenia REACH.**

2.2 Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego

Wojewódzki program ochrony środowiska służy realizacji polityki ekologicznej państwa w skali regionalnej, a jego najważniejszą część stanowią wyznaczone cele: perspektywiczne, średniookresowe i priorytetowe. Cele w Programie Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego sformułowano na podstawie dokumentów strategicznych dla województwa takich jak m.in. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego.

W przywołanym planie określa się następujące cele:

Cele perspektywiczne nawiązujące do priorytetów VI Wspólnotowego Programu Działań w zakresie środowiska naturalnego, Polityki Ekologicznej Państwa oraz misji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020, mają charakter stałych dążeń i perspektywę osiągnięcia poza rokiem 2020:

- *Środowisko dla zdrowia – dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,*
- *Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa,*
- *Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,*
- *Zrównoważone wykorzystanie energii, wody i zasobów naturalnych.*

W obszarze celów perspektywicznych, spełniających rolę osi priorytetowych wpisano 12 celów średniookresowych przewidzianych do realizacji w latach 2013-2020:

1. *Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód podziemnych i powierzchniowych, w tym wód przybrzeżnych;*
2. *Osiągnięcie i utrzymywanie standardów jakości środowiska, wpływających na warunki zdrowotne;*
3. *Budowa systemu gospodarki odpadami, który w pełni realizuje zasadę zapobiegania i minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów, zapewnia wysoki stopień ich odzysku oraz bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie;*
4. *Ochrona mieszkańców województwa i ich mienia przed zagrożeniami naturalnymi i skutkami katastrof naturalnych;*
5. *Kształtowanie u mieszkańców województwa pomorskiego postaw i nawyków proekologicznych oraz poczucia odpowiedzialności za stan środowiska;*
6. *Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska, zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu;*

7. *Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej, powstrzymanie procesu jej utraty oraz poprawa spójności systemu obszarów chronionych;*
8. *Dostosowywanie ekosystemów leśnych do zmian klimatycznych i warunków siedliskowych; przywracanie walorów ekologicznych obszarom rolniczym i ich zachowanie.*
9. *Racjonalizacja wykorzystania zasobów wód podziemnych, ochrona głównych zbiorników wód podziemnych stanowiących ważne źródło zaopatrzenia w wodę;*
10. *Zrównoważone użytkowanie zasobów kopalin, eliminacja nielegalnego wydobycia oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków ich eksploatacji;*
11. *Wspieranie wytwarzania i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych;*
12. *Rozbudowa efektywnych systemów produkcji i dystrybucji energii oraz ograniczenie niekorzystnych oddziaływań energetyki na środowisko;*

Konieczność wypełnienia postanowień Traktatu Stowarzyszeniowego z Unią Europejską wymusza pilne wykonanie niektórych zadań zwłaszcza w zakresie gospodarki ściekowej. Stąd też w Programie wyodrębniono **cel priorytetowy**, który należy zrealizować do roku 2015, tj.:

- *Wyposażenie w zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej i oczyszczalnie ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów wszystkich aglomeracji powyżej 15 000 RLM;*

2.3 Program Ochrony Środowiska Powiatu Słupskiego

Działania zawarte w aktualnym powiatowym programie skupiają się głównie na następujących celach:

- **Działania edukacyjno-informacyjne obejmują m.in.:**
  - *edukację mieszkańców powiatu,*
  - *szkolenia dla przedstawicieli administracji samorządowej,*
  - *wsparcie informacyjne dla przedsiębiorców,]*
  - *promocja lokalnych obszarów edukacji ekologicznej w oparciu o szkoły i współpracę z WFOŚiGW.*
- **Działania dotyczące ochrony przyrody** obejmować będą wszelkie przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody na terenie powiatu, w szczególności działania związane obszarów edukacją obszarów rozpowszechnianiem informacji na temat obszarów NATURA 2000.
- **Działania w ramach zastosowaniu systemu ratowniczego chroniącego przed skażeniami środowiska** polegać będą m.in. na wzmocnieniu współpracy z jednostkami systemu ratowniczego oraz szkolenia informacyjne przedstawicieli samorządu i przemysłu.
Działania obejmować będą:

- Rozpatrywanie informacji wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o stanie środowiska na obszarze powiatu,
- Współpraca z organami Państwowej Straży Pożarnej w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom
- Inicjowanie działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwania ich skutków i przywracania środowiska do stanu właściwego,
- **Zwiększenie aktywizacji rynku do działań na rzecz środowiska oraz zwiększenie roli ekoinnowacyjności w procesie rozwoju regionu** realizowane będzie m.in. poprzez wspieranie przedsiębiorców zainteresowanych rozwojem działań proekologicznych, w tym zasad czystszej produkcji, przetwórstwa produktów ekologicznych, agroturystyki i innych,
- **Zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych** powinny być wspierane działaniami informacyjno-edukacyjnymi skierowanymi do przedsiębiorców rolnych zarówno dużych jak i małych, w tym:
  - Propagowanie ekologicznych metod upraw płodów rolnych
  - Promocja rozwiązań modelowych i wspieranie tworzenia grup producenckich
  - Przygotowanie oferty turystycznego produktu markowego,
- **Promocja i wspieranie wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych** jest elementem strategii, który może być realizowanych poprzez priorytetowe traktowanie wniosków na nowe instalacje energetyczne (np. elektrownie wiatrowe, produkcja biopaliw, roślin energetycznych) oraz zapobieganie szkodliwym efektom społecznym i ekologicznym takich źródeł energii. Aby zrealizować to zadanie potrzebne są szkolenia pracowników Starostwa Powiatowego, których wiedza dalej będzie przekazywana przedstawicielom lokalnej administracji w gminach,
- **Systemy zarządzania środowiskiem** polegają na systematycznym udziale Starostwa powiatowego w wydawaniu odpowiednich pozwoleń i decyzji. Wymaga to także dobrej współpracy z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska, współpracy z organizacjami pozarządowymi, udostępniania informacji dotyczących środowiska zainteresowanym stronom. Funkcje te wspomogą utworzenie usprawnionego i zmodyfikowanego systemu informatycznego, jak również szkolenie pracowników starostwa powiatowego w dziedzinach związanych z rozwiązywaniem konfliktów społecznych na tle ochrony środowiska,
- **Realizacja zadań wynikających z Planów Gospodarki Odpadami dla Powiatu**

Słupskiego Podstawa realizacji tego działania priorytetowego są zapisy zawarte w Aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Słupskiego na lata 2008-2011.

3. Struktura społeczno – gospodarcza

3.1 Położenie administracyjne

Gmina Dębica Kaszubska położona jest w północno-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie słupskim. Graniczy ona od zachodu z gminą Kobylnica (powiat słupski), od północy z gminami Słupsk, Damnica i Potęgowo (powiat słupski), od wschodu z gminą Czarna Dąbrówka (powiat bytowski), a od południa z takimi gminami jak: Trzebielino, Kołczygłowy, Borzytuchom (powiat bytowski).

Ryc. 1: Położenie gminy Dębica Kaszubska na tle województwa pomorskiego i powiatu słupskiego

Źródło: www.gminypolskie.pl

3.2 Powierzchnia, ludność i struktura osadnicza

Powierzchnia gminy zajmuje obszar 30002 ha, co stanowi 13,02% powierzchni powiatu słupskiego i 1,64% powierzchni województwa pomorskiego. Gmina Dębica Kaszubska jest drugą pod względem wielkości powierzchni i czwartą pod względem liczby ludności w powiecie słupskim. Ludność zamieszkuje w 44 miejscowościach, które składają się na 22 sołectwa. Liczba mieszkańców gminy na koniec 2012 roku wynosiła 9664 osób. Średnia gęstość zaludnienia to 32 os./km², największą miejscowością jest Dębica Kaszubska, w której liczba ludności wynosi 3627 osób, następnymi wsiami pod względem liczby ludności są Budowo 772 i Motarzyno 710 osób.

Liczba gospodarstw domowych na terenie gminy mieści się w liczbie ok 3100 sztuk. Mieszkańcy gminy to w 22,7% ludność w wieku przedprodukcyjnym, 64,75% w wieku produkcyjnym i 12,55% w wieku poprodukcyjnym. Na stan z dnia 31.12.2011 liczba bezrobotnych w gminie wynosiła 1042 osób, w tym 52,5% stanowiły kobiety.

3.3 Formy użytkowania terenu

Największą część pokrycia terenu gminy stanowią lasy 15371 ha, co stanowi 51,23 % , następnie grunty rolne 12815 ha (42,71%) i pozostałe 1816 ha (6,06%). Nadaje to gminie, na tle powiatu słupskiego charakter leśno-rolniczy. Lasy znajdują się głównie w południowej i środkowej części gminy i pokrywają się z przebiegiem dolin dwóch głównych rzek: Słupi i Skotawy. Większość użytków rolnych znajduje się w północnej części gminy oraz na terenach położonych pomiędzy dolinami rzek Skotawy i Słupi. Porównując średnie wartości dla powiatu słupskiego, gmina Dębica Kaszubska wyróżnia się wysokim wskaźnikiem lesistości.

3.4 Gospodarka

Gospodarka gminy ma charakter wielofunkcyjny, z przewagą rolnictwa i gospodarki leśnej. Wyjątkowe walory przyrodniczo-krajobrazowe obszaru nadane gminie przez licznie występujące rzeki, jeziora i lasy sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji.

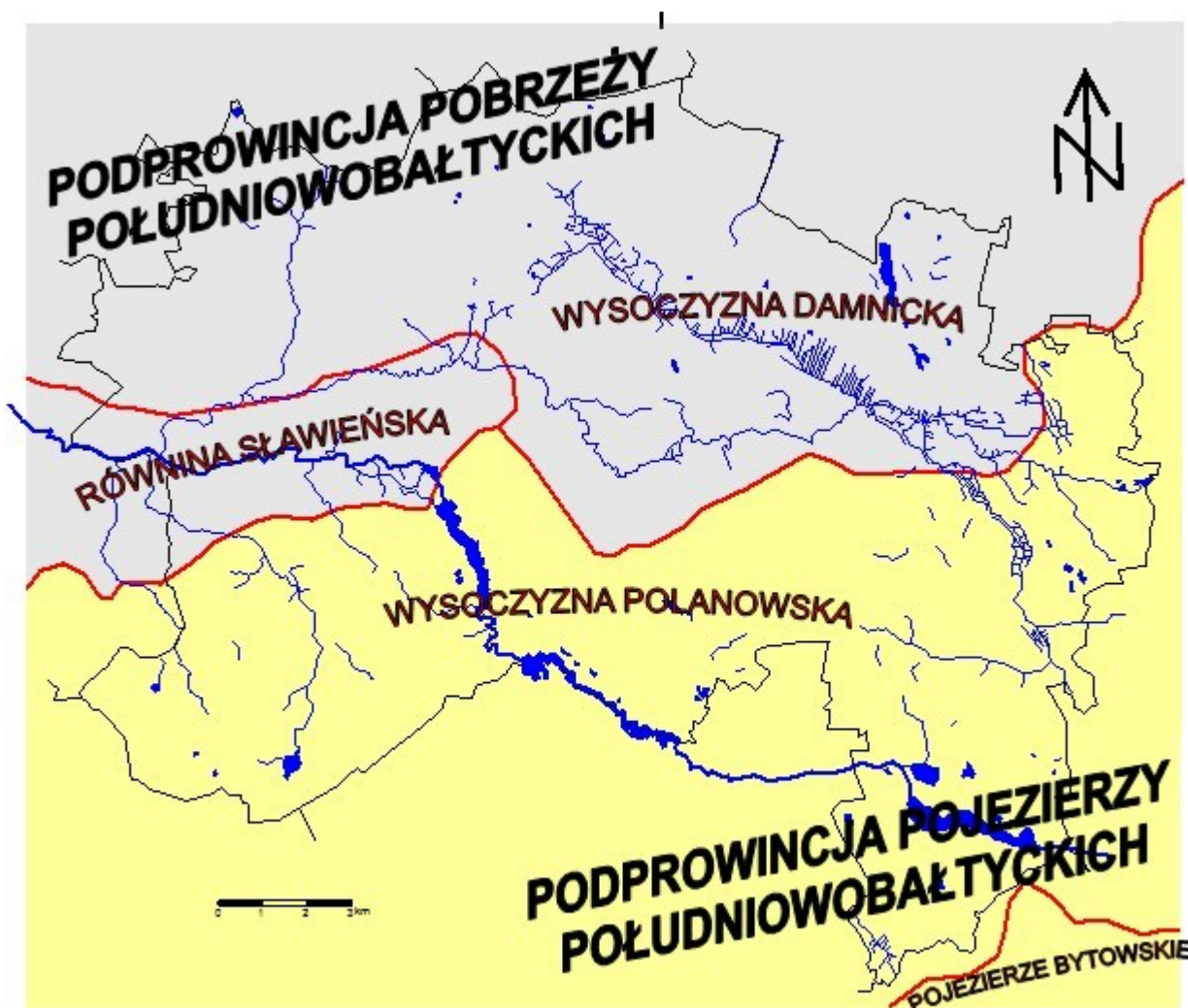
Rolnictwo, pomimo średnio korzystnych warunków, jest podstawową formą gospodarowania, dominuje roślinny kierunek produkcji rolnej. Hodowla zwierząt odbywa się, głównie w małych ilościach i na niewielką skalę. Usługi i produkcja związana z gospodarką leśną odgrywa bardzo ważną rolę i opiera się na dużych, dostępnych zasobach leśnych. Na terenie gminy znajdują się także ośrodki hodowli ryb słodkowodnych na rzece Skotawa w miejscowościach Jawory, Jamrzyno (Kotowo), Starniczki, Dębica Kaszubska. Turystyka i rekreacja w gminie rozwija się głównie okresie letnim w miejscowościach Dobra, Krzynia i Dębica Kaszubska. Związane jest to z występowaniem w tych ośrodkach jezior i gospodarstw agroturystycznych. Stwierdzić jednak można, że potencjał dla rozwoju tej gałęzi działalności jest znacznie większy. Największym ośrodkiem handlowo-usługowym jest Dębica Kaszubska. Na terenie gminy znajduje się 398 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w sektorze prywatnym. Według Spisu Rolnego z 2010 roku na terenie gminy działały 423 gospodarstwa rolne.

4. Charakterystyka komponentów środowiska przyrodniczego

4.1 Geologia i geomorfologia, regionalizacja fizycznogeograficzna

Obszar gminy znajduje się na granicy trzech struktur geologicznych. Są nimi: Wyniesienie Łeby i obniżenie nadbałtyckie (struktury należące do prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej) oraz pomorskiego odcinka niecki brzeźnej, której wiek szacowany jest na paleozoik.

Na południu i północy gminy słabo przepuszczalne gliny zwałowe budują wysoczyzny morenowe. Znajdujące się na nich moreny czołowe oraz kemy zbudowane w przewodzie z piasków i żwirów. Towarzyszące dolinom Słupi i Skotawy równiny sandrowe zbudowane są z piasków i żwirów pochodzenia wodnolodowcowego. Holocenijskie piaski i mułki rzeczne wyściełają dno doliny Skotawy, natomiast holocenijskie namuły i torfy wypełniają zalewowe równiny dna doliny Słupi a także dna mniejszych dolinek.

Ryc. 2: Podział fizycznogeograficzny na tle gminy Dębica Kaszubska

Źródło: Opracowanie własne

Utwory czwartorzędowe osiągają w większości gminy miąższość około 60-70 metrów, ale w niektórych częściach osiągają zaledwie około 30-40 metrów.

Na terenie gminy Dębica Kaszubska znajduje się tylko jedno udokumentowane złożo kopalin, jest to kreda jeziorna. Złożo jest już w większości wyeksploatowane, a w ramach rekultywacji wyrobiska powstały tam zbiorniki wodne.

Rzeźba terenu została ukształtowana w okresie plejstoceniowym i można określić ją jako polodowcową rzeźbę akumulacyjną. Taka rzeźba powstaje na skutek osadzania się materiału skalnego przy ostatnich zlodowaceniach podczas okresu powstawania lądolodu (glacja) i jego wycofywania się (deglacja). Materiał zwirowo-piaszczysty został naniesiony w miejscu postoju lodowca. Wody roztopowe lodowca dały początek obecnym dolinom rzek na skutek procesów erozyjnych. Rezultatem działalności samego lądolodu, jak i wód roztopowych wpłynęła na mozaikę rzeźby terenu na obszarze Gminy. Miało to także wpływ na powstanie takich form terenu jak: moreny czołowe, rynny i doliny rynnowe, stożki napływowe i równiny sandrowe. Na atrakcyjność krajobrazu mają wpływ takie rzeki jak Graniczna czy Kamienna i znajdujące się wokół nich pagórki, które tworzą niezwykle piękne i malownicze panoramy widokowe.

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska wyróżniamy wg podziału Jerzego Kondrackiego dwa makroregiony: Pobrzeża Koszalińskiego (313.4) – północna część gminy i Pojezierza Zachodniopomorskiego (314,4) – południowa część gminy.

Makroregion Pobrzeża Koszalińskiego tworzą:

- Wysoczyzna Damnicka (313.44) – obszar położony pomiędzy dolinami rzek Słupi i Łeby. Mezo-region ten zajmuje północną część gminy, w której zauważamy mało ilość jezior i niską lesistość. Dodatkowo należy zauważyć, że dany teren charakteryzuje się stosunkowo dużymi różnicami wysokości terenu od 60 do 100 m. n.p.m.
- Równina Sławieńska (Słupska) (313.43) – mezo-region ten zajmuje niewielki wycinek gminy w miejscu fragmentu doliny i ujścia rzeki Skotawy do rzeki Słupi, a także znaczną część doliny rzeki Słupi, która jednocześnie jest wschodnią granicą tego mezo-regionu. Obszar ten charakteryzuje się rozległymi równinami o wysokości bezwzględnej od 35 do 50 m. n.p.m. (na obszarze gminy).

Makroregion Pojezierza Zachodniopomorskiego:

- Wysoczyzna Polanowska (314.46) – mezo-region ten obejmuje centralną i południową część

gminy, Północna część tego obszaru, który znajduje się na terenie gminy Dębica Kaszubska tworzą moreny czołowe o wysokości od 80 do najwyższego punktu w Gminie 144,8 m. n.p.m. Obszar ten odznacza się dużą lesistością.

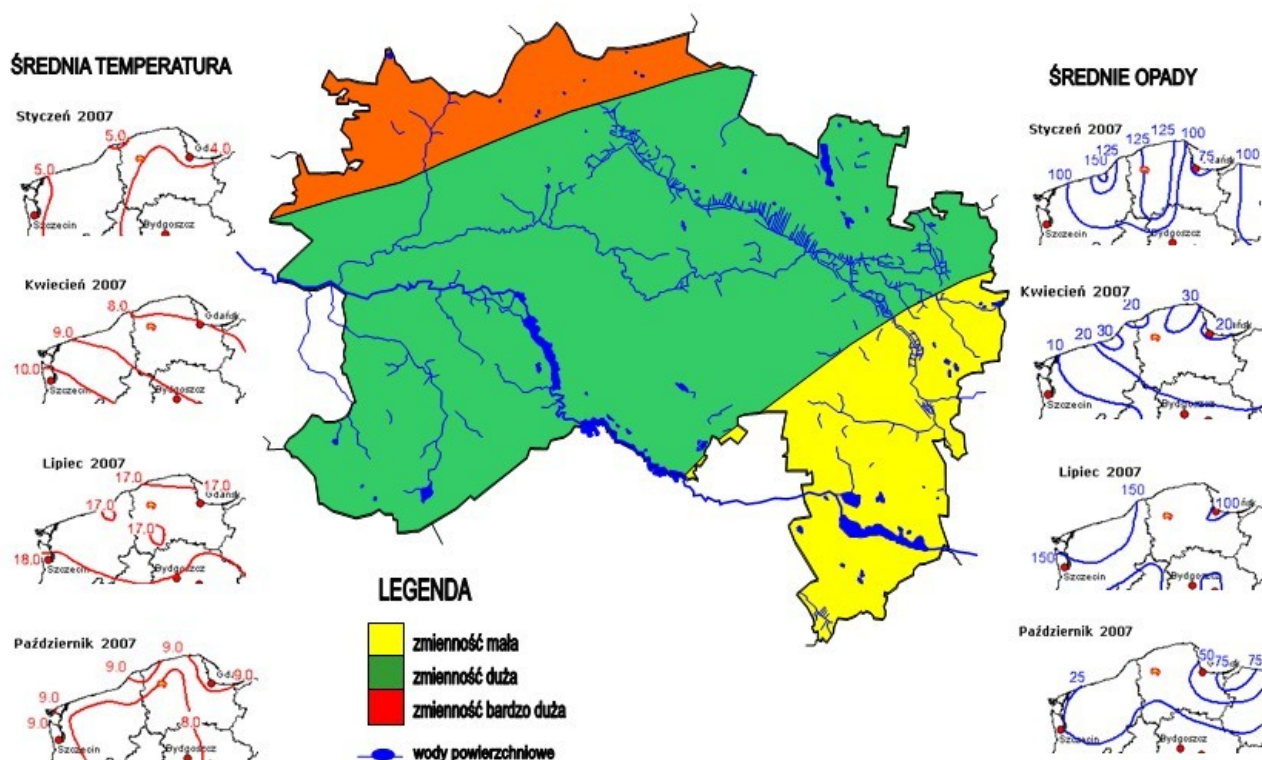
4.2 Klimat

Według podziału na regiony klimatyczne gmina Dębica Kaszubska należy do części zewnętrznej Krainy Pojezierza Pomorskiego. Panuje tu klimat umiarkowany – przejściowy między klimatem morskim a kontynentalnym. Jest to obszar napływu różnego typu mas powietrza, co wpływa na zróżnicowanie warunków pogodowych. Głównymi masami powietrza są:

- polarno – morskie – 46% dni w roku,
- polarno – kontynentalne – 39% dni w roku,
- arktyczne – 14% dni w roku
- zwrotnikowe kontynentalne, zwrotnikowe morskie i inne – 1% dni w roku.

Napływ powietrza polarno – morskiego skutkuje ociepleniem w okresie zimowym, podczas napływu tych mas występują odwilżę, opady i zachmurzenie. W okresie letnim natomiast, powoduje ochłodzenie, którym towarzyszą burze. Napływ powietrza polarno – kontynentalnego skutkuje zimą spadkiem temperatur i występowaniem przymrozków. W okresie letnim natomiast, powoduje podwyższenie temperatury oraz występowanie burz. Napływ powietrza arktycznego zimą odpowiedzialne jest za wysokie spadki temperatur i słoneczną pogodę, a także za obfite opady śniegu. Typ zwrotnikowy o odmianie kontynentalnej powoduje wzrost temperatury, natomiast odmiana morska napływająca zimą przynosi ocieplenie i skutkuje odwilżą, deszczem i mgłami, a w okresie letnim występują burze.

Za najważniejsze czynniki kształtujące klimat są: temperatura powietrza, opady atmosferyczne, wilgotność i stosunki wietrzne. Na obszarze gminy nie występują duże wahania temperatur, średnia roczna temperatura kształtuje się na poziomie +7,6°C. W najcieplejszym miesiącu – lipcu temperatur wynosiła 16,8°C, w najchłodniejszym miesiącu – styczniu temperatura kształtuje się w granicy -0,9°C na północnym zachodzie, do -3,2°C na południowym wschodzie Gminy. Okres trwania zimy to ok 110-120 dni. Najwcześniej okres zimowy zaczyna się we wschodniej części Gminy, tj. ok 20 listopada, a ok. 7 dni później zima zaczyna się na północnym zachodzie. Koniec zimy przypada na ok 15-18 marca. Okres wegetacyjny na danym obszarze trwa ok. 200 dni. Średnia roczna suma opadów dla badanego obszaru wynosi ok 700 mm. Najwięcej opadów przypada na lipiec, 97 mm, najmniej opadów notowane są w lutym i listopadzie po ok 35 mm. Pokrywa śnieżna zalega przez średnio 45 dni.

Ryc. 3: Zmienność typów pogody, średnie temperatury i opady

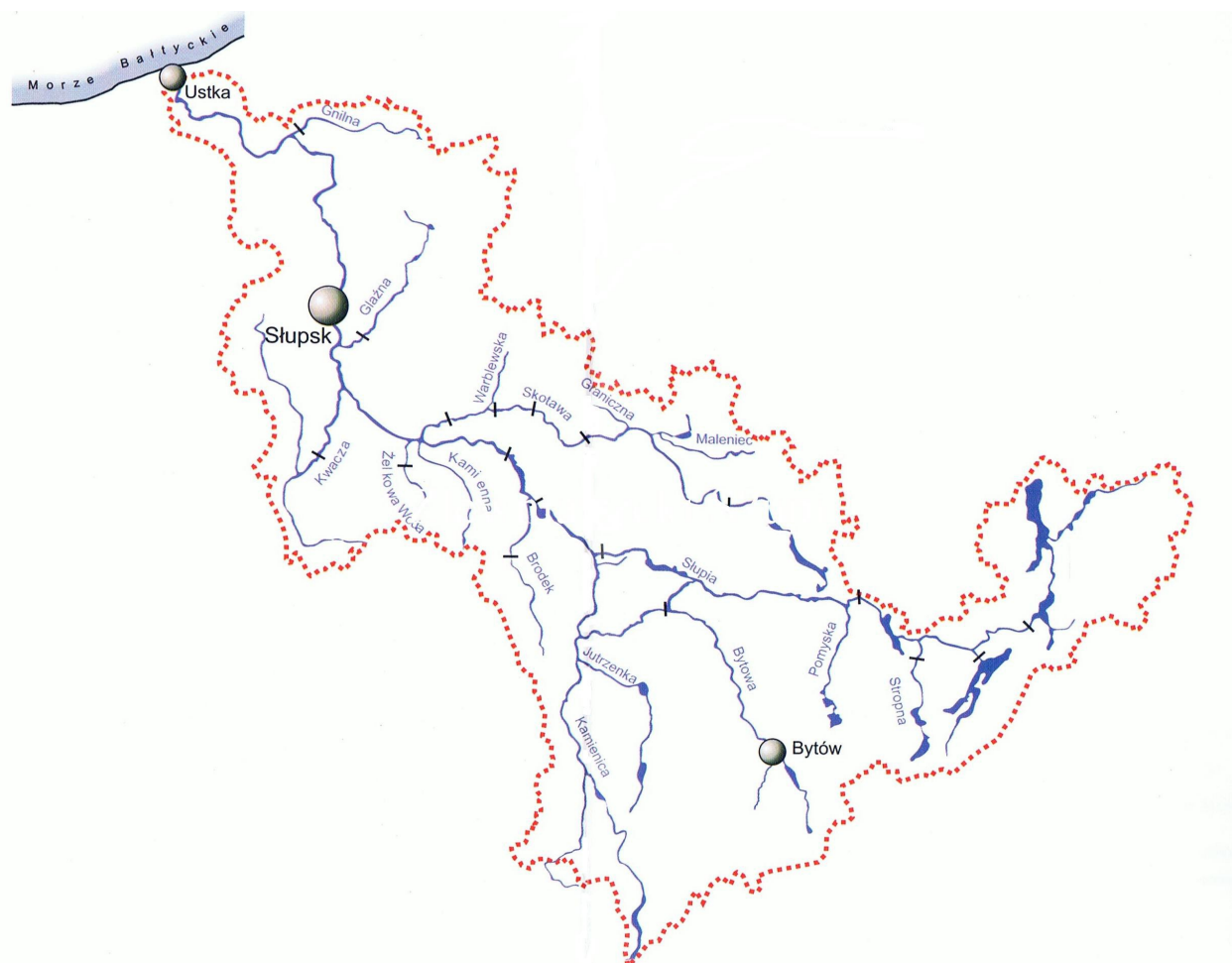
Źródło: Opracowanie własne

Na terenie Gminy dominują wiatry z kierunków W, S, SW i N. Średnia prędkość wiatru wynosi ok 1,67m/s. Wiatry o prędkości powyżej 2 m/s występują przede wszystkim w listopadzie i grudniu.

4.3 Wody powierzchniowe i podziemne

Teren gminy Dębica Kaszubska należy do zlewni rzeki Słupi. Niewielki fragment w północno – wschodniej części gminy należy do zlewni rzeki Łupawy, natomiast w części południowo – zachodniej niewielki obszar należy do dorzecza rzeki Wieprzy. Sieć hydrograficzną gminy tworzy głównie Słupia wraz z jej największym dopływem – rzeką Skotawa, oraz mniejszymi rzekami na badanym obszarze są: Maleniec, Graniczna, Warblewska Struga, Kamienna, a także inne niewielkie ciek. Obecny układ sieci hydrograficznej tego obszaru ukształtowany został w wyniku ostatniego zlodowacenia. Naniesione przez lądolód materiał polodowcowy tworzy wzniesienia morenowe, które wyznaczają granice poszczególnych działów wodnych. Rzeki znajdujące się na tym terenie mają zwłaszcza w górnych biegach dno kamieniste i zwirowe. W dolnych odcinkach cieków występujących na obszarze gminy często występują torfy. Na rzece znajdują się gospodarstwa hodowli ryb, m.in. Starniczki, Jamrzyno. Rzeka Słupia w całym biegu na terenie gminy objęta jest osłoną przeciwpowodziową. Jest to konieczne dla ochrony obiektów hydroenergetycznych i

zbiorników retencyjnych.

Ryc. 4: Zlewnia rzeki Słupia

Źródło: Zasoby przyrodnicze dorzecza Słupia i Łupawy, Opracowanie: Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku,

Uzupełnieniem sieci hydrograficznej są jeziora, zbiorniki zaporowe oraz jeziora lobeliowe, a także licznie występujące oczka wodne i stawy śródleśne. Największą liczbę jezior stanowią te, do 5 ha powierzchni. Na terenie gminy istnieje tylko pięć jezior o powierzchni pow. 10 ha.

Tabela 1: Charakterystyka największych zbiorników wodnych w gminie Dębica Kaszubska

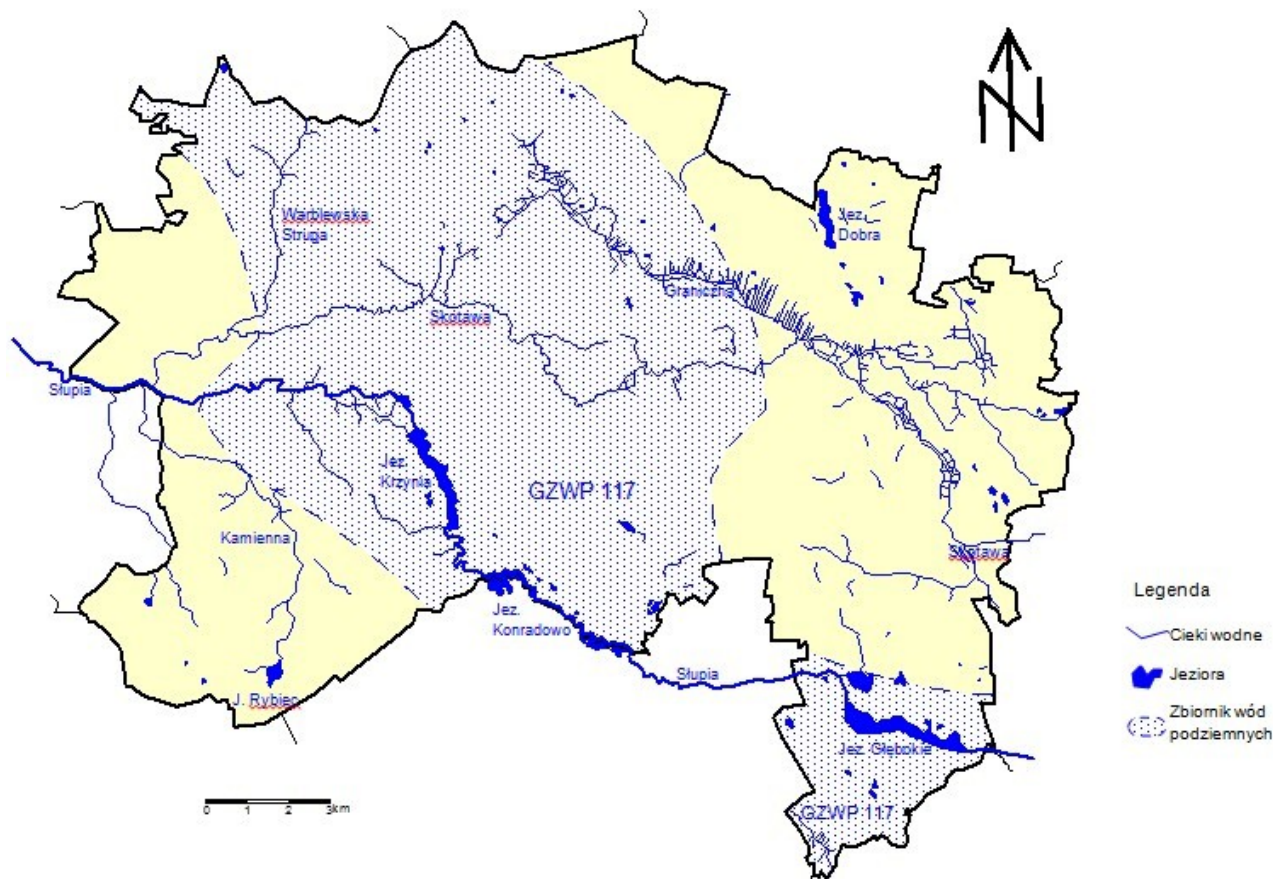
Nazwa zbiornika	Powierzchnia (ha)	Pojemność (tys. m ³)	Głębokość średnia (m)	Głębokość maksymalna (m)	Uwagi
Jezioro Głębokie	107,5	12362	11,5	31,2	spiętrzone, przepływowe
Zbiornik Krzynia	78	1400	1,9	6,1	zbiornik retencyjny

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

Jezioro Dobrskie (Dobra)	28,5	1368	4,8	12,0	ma odpływ
Jezioro Kunitowskie	21,2	657,2	3,1	8,3	przeływowe
Jezioro Rybiec	14,2	227,2	1,6	2,8	ma odpływ

Źródło: Opracowanie własne na podstawie POŚ Dębica Kaszubska 2008 r.

W granicach gminy Dębica Kaszubska znajduje się udokumentowany zbiornik wód podziemnych o nazwie Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 117 „Bytów”, o zasobach dyspozycyjnych 140 tys. m³/d. Na obszarze omawianej gminy znajduje się 36,9% całkowitej powierzchni tego zbiornika.

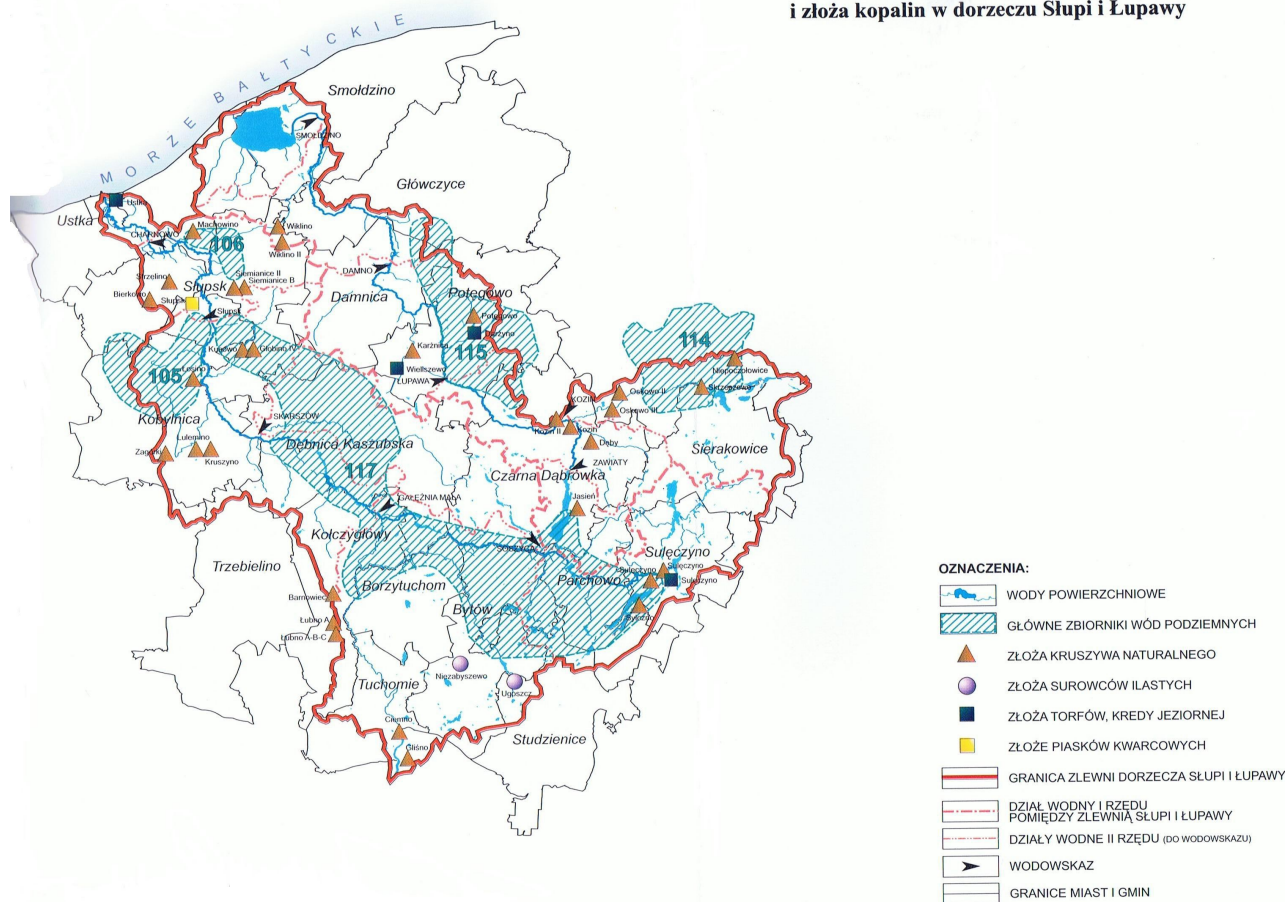
Ryc. 5: Wody powierzchniowe i podziemne na obszarze gminy Dębica Kaszubska

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Dębica Kaszubska położona jest w hydrogeologicznym podregionie Słupskim. Główny użytkowy poziom wodonośny związany jest utworami czwartorzędowymi. Czwartorzędowe piętro wodonośne obejmuje piaszczysto-żwirowe poziomy wodonośne zarówno w najmłodszych

holocেনskich osadach jak i w utworach wodnolodowcowych plejstocenu.

**Główne zbiorniki wód podziemnych
i złoża kopalin w dorzeczu Słupi i Łupawy**

Ryc. 6: Główne zbiorniki wód podziemnych i złoża kopalin w dorzeczu Słupi i Łupawy

Źródło: Zasoby przyrodnicze dorzecza Słupi i Łupawy, Opracowanie: Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku,

Na obszarze gminy wydzielono cztery poziomy wodonośne:

- gruntowy – występuje na całym obszarze i jest związany z piaszczysto-żwirowymi osadami o genezie rzecznej lub wodnolodowcowej. Poziom ten charakteryzuje się swobodnym zwierciadłem i płytkim zaleganiem w zależności od ilości opadów w ciągu roku. Zwierciadło tego poziomu występuje przeważnie na głębokości od 1 do 3 metrów, a do kilkunastu metrów na terenach wysoczyzn.
- międzyglinowy górny – występuje głównie na obszarze wysoczyzn, często łączy się z wyżej zalegającym poziomem gruntowym, tworząc I warstwę wodonośną. Poziom ten tworzą osady piaszczysto – żwirowe pomiędzy glinami zwałowymi zlodowaceń bałtyckiego i środkowopolskiego, poziom ten charakteryzuje wydajność rzędu 10 – 50 m³/h
- międzyglinowy środkowy – zbudowany z osadów piaszczysto-żwirowych, zalegają one

pomiędzy poziomami glin zwałowych dwóch zlodowaceń: środkowopolskiego i południowopolskiego. Występuje na ogół na głębokości od 20 do 50 metrów na całym obszarze gminy, a jego wydajność wynosi 10-25 m³/h, miejscowo nawet 100-150 m³/h. Poziom ten traktowany jest jako II warstwa wodonośna.

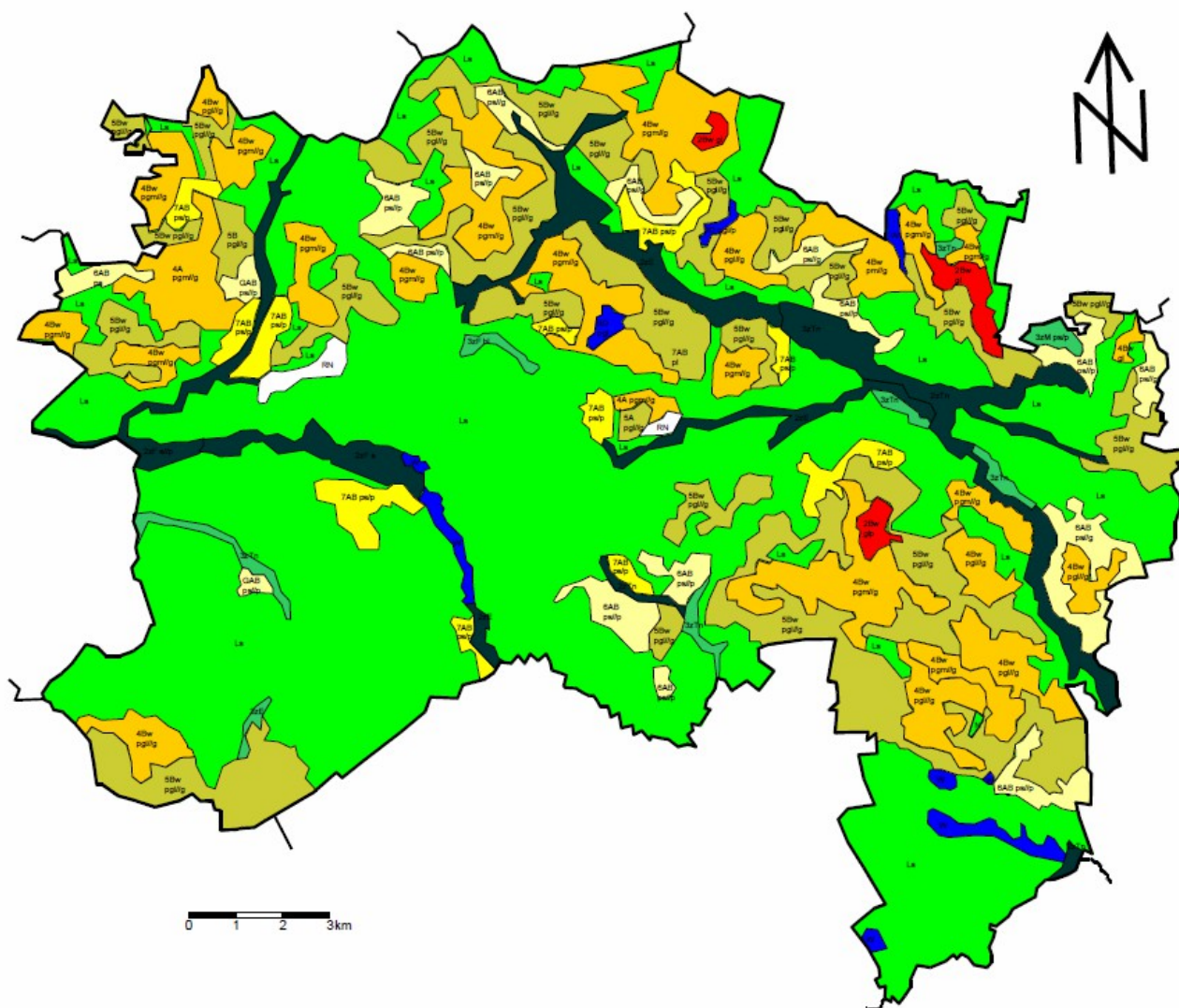
- podglinowy (międzyglinowy dolny) – występuje lokalnie w zagłębieniach podłoża podczwartorzędowego, łączy się często z występującymi niżej piaszczystymi utworami miocenu, tworząc wspólnie III warstwę wodonośną.

Głównymi zagrożeniami są zanieczyszczenia powodowane przez ścieki sanitarne, chemizację rolnictwa i tzw. „dzikie wysypiska”. W celu ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem powinno się tworzyć obszary ochronne zbiorników wód podziemnych i strefy ochronne ujęć wód komunalnych oraz ujęć na obszarach pozbawionych naturalnej izolacji.

4.4 Pokrywa glebowa

Gleba w środowisku przyrodniczym spełnia bardzo ważną rolę, warunkuje rozkład biomasy oraz obieg materii w ekosystemie, pełni również główną funkcję w rolnictwie, dostarczając odpowiednią ilość surowców roślinnych potrzebnych do produkcji żywności. Jedną z głównych funkcji obszarów w gminie jest rolnictwo, w związku z tym ważne jest racjonalne gospodarowanie zasobami glebowymi. Pokrywa glebowa gminy wykształciła się z utworów czwartorzędowych, głównie z plejstoceńskich osadów lodowcowych i wodnolodowcowych (glin i piasków) oraz z osadów holocenijskich (torfy, utwory mułowo-torfowe i osady jeziorne). Cechuje je duże zróżnicowanie pod względem składu mineralogicznego i granulometrycznego. Różnorodny skład petrograficzny sprawia, że są to osady mało zasobne w wapń i składniki pokarmowe.

Ogólne warunki glebowe na terenie gminy są średnio korzystne dla produkcji rolnej. Niekorzystnym zjawiskiem występującym powszechnie na terenie gminy jest naturalne zakwaszenie gleb, spowodowane ich genezą i charakterem tworzących je skał macierzystych. Najkorzystniejsze warunki glebowe występują w północnej części gminy, która znajduje się w obrębie Wysoczyzny Damnickiej, a dokładnie w rejonie Dębica Kaszubska – Krzywań oraz w pasie Borzęcinko – Starnice – Dobieszewo. Mniej wartościowy pod względem przydatności rolniczej jest obszar Wysoczyzny Polanowskiej w rejonie miejscowości Kotowo, Motarzyno, Budowo i Niepogłędzie. Najmniej korzystne warunki do upraw występują w południowo – zachodniej części, w rejonie miejscowości Mielno i Podwilczyn.

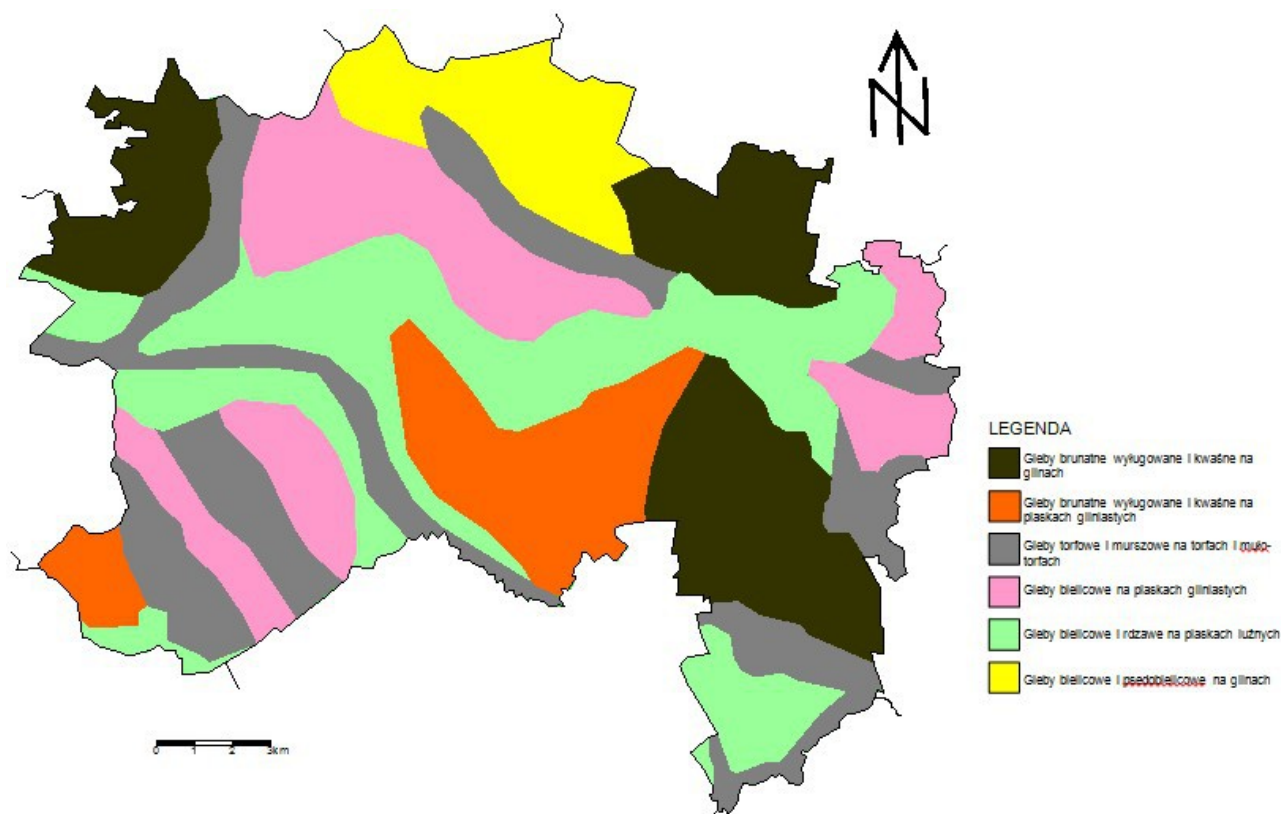
Ryc. 7: Mapa glebowo-rolnicza obszaru gminy – kompleksy rolniczej przydatności gleb

Kompleksy gleb ornych		Typy gleb	
	Kompleks pszenno dobry	A	Gleby pseudobielicowe
	Kompleks zytński bardzo dobry/pszenno-zytński	Bw	Gleby brunatne wylugowane i kwaśne
	Kompleks zytński dobry	AB	Gleby piaszkowe różnych typów genetycznych
	Kompleks zytński słaby	D	Czarne ziemie
	Kompleks zytński bardzo słaby/zytńno-lubinowy	M	Gleby murszowo-mineralne
	Kompleks zbożowo-pastewny słaby	F	Mady
	Kompleksy trwałych użytków zielonych	T	Gleby torfowe i mulowo-torfowe
	Użytki zielone średnie	E	Gleby mulowo-torfowe
	Użytki zielone słabe i bardzo słabe	Rodzaje i gatunki gleb	
	Gleby rolniczo nieprzydatne, nieużytki rolnicze	ps	piaski słabogliniaste
	Lasy	pgl	piaski gliniaste lekkie
	Wody	pgm	piaski gliniaste mocne
		gl	gliny lekkie
		n	torfy niskie
		p	piasek luźny lub słabo gliniasty
		pl	pył
		gl	gлина / lekka, średnia lub ciężka/

Źródło: Opracowanie własne

Na obszarze gminy występują głównie gleby brunatne wylugowane kwaśne utworzone z utworów zwałowych z przewagą glin lekkich, w górnych poziomach spiaszczonych do piasków gliniastych,

piasków nadglinowych i głębokich piasków zwałowych. Ich przydatność rolnicza maleje z północy na południe wzdłuż obszaru gminy. Najlepsze gleby położone na glinach zaliczone zostały do klasy bonitacyjnej IIIa i do kompleksu przydatności rolniczej 2, najslabsze gleby wytworzone z piasków słabogliniastych zaliczono do klas V i VI oraz kompleksu 7 i 9.

Ryc. 8: Typologia i pochodzenie gleb

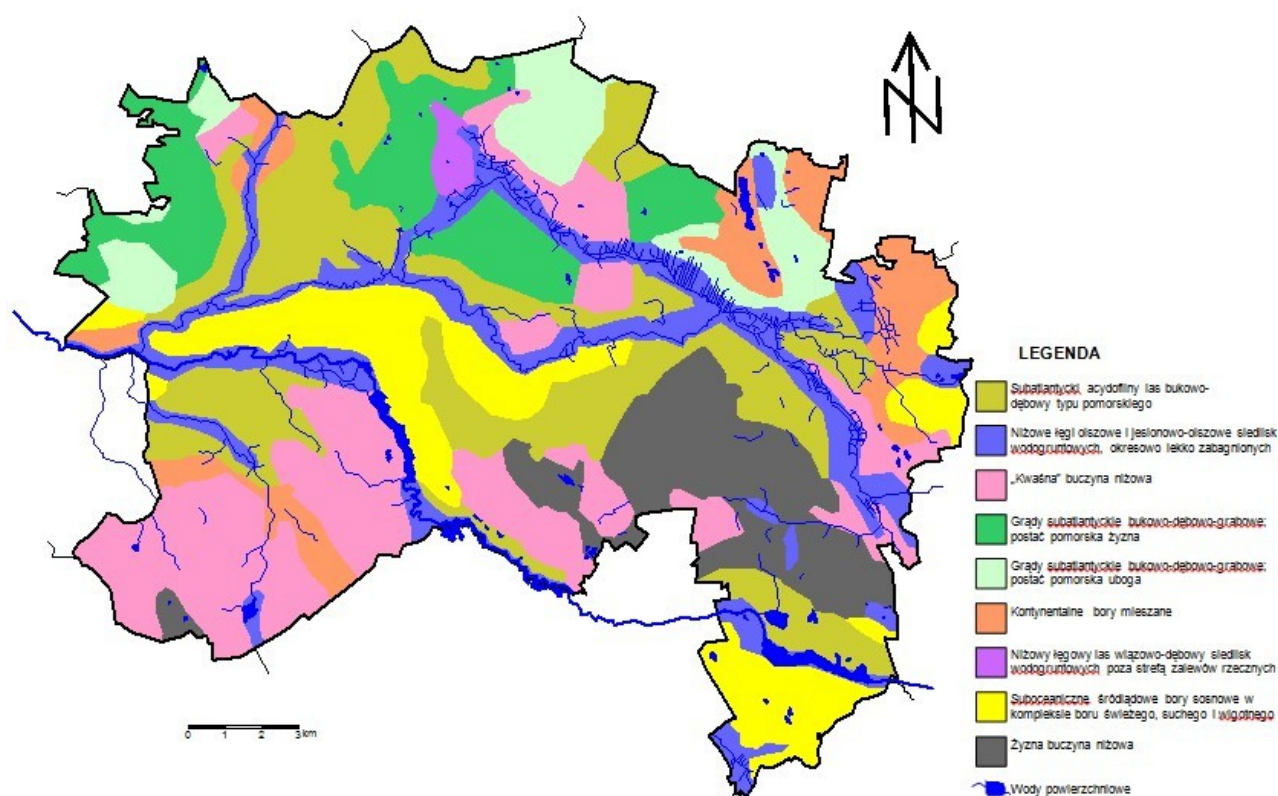
Źródło: Opracowanie własne

Użytki rolne stanowią ok 42,5% powierzchni ogólnej gruntów gminy. Analizując rolniczą przydatność gleb omawianej gminy przeważa 5 kompleks żytni dobry należący do IVa i IVb klas bonitacyjnych. Stanowi on ok. 55% gruntów ornych. Kompleks żytni bardzo dobry (pszenno-żytni) zakwalifikowany do IIIa i IIIb klas bonitacyjnych i stanowi on ok. 18% gruntów ornych. Kompleks żytni słaby i żytni bardzo słaby (żytnio-lubinowy) zaliczany do V i VI klasy bonitacyjnej stanowi odpowiednio 17% i 6%, są to gleby piaszczyste trwale lub okresowo przesuszone.

Najważniejszym zagrożeniem dla gleb jest ich degradacja, czyli trwale zmniejszenie ich produktywności czy też wyłączenie z produkcji. Niekorzystnym, naturalnym zjawiskiem jest zakwaszenie gleb, spowodowane ich genezą i charakterem tworzących je skał macierzystych. Rolnicze użytkowanie gruntów przez człowieka może prowadzić do zmiany stosunków wodnych, chemizacji, zakwaszenia oraz nasilenie procesów erozyjnych oraz przyspieszenie procesów murszenia (mineralizacja) gleb.

4.5 Szata roślinna i świat zwierzęcy

Obszar gminy Dębica Kaszubska charakteryzuje się różnorodnością i bogactwem szaty roślinnej. Głównymi czynnikami które mają wpływ na obecny kształt szaty roślinnej mają: urozmaicona rzeźba terenu oraz zróżnicowane warunki glebowe i stosunki wodne. Kluczowym elementem szaty roślinnej gminy są lasy, które zajmują ponad połowę powierzchni gminy. Kompleksy leśne są rozmieszczone nierównomiernie. Największy ich udział przypada na część centralną oraz południową. W północnej i wschodniej części gminy lasy tworzą mozaikę z łąkami i polami uprawnymi.

Ryc. 9: Potencjalna roślinność naturalna

Źródło: Opracowanie własne

Według podziału na krainy i dzielnice przyrodniczo – leśne lasy opisywanego obszaru zaliczane są do Krainy Bałtyckiej i Dzielnicy Koszalińskiej. Na terenie gminy przeważają drzewostany subatlantycznego boru świeżego oraz boru świeżego mieszanego porastające gleby bielcowe średnio i silnie zbielicowane, utworzone z utworów piaszczystych. Na tym terenie zasięgu borów dominuje sosna zwyczajna z domieszką brzozy brodawkowej i świerka, Roślinami charakterystycznym dla runa leśnego są borówka czarna i borówka brusznica. Na południu i południowym-zachodzie występują kwaśna buczyna nízowa oraz acydofilne lasy dębowo –

bukowe. Dominującym drzewostanem jest buk, z niewielką domieszką sosny zwyczajnej, brzozy brodawkowej, dębu bezszypułkowego, wiązu szypułkowego, grabu zwyczajnego i olszy czarnej. W warstwie krzewów występuje trzmielina zwyczajna, leszczyna oraz kalina koralowa, w warstwie runa leśnego występują: zawilec gajowy, zawilec żółty, gwiazdnica wielkokwiatowa, kokorycz wątły oraz wawrzynek wilczelyko, skrzyp olbrzymi i naparstnica zwyczajna. Istotną część drzewostanu stanowią łągi olszowe i olszowo – jesionowe występujące w dolinach rzek Słupi, Kamiennej i Skotawy reprezentowane głównie przez olszę czarną z domieszką jesionu. Poszycie tworzą krzewy czarnej porzeczki, kaliny i trzmieliny, natomiast runo charakterystyczne są: wiązówka błotna, pokrzywa pospolita, tojeść zwyczajna, wietlica samicza, a także jaskier rozłogowy oraz śledziennica skrętolistna. Kolejną formą zbiorowiska leśnego jest olszyna, które występują na terenach, które są zalane przez wodę praktycznie przez cały rok lub większą jego część. Podstawowym reprezentantem tego zbiorowiska jest olsza czarna oraz towarzyszące jej krzewy: porzeczka czarna, kruszynę pospolitą, psiankę słodkogórz i chmiel zwyczajny. Na poziomie runa leśnego występują: śledziennica skrętnolistna, niecierpek pospolity, lepiężnik różowy i zawilec żółty.

Powierzchnia lasów w gminie systematycznie się zwiększa w wyniku zalesiania prywatnego, zalesiania nieużytków oraz zalesień terenów o słabych glebach klasy V i VI. Gatunkami, które są wykorzystywane do zalesień to głównie dąb, buk, modrzew i sosna.

Na obszarze gminy znaczną część gruntów stanowią zbiorowiska łąkowe zaliczane do łąk wilgotnych, gdzie występują liczne populacje storczyków (storczyk Fuchsa, plamisty, biały i szerokolistny), które występują w otoczeniu dolin rzek Słupi, Skotawy i rzeki Granicznej.

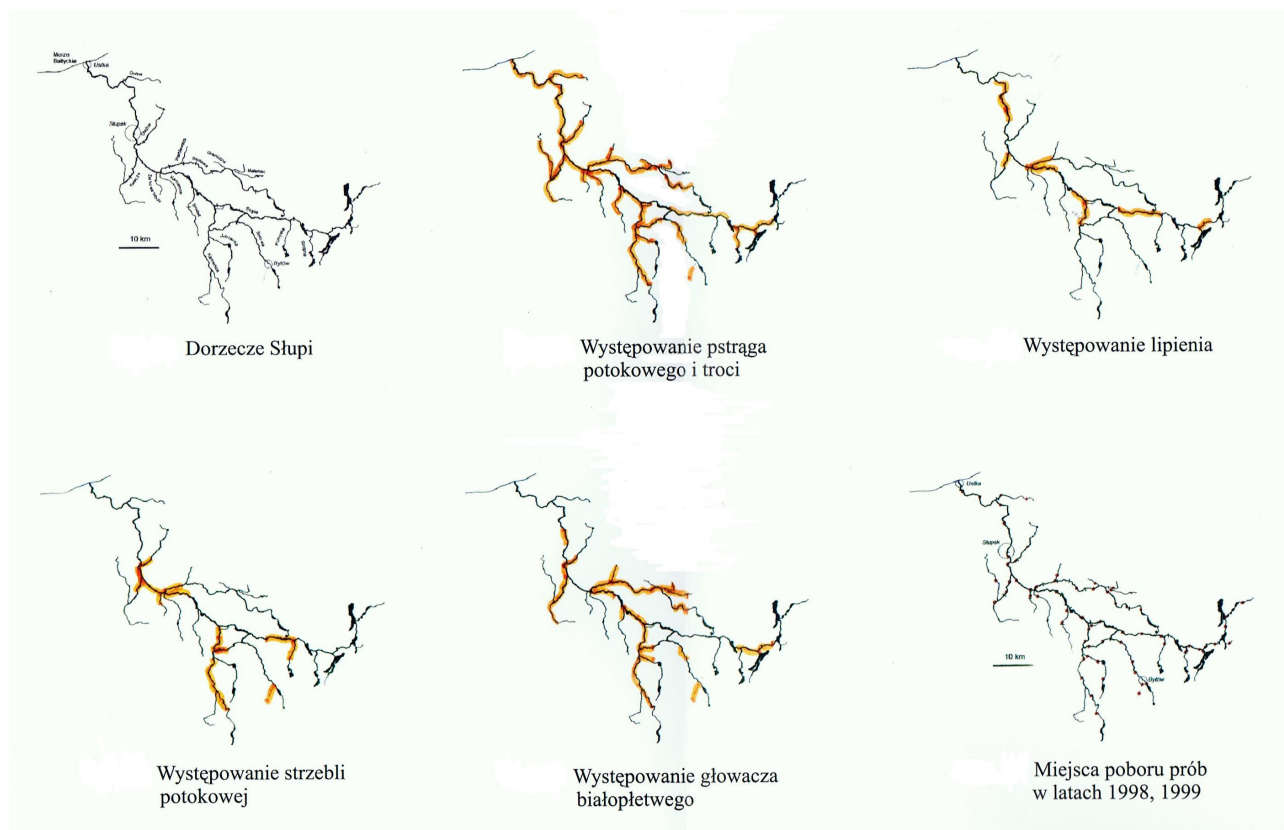
W dolinach rzecznych, obok użytków zielonych, wykształciły się torfowiska, głównie wysokie i przejściowe. Na i powierzchni zachowała się roślinność o ochronie częściowej lub ścisłej i są to takie gatunki jak: rosiczka okrągłolistna, modrzewnica zwyczajna, borówka bagienna, żurawina błotna, przygielka biała, bobrek trójlistkowy oraz bagno zwyczajne.

W zbiornikach wodnych występują hydrolity. Popularnymi przedstawicielami tej grupy są rzęsy, grązel żółty i grzybień biała oraz czerwień błotna. W jeziorze Dobrskim występuje roślinność lobeliowa tj. lobelia jeziorna, poryblin jeziorny i brzeżyca jednokwiatowa.

Fauna występująca na terenie gminy reprezentowana jest przez następujące gatunki kręgowców: ryby, płazy, gady, ptaki i ssaki.

Ryby w wodach płynących reprezentowane są głównie przez ryby łososiowate – łosoś, pstrąg potokowy i tęczowy, lipień, węgorz, minóg strumieniowy, szczupak, lin, kleń, jelec, ukleja, koza,

ciernik, okoń, głowacz białopłetwy i strzebla potokowa. W zbiornikach wód stojących występują głównie takie gatunki jak karp, karaś srebrzysty, szczupak, okoń, jazgacz, węgorz, sandacz, ukleja, płóc, leszcz i lin. Gatunkami podlegającymi ochronie są, koza, strzebla potokowa i łosoś.

Ryc. 10: Występowanie wybranych gatunków ryb w dorzeczu Słupi

Źródło: Zasoby przyrodnicze dorzecza Słupi i Łupawy, Opracowanie: Biuro Planowania Przestrzennego w Słupsku,

Liczne gatunki płazów występują w podmokłych zagłębieniach terenu, oczkach wodnych, rozlewiskach i torfowiskach. Gatunkami reprezentatywnymi są: ropucha szara, żaba wodna, jeziorowa (ochrona częściowa) i moczarowa (ochrona całkowita), Nielicznie występują takie gatunki jak traszka zwyczajna, grzebieniasta, grzebiuszka ziemna oraz ropucha paskówka.

Gady reprezentowane są przez jaszczurkę zwinkę i jaszczurkę żyworodną, padalca zwyczajnego, zaskrońca zwyczajnego oraz żmiję zygzakowatą. Gatunki te występują głównie na stanowiskach dobrze oświetlonych tj. polanach i drogach leśnych.

Obszar gminy to ostoją dla ok 140 gatunków ptaków. Ptaki gniazdują głównie w obrębie jezior, stawów śródpolnych i leśnych oraz w starorzeczach Słupi i Skotawy, a także na łąkach i torfowiskach. Ptakami, na które trzeba zwrócić uwagę są perkoz dwuczuby, łabędź niemy, krzyżówka, gągoł, bocian biały i bocian czarny, kania rdzawa, błotnik stawowy, derkacz, zimorodek, żuraw pospolity, dzierzba gąsiorek, dzięcioł czarny, skowronek borowy, jaskółka i

bekas kszyc

Ze względu na dużą lesistość terenu licznie reprezentowane są ssaki. Swoje ostoje mają tu sarny, jelenie, dziki, borsuki, jenoty, lisy, jeże, wiewiórki, kuny leśne, zające szare, gronostaje, łasice i wiele innych. Do gatunków związanych z występowaniem zbiorników wodnych i cieków zaliczamy wydrę i bobra. W ostatnich latach obserwowany jest wzrost liczebności saren, jeleni, dzików i lisów.

Ze względu na występowanie bogatej fauny i flory na przeważającej części gminy Dębica Kaszubska powstał w 1981 roku Park Krajobrazowy Dolina Słupi i obejmuje oprócz omawianej następujące gminy: Słupsk, Kobylnica, Kołczygłowy, Borzytuchom, Bytów i Czarna Dąbrówka.

Flora Parku liczy 748 gatunków, z czego wiele z nich podlega ochronie. Na terenie Parku znajduje się ponad 200 gatunków porostów w tym epifity, epility i epigeiczne, a są to m.in.: płucnica islandzka (ochrona częściowa), oraz chronione: brodaczka, chrobotem dereniowy, chruścik, granicznik płucnik, płucnica i pawężnica. Występowanie tych porostów świadczy o występowaniu czystego powietrza, gdyż są one traktowane jako wskaźniki jakości środowiska przyrodniczego. Grzyby występują powszechnie, dodatkowo niektóre podlegają ochronie i są to: szmaciak gałęzisty, sromotnik bezwstydy i solówka jodłowa.

5. Walory przyrodnicze i krajobrazowe

5.1 Formy ochrony przyrody i ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

5.1.1 Park Krajobrazowy „Dolina Słupi”

Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. definiuje park krajobrazowy jako *„obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju”*.

Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze rozporządzenia wojewody, które określa jego nazwę. Obszar, przebieg granicy i otulinę. Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” został powołany na mocy uchwały Nr/42/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Słupsku z dnia 8 grudnia 1981 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” oraz obszarów krajobrazu chronionego. Wielkość Parku to 37040 ha i obejmuje tereny położone w granicach siedmiu gmin: Borzytuchom, Bytów, Czarna Dąbrówka, Dębica Kaszubska, Kobylnica, Kołczygłowy i Słupsk (powiaty: bytowski i słupski).

Park ma charakter dolinny, ukształtowany w okresie topnienia ostatniego lądolodu, co przyczyniło się do bogactwa form krajobrazu i znacznego zróżnicowania wysokościowego terenu, park

charakteryzuje się dużą lesistością ok. 72%. Występują w nim torfowiska, jeziora, jeziora lobeliowe, 748 gatunków flory i wiele gatunków fauny z czego wiele z nich podlega ochronie, park jest także jest ostoją ptaków. W 2004 r. cały obszar Parku włączony został do sieci Natura 2000 jako obszar specjalnej ochrony ptaków pod nazwą ostoi „Dolina Słupi i kodzie PLB220002.

Cele szczególne ochrony Parku Krajobrazowego Dolina Słupi określa UCHWAŁA Nr 146/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r.:

1. zachowanie zróżnicowania rzeźby terenu — pagórów morenowych, dolin rzecznych, rynien i wytopisk, w szczególności poprzez ochronę tych odcinków doliny Słupi i jej dopływów, które dotychczas nie zostały w istotny sposób przekształcone przez człowieka,
2. poprawa stanu czystości wód powierzchniowych oraz ochrona zasobów wód podziemnych,
3. zachowanie lasów na siedliskach hydrogenicznym, w szczególności nadrzecznych łęgów i olsów oraz borów i brzezin bagiennych,
4. ochrona jezior lobeliowych, źródeł oraz torfowisk wysokich i przejściowych,
5. zachowanie cennych zadrzewień przydrożnych i śródpolnych,
6. zachowanie bogactwa fauny Parku, zapewnienie ochrony biotopów ważnych dla rozrodu gatunków zagrożonych, w szczególności tarlisk ryb i łęgów ptaków,
7. ochrona tożsamości kulturowej i historycznej regionu, w szczególności historycznych śladów osadnictwa, charakterystycznych układów ruralistycznych, dworów i pałaców z zespołami parkowymi i folwarcznymi oraz obiektów sakralnych w konstrukcji szkieletowej,
8. zachowanie interesujących zabytków techniki, w szczególności: zabudowań i urządzeń elektrowni wodnych,
9. zachowanie krajobrazów głównej doliny rzecznej i jej dopływów, zarówno zbliżonych do naturalnych jak i wrosniętego w krajobraz systemu hydroenergetycznego Słupi.

Według ww. uchwały na obszarze Parku zabrania się:

1. realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.);
2. umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;

3. likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
4. pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
5. wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciw osuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
6. dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
7. budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
8. likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
9. wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
10. prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
11. utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
12. organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
13. używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

5.1.2 Użytki ekologiczne

Według ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. użytkami ekologicznymi są: *„zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy dezw i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”*

Tabela 2: Użytki ekologiczne w gminie Dębica Kaszubska

Lp	Przedmiot ochrony / powierzchnia	Nazwa / rok utworzenia	Zarządca	Charakterystyka
1	Torfowisko wysokie 0,5 ha	Torfowisko Wieliszewo 3 2008	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie, zachowane w dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienna, pojedynczo występują otwarte przestrzenie z nalotem brzozy i sosny. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występują 7 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
2	Torfowisko wysokie 1,22 ha	Torfowisko Wieliszewo 4 2008	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie, zachowane w dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienna, pojedynczo występują otwarte przestrzenie z nalotem brzozy i sosny. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występują 7 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
3	Torfowisko wysokie 0,6 ha	Torfowisko Wieliszewo 5 2008	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie, zachowane w dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienna, pojedynczo występują otwarte przestrzenie z nalotem brzozy i sosny. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występują 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
4	Torfowisko wysokie 0,37 ha	Torfowisko Wieliszewo 6 2008	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie, zachowane w dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienna, pojedynczo występują otwarte przestrzenie z nalotem brzozy i sosny. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występują 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
5	Torfowisko wysokie 0,6 ha	Torfowisko Wieliszewo 7 2008	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie, zachowane w dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienna, pojedynczo występują otwarte przestrzenie z nalotem brzozy i sosny. Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występują 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
6	Torfowisko wysokie 3,45 ha	Torfowisko Wieliszewo 8 2008	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko wysokie, zachowane w dobrym stanie, porastające inicjalną formą boru bagiennego. Jest częścią dużego torfowiska wysokiego „Wieliszewskie bagna” porośnięte borem bagiennym oraz brzezina bagienna, pojedynczo występują otwarte przestrzenie z nalotem

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

				brzozy i sosny .Posiada strukturę kępkowo-dolinkową. Na torfowisku występuję 6 gatunków roślin chronionych będących pod ochroną całkowitą i 3 gatunki roślin będące pod ochroną częściową.
7	Torfowisko przejściowe 0,83 ha	Torfowisko Dobra 2088	PDLLP Nadleśnictwo Łupawa	Torfowisko przejściowe zachowane w bardzo dobrym stanie. Na torfowisku w dużych ilościach występuje turzycza bagienna, torfowiec kończysty i wełnianka wąskolistna
8	Torfowisko wysokie 4,55 ha	Torfowiska Gogolewo 1998	DLLP Nadleśnictwo Łupawa	śródlądne bagno o charakterze torfowiska wysokiego porośnięte brzozą i sosną w 50%
9	Torfowisko niskie 23,39 ha	Łąki nad ciekami Gogolewskim 2003	PDLLP Nadleśnictwa Łupawa, ZMiUW oddz. Słupsk	torfowiska niskie – przepływowe torfowisko soligeniczne na fragmentach którego wykształciła się typowa dla tego typu torfowisk, roślinność mechowiskowa i torfowisko fluwiogeniczne w obrębie którego dominującymi zbiorowiskami roślinnymi są turzycowiska, system rowów melioracyjnych oraz sam Ciek Gogolewski
10	Studnia kamienna 0,1 ha	Studnia nietoperzy 2007	PDLLP Nadleśnictwo Leśny Dwór	Studnia jest miejscem zimowania nietoperzy. Stwierdzono zimowanie 52 szt. Nocka Natterera, 3 szt. Nocka Rudego, 5 szt. Gacka brunatnego, 7 sztuk nietoperzy których nie rozpoznano. Jest to najliczniejsze stanowisko jakie stwierdzono na terenie Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi” i Nadleśnictwa Leśny Dwór.

Źródło: Urząd Gminy Dębica Kaszubska

W stosunku do użytków ekologicznych zakazuje się niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeśli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej wodnej lub rybackiej, zakazuje się również zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony siedlisk oraz umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, z wyjątkiem wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką.

5.1.3 Stanowiska dokumentacyjne

Według ustawy o ochronie przyrody „*stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt*”. Ustanowienie stanowiska dokumentacyjnego następuje w drodze rozporządzenia

Wojewody lub uchwały Rady Gminy, jeśli Wojewoda nie ustanowił tej formy ochrony.

Na obszarze gminy wyodrębniono stanowisko dokumentacyjne o nazwie SD3 – fragment równi zalewowej Słupi poniżej Krzyni wraz z zagłębieniem wytopiskowym. Celem ochrony jest zachowanie późnoglacialnych osadów limnicznych pod ok. 13 m. warstwą osadów fluwialnych.

5.1.4 Pomniki przyrody

Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. „*pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie*”

Tabela 3: Pomniki przyrody w gminie Dębica Kaszubska

Lp	Gatunek lub rodzaj	Data uznania	Lokalizacja	Cechy charakterystyczne	Sprawujący nadzór
1	Dąb szypułkowy	26.10.1978	Podole Małe, oddział 341 g, obręb Łupawa	Odwód 400 cm, wysokość 30 m.	Nadleśnictwo Łupawa
2	Buk zwyczajny	26.10.1978	Podole Małe, oddział 341 g, obręb Łupawa	Obwód 410 cm, wysokość 34 m.	Nadleśnictwo Łupawa
3	Buk	26.10.1978	Dębica Kaszubska, oddział f, obręb Skarszów	Obwód 575 cm, wysokość 30 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Buk	26.10.1978	Dębica Kaszubska, oddział f, obręb Skarszów	Obwód 400 cm, wysokość 29 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Buk	26.10.1978	Dębica Kaszubska, oddział f, obręb Skarszów	Obwód 306 cm, wysokość 29 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Buk	26.10.1978	Dębica Kaszubska, oddział f, obręb Skarszów	Obwód 305 cm, wysokość 29 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
4	Dąb szypułkowy	26.10.1978	Starniczki, oddział 236 a, obręb Skarszów	Obwód 500 cm, wysokość 26 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
5	Lipa drobnolistna	26.10.1978	Niemczewo, oddział 366 i, obręb Skarszów	Obwód 405 cm, wysokość 27 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Lipa drobnolistna	26.10.1978	Niemczewo, oddział 366 i, obręb Skarszów	Obwód 320 cm, wysokość 25 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Lipa drobnolistna	26.10.1978	Niemczewo, oddział 366 i, obręb Skarszów	Obwód 300 cm, wysokość 25 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
6	Dąb szypułkowy	26.10.1978	Leśny Dwór (Łysomiczki), oddział 1h, obręb Leśny Dwór	obwód 410 cm i wysokość 29 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
7	Sosna	26.10.1978	Łysomice, oddział 68 f, obręb Leśny Dwór	obwód 380 cm i Wysokość 33 m, wiek ok 310 lat	Nadleśnictwo Leśny Dwór
8	Buk o kilku	26.10.1978	Łysomice, oddział 95 a, obręb	obwód 620 cm i	Nadleśnictwo

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

	odnogach		Leśny Dwór	wysokość 26 m	Leśny Dwór
9	Sosna pospolita	26.10.1978	Mielno, oddział 153 f, obręb Leśny Dwór	Obwód 320 cm i wysokość 37 m, wiek ok. 200 lat	Nadleśnictwo Leśny Dwór
10	Sosna pospolita	26.10.1978	Łysomice, oddział 166 b, obręb Leśny Dwór	Obwód 320 cm i Wysokość 38 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Sosna pospolita	26.10.1978	Łysomice, oddział 166 b, obręb Leśny Dwór	Obwód 270 cm i wysokość 34 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
11	Buk zwyczajny	26.10.1978	Podwilczyn, oddział 208 f, obręb Leśny Dwór	Obwód 370 cm i wysokość 34 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
12	Buk zwyczajny	26.10.1978	Mielno, oddział 236 i, obręb Leśny Dwór	Obwód 355 cm i wysokiść 26 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
13	Cis	16.05.1984	Dębica Kaszubska ul. Zjednoczenia 49, przy budynku apteki	obwód 150 cm i wysokość 5,5 m	Apteka w Dębicy Kaszubskiej
14	Lipa drobnolistna	18.08.1995	Park podworski w Krzyni	obwód 455 cm i Wysokość 22 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
15	Lipa drobnolistna	28.08.1995	Oddział 95 Leśnictwa Łysomice, Nadleśnictwo Leśny Dwór, przy leśniczówce	obwód 370 cm i wysokość 24 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
16	Lipa drobnolistna	28.08.1995	Oddział 178 o Leśnictwa Mielno, Nadleśnictwo Leśny Dwór, przy leśniczówce	obwód 400 cm i Wysokość 25 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
17	Lipa drobnolistna	28.08.1995	Mielno -przy osadzie	Obwód 460 cm i Wysokość 25 m	ANR
18	Dąb szypułkowy	28.08.1995	park podworski w Krzyni	obwód 590 cm i Wysokość 26 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
19	Lipa drobnolistna	28.08.1995	park podworski w Krzyni	obwód 410 cm i wysokość 21 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
20	Buk pospolity	28.08.1995	Oddział 73 j Leśnictwa Mielno, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 370 cm i Wysokość 28 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
21	Dąb szypułkowy	28.08.1995	Oddział 117 a Leśnictwa Łysomice, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 430 cm i Wysokość 30 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
22	Lipa drobnolistna	28.08.1995	Oddział 95 l Leśnictwa Łysomice, Nadleśnictwo Leśny Dwór, przy leśniczówce	obwód 410 cm i Wysokość 30 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Lipa drobnolistna	28.08.1995	Siedziba Nadleśnictwa Łysomice, 10 m przed budynkiem, oddział 95 l,	obwód 340 cm i wysokość 29 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Klon jawor	28.08.1995	Siedziba Nadleśnictwa Łysomice, 10 m przed budynkiem, oddział 95 l,	obwód w pierśnicy 240 cm i wysokość 26 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
23	Dąb szypułkowy	28.08.1995	Oddział 65 c Leśnictwa Zaścianek, Nadleśnictwo Leśny Dwór, przy parkingu leśnym	obwód 410 cm i Wysokość 28 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
24	Buk pospolity	28.08.1995	Oddział 236 l Leśnictwa Mielno, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 480, wysokość 23 m, (10	Nadleśnictwo Leśny Dwór

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

				zrosniętych pni)	
25	Buk pospolity	28.08.1995	Oddział 236 l Leśnictwa Mielno, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 485 cm i Wysokość 28 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
26	Buk pospolity, odmiana zwisła	28.08.1995	Oddział 107 f Leśnictwa Dębica Kaszubska, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 300 cm i Wysokość 37 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
27	Dąb szypułkowy	28.08.1995	Oddział 38 d Leśnictwa Zaścianek, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 485 cm i Wysokość 30 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
28	Dąb szypułkowy	6.12.1999	Krzynia, oddział 38 d, obręb leśny Dwór	obwód 470 cm i Wysokość 28 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
29	Lipa drobnolistna	28.08.1995	oddział 366 f Leśnictwa Gałęźnia, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 370 cm i Wysokość 32 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Lipa drobnolistna	6.12.1999	Goszczyno, obręb Skarszów, oddział 366 f	obwód 320 cm i Wysokość 30 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
	Lipa drobnolistna	6.12.1999	Goszczyno, obręb Skarszów, oddział 366 f	obwód 315 cm i Wysokość 30 m	Nadleśnictwo Leśny Dwór
30	Dąb szypułkowy	28.08.1995	Przy drodze leśnej z Leśnego Dworu do Krzyni, obok oddziału 23 b, Nadleśnictwa Leśny Dwór, na skraju łąki	obwód 380 cm i wysokość 27 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
31	Brzoza brodawkowata	28.08.1995	stary cmentarz w Mielnie, przy oddziale 220 l, Nadleśnictwo Leśny Dwór	obwód 240 cm i Wysokość 25 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
32	Buk pospolity	24.06.2004	Niemczewo - Goszczyno, dz. 22/28, drzewo rośnie przy byłym torowisku, obręb Niemczewo -Goszczyno	Obwód 470 cm i Wysokość 30 m, wiek ok. 220 lat	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
33	Dąb szypułkowy	24.06.2004	Motarzyno - park podworski, gospodarstwo rolne, działka nr 4, obręb Motarzyno	obwód 530cm i Wysokość 26 m, wiek ok. 340 lat	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
34	Dąb szypułkowy	24.06.2004	Gałęzów – rośnie nad zatoką jeziora Głębokiego, oddział 38a, obręb Gałęzów	Obwód 420 cm i Wysokość 27 m, wiek ok. 250 lat	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
35	Dąb szypułkowy	24.06.2004	Jawory – odział 456 f	Obwód 580 cm i Wysokość 20 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
36	Krzewy jałowca pospolitego	24.06.2004	Niepogłędzie - nad jeziorem Godzież, oddział 42, obręb Niepogłędzie	rosną w kompleksie o zróżnicowanym składzie gatunkowym drzew	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
37	Buk pospolity	24.06.2004	Kotowo, działka nr 142, obręb Kotowo (dwa drzewa zrosnięte w odziomku)	Obwód 390 i 395 cm i Wysokość 25 m, wiek ok. 195 lat	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
38	Lipa drobnolistna	24.06.2004	Motarzyno – ok 1km na północ od wsi, działka nr 306/1, obręb Motarzyno	Obwód 640 cm i Wysokość 28 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
39	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie,	Obwód 60 cm i Wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

			gospodarstwo rolne		Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	Obwód 94 cm i Wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	obwód w pierśnicy 105 cm i wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	Obwód 145 cm i Wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	Obwód 19 cm i Wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	Obwód 30 cm i Wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	Obwód 33 cm i Wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Żywotnik zachodni	24.06.2004	Niepogłędzie, działka 167/11, obręb Niepogłędzie, gospodarstwo rolne	obwód w pierśnicy 46 cm i wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
40	Topola biała	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	obwód 240 – 320cm i Wysokość 25-27 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Topola biała	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	obwód w pierśnicy 240 – 320cm i wysokość 25-27 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Topola biała	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	obwód w pierśnicy 240 – 320cm i wysokość 25-27 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Topola biała	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	obwód w pierśnicy 240 – 320 cm i wysokość 8-16 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
41	Jodła pospolita	24.06.2004	Niepogłędzie -park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	Obwód 150 - 298 cm i Wysokość 28-32 m, skupisko dziesięciu drzew iglastych	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
42	Jesion wyniosły	24.06.2004	Niepogłędzie -park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	Obwód 425 cm i Wysokość 26 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
43	Jesion wyniosły	24.06.2004	Niepogłędzie -park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	Obwód 95-333 cm i Wysokość 25-28 m, ciąg drzew złożonych z 7 jesionów, wzdłuż wąwozu	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
44	Daglezwia zielona	24.06.2004	Cmentarz podworski, działka 178, obręb Niepogłędzie	obwód 260 cm i Wysokość 28 m, skupisko czterech okazałych drzew	Wójt Gminy Dębica Kaszubska

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

				iglastych	
	Daglezja zielona	24.06.2004	Cmentarz podworski, działka 178, obręb Niepogłędzie	Obwód 294 cm i wysokość 28 m, skupisko czterech okazałych drzew iglastych	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Daglezja zielona	24.06.2004	Cmentarz podworski, działka 178, obręb Niepogłędzie	Obwód 300 cm i Wysokość 28 m, skupisko czterech okazałych drzew iglastych	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
	Daglezja zielona	24.06.2004	Cmentarz podworski, działka 178, obręb Niepogłędzie	obwód 300 cm i Wysokość 28 m, skupisko czterech okazałych drzew iglastych	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
45	Lipa szerokolistna	24.06.2004	Droga Budowo – Niepogłędzie, działka 155/1, obręb Niepogłędzie	Obwód 120 - 397cm i wysokość 15-18 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
46	Lipa szerokolistna	24.06.1999	Niepogłędzie – Park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie	obwód 290 cm i Wysokość 23 m, rośnie w samym centrum parku	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
47	Lipa drobnolistna	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie, rośnie na skraju parku,	Obwód 395 cm i Wysokość 24 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
48	Lipa drobnolistna	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie, rośnie na skraju parku,	Obwód 420 cm i Wysokość 24 m, w południowo – zachodniej części parku	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
49	Lipa drobnolistna	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie, rośnie przy wejściu do parku,	Obwód 530 cm i wysokość 24 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
50	Klon pospolity	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie, rośnie na stoku wzniesienia otaczającego park	Obwód 420 cm i Wysokość 25 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
51	Dąb szypułkowy	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/1, obręb Niepogłędzie, rośnie na stoku wzniesienia	Obwód 540 cm i Wysokość 25 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
52	Dąb szypułkowy	24.06.2004	Niepogłędzie – park podworski, działka nr 167/11, obręb Niepogłędzie, rośnie w odosobnieniu, teren byłego PGR	Obwód 478 cm i wysokość 17 m	Wójt Gminy Dębica Kaszubska
53	Dąb szypułkowy	14.02.2008	Jawory - działka 509/1, oddział 509 d, obręb Budowo	Obwód 680 cm i Wys. 19 m, wiek 450	Nadleśnictwo Leśny Dwór
54	Dąb szypułkowy	14.02.2008	Maleniec - działka 487, oddział 487 c, obręb Jawory	Obwód 680 cm i Wys. 19 m, wiek 450	Nadleśnictwo Leśny Dwór

Zródło: Urząd Gminy Dębica Kaszubska

5.1.5 Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

ZPK-9 - „Budówko-Budowo-Jawory” - proponowany

Celem utworzenia zespołu jest ochrona walorów krajobrazowych i kulturowych: obszar między Budowom, Jaworem, Budówkiem wyznaczony stokami doliny Skotawy z dwoma wczesnośredniowiecznymi (VIII/IX w.) grodziskami - jednym kultury łużyckiej; osadami o własnej formie krajobrazowej i cmentarzyskami kurhanowymi. Krajobraz kulturowy wzbogaca zabytkowy kościół z 1350 roku, przebudowany w XVI wieku, dwór z XVIII wieku z założeniem parkowym, 2 cenne zabytki techniki - wodociągowa wieża ciśnień i kolejowa wieża ciśnień; przykłady budownictwa wiejskiego, grodziska wczesnośredniowieczne, cmentarzyska kurhanowe, zespoły dworsko-parkowe i folwarczne.

5.1.6 Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów oraz siedlisk

Według ustawy o ochronie przyrody *ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.*

Na obszarze Gminy Dębica Kaszubska występuje ok. 40 gatunków ssaków, z których 14 podlega ochronie gatunkowej, około 140 ptaków, z czego około 90% jest objętych ochroną, 9 objętych ochroną gatunków płazów, 5 gatunków gadów – wszystkie objęte ochroną, 26 gatunków ryb, wśród których 6 jest zagrożonych wyginięciem oraz 2 chronione gatunki raków.

Do gatunków objętych ścisłą ochroną należą:

- ryby: strzebla potokowa, głowacz białopłetwy, koza, minóg strumieniowy, różanka, lipień, miętus, minóg rzeczny,
- płazy: traszka zwyczajna i grzebieniasta, ropucha szara, żaba moczarowa, wodna, smieszka i jeziorkowa,
- gady: jaszczurka zwinka i żyworodna, padalec zwyczajny, żmija zygzakowata, zaskroniec zwyczajny,
- ssaki: wiewiórka, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, nietoperze, jeż, wydra, bóbr, borsuk, kuny, łasica,
- ptaki gniazdujące i lęgowe:
  - zagrożone globalnie lub w skali Europy, m.in.: żuraw, bocian czarny i bocian biały, kania

rdzawa, błotniak stawowy, derkacz, puchacz, zimorodek,

- o zmniejszającej się liczbie w Europie, m.in.: pustułka, kuropatwa, przepiórka, dzięcioł zielony,

- zagrożone w kraju, m.in.: łabędź niemy, jastrząb, pliszka górską, kruk, orzechówka,

- nieliczne na Pomorzu, m.in.: perkoz dwuczuby, myszołów, kukułka, puszczyk, strumieniówka, bekas kszyc, sowa uszata,

- aktualnie niezagrożone, m.in.: dzięcioł duży, skowronek polny, oknówka, jerzyk, świergotek łąkowy, świergotek drzewny, pliszka siwa, rudzik, słowik szary, kopciuszek, pleszka, kwiczoł, kos, drozd śpiewak, paszkot, piegża, pierwiosnek, piecuszek, mysikrólik, muchołówka szara, muchołówka żałobna, sikorka uboga, modraszka, bogatka, czubatka, wilga, sójka, szpak, wróbel, zięba, grubodziób, trznadel, potrzos.

Według ustawy o ochronie przyrody w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone, między innymi następujące zakazy:

- umyślnego zabijania, okaleczania i chwytania,
- transportu, pozyskiwania, przetrzymywania, chowy i hodowli, a także posiadania żywych zwierząt,
- zbierania, przetrzymywania i posiadania okazów gatunków,
- umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych,
- niszczenia ich siedlisk i ostoi.

Na obszarze gminy występuje około 700 gatunków roślin naczyniowych, w tym ok. 5% jest objętych ochroną. Do gatunków objętych ochroną ścisłą należą m.in.: storczyki – kukułka plamista i kukułka szerokolistna, kruszczyk szerokolistny, tajeża jednostronna, rosiczka okrągłolistna i długolistna, widłaki: jałowcowaty i goździsty, grzeł żółty, grzybienie biała, paprotka zwyczajna, wawrzynek wilczętyko, bluszcz pospolity, lobelia jeziorna, poryblin jeziorny. Dodatkowo ścisłą ochroną objęte są przedstawiciele flory zarodnikowej: wszystkie gatunki mchów torfowców, wszystkie gatunki porostów oraz wszystkie gatunki grzybów poza gatunkami wielkoowocnikowymi. Do gatunków flory naczyniowej objętych ochroną częściową należą: konwalia majowa, kruszyna pospolita, kocanki piaskowe, marzanka wonna, bagno zwyczajne, wilżyna ciernista, kalina koralowa, porzeczka czarna, bobrek trójlistkowy, goździk kropkowany, przylaszczka pospolita.

W stosunku do gatunków dziko występujących roślin i grzybów objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone, wg ustawy o ochronie przyrody, następujące zakazy:

- zrywania, niszczenia, uszkodzenia, przemieszczania i hodowli,
- niszczenia ich siedlisk i ostoi,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych,
- niszczenia ściółki leśnej i gleby w ostojach,
- pozyskiwania, zbioru, przetrzymywania, posiadania, preparowania i przetwarzania okazów gatunków,
- zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny okazów gatunków,
- wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków.

Na obszarze gminy prowadzi się również, na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska, ochronę siedlisk. Na opracowywanym terenie wyróżnić można znaczną liczbę siedlisk przyrodniczych wraz z zachowanymi fragmentami płatów roślinności reprezentującymi charakterystyczne dla tych siedlisk grupy syntaksonomiczne, do których należą:

- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne,
- jeziora lobeliowe,
- mokre łąki użytkowane ekstensywnie,
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą,
- szuwary wielkoturzycowe,
- kwaśna buczyna niżowa,
- grąd subatlantycki,
- acidofilne dąbrowy,
- łąg olszowo-jesionowy,
- olsy i łożowiska.

5.1.7 Obszary Natura 2000

Program utworzenia w krajach Unii Europejskiej wspólnego systemu (sieci) obszarów objętych ochroną przyrody. Podstawą dla tego programu są dwie unijne dyrektywy: w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. Dyrektywa Ptasia oraz w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dziko żyjącej fauny i flory, tzw. Dyrektywa Siedliskowa. Celem programu jest zachowanie określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy. Wspólne działanie na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy w oparciu o jednolite prawo ma na celu optymalizację kosztów i spotęgowanie korzystnych dla środowiska efektów. W Polsce opracowaniem projektu listy obszarów Natura 2000 zajmuje się

Minister właściwy do spraw ochrony środowiska, który przy sporządzaniu ww. listy zasięga opinii właściwych miejscowo rad gmin.

Na obszarze gminy znajduje się część obszaru Natura 2000 o nazwie: Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Słupi” [kod obszaru PLB220002] i pokrywa się niemal w całości z obszarem Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Obszar znajduje się na Pomorzu i obejmuje dorzecze środkowego odcinka rzeki Słupi oraz jej dopływów: Bytowej, Jutrzenki i Skotawy. Charakteryzuje się on urozmaiconym krajobrazem polodowcowym z typowymi formami: jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi, równinami sandrowymi oraz wzgórzami moren czołowych (wzgórza sięgają 160 m.n.p.m.). Wśród licznych jezior część stanowi oligotroficzne jeziora lobeliowe. Największymi jeziorami są: Jasień, Skotowskie i Głębokie. Lasy, w wieku 40-100 lat, to głównie lasy iglaste z sosną oraz mieszane i liściaste lasy z bukiem i dębem. W dolinach strumieni występują łągi olszowo-jesionowe. Krajobraz ostoi jest zróżnicowany, z licznie występującymi wąwozami i wzgórzami, sięgającymi wysokość do 160 m n. p. m. Występuje co najmniej 22 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: kania ruda, lelek, rybołów, brodziec piskliwy, nurogęś; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występują: bocian czarny, gąsiorek, lerka, żuraw. Wiele cennych, dobrze zachowanych typów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej tworzących mozaikę. Szczególnie cenne są różnego typu torfowiska i lasy łąkowe (obszar zawierający tego typu siedliska proponowany jako obszar siedliskowy w ramach "Shadow List").

Na obszarze gminy ma się znajdować część projektowanego specjalnego obszaru ochrony siedlisk "Dolina Słupi" PLH220052. Specjalny obszar ochrony siedlisk "Dolina Słupi" obejmuje rzekę Słupię od Sulęczyna do jej ujścia do morza w Ustce oraz większość jej dopływów. Są to również siedliska bardzo ważne dla cennej fauny. Na szczególną uwagę i podkreślenie zasługuje:

- masowe zgrupowania tarlisk łososia atlantyckiego, troci wędrowniej, której rodzima populacja, różniąc się wyraźnie genetycznie zachowała się w dorzeczu Słupi, tarliska minoga rzeczno, w górnym biegu rzek masowe występowanie głowacza białopłetwego, minoga strumieniowego, pstrąga potokowego, strzebli potokowej,
- górski i podgórski charakter rzek,
- doskonale zachowane jeziora lobeliowe z reliktową roślinnością, jedno z większych koncentracji zjawisk źródliskowych na Pomorzu,
- duże kompleksy lasów łąkowych o podgórskim charakterze; liczne olsy, grądy i buczyny, znaczny udział roślin rzadkich i zagrożonych z Czerwonych List,

- bardzo duża populacja słodkowodnego krasnorostu *Hildenbrandtia rivularis*,
- liczne i bardzo dobrze zachowane biotopy dla ptaków drapieżnych: orlika krzykliwego, błotniaka stawowego, kani rudej, bielika, czy puchacza oraz dla ptaków związanych z obszarami wodno-błotnymi oraz łąkowymi - bociana białego, bociana czarnego, zimorodka, żurawia; tracza nurogęsi, gągoła, derkacza.

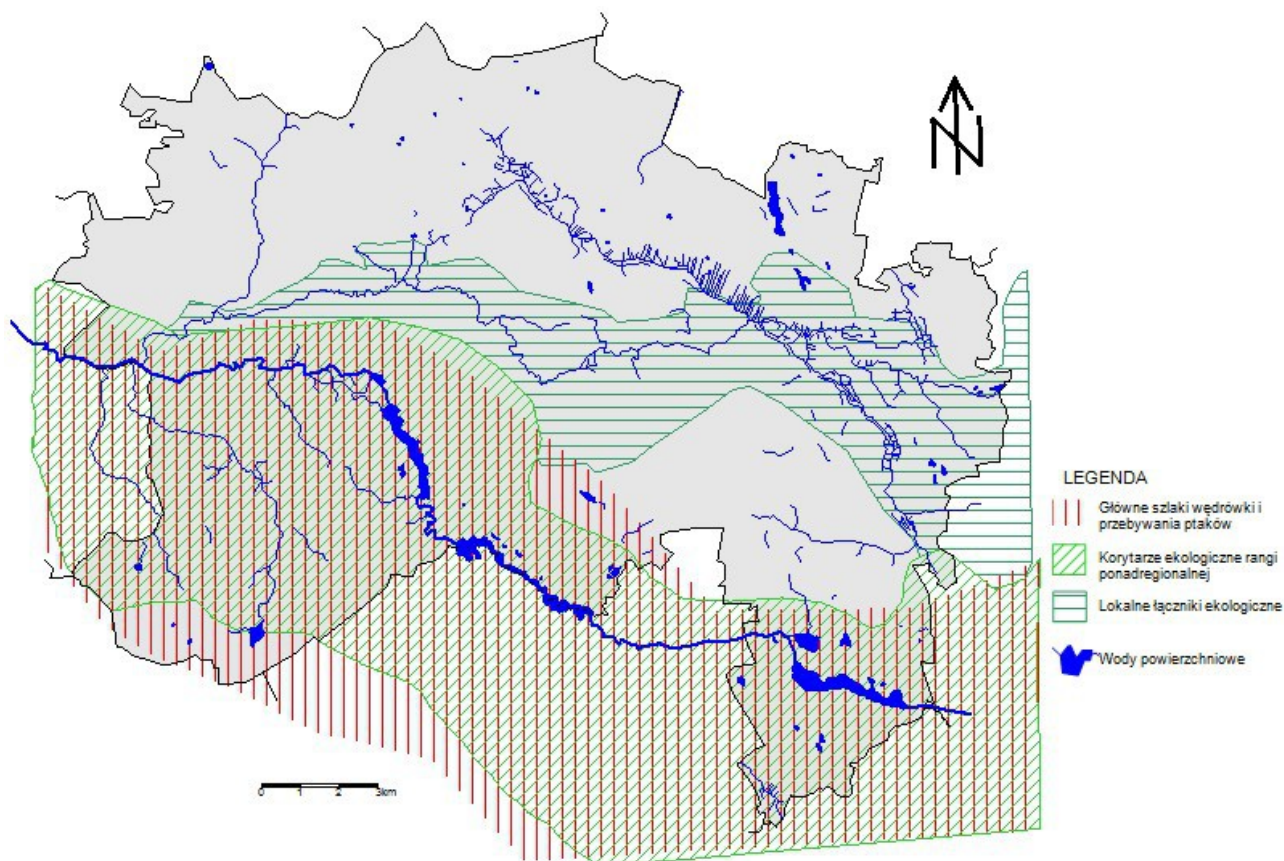
Na obszarach Natura 2000 obowiązuje zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 59 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U z 2013 r. poz. 1235, ze zm.). Na obszarach Natura 2000 zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru 2000, w tym szczególności:

- pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczony obszar Natura 2000,
- wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000,
- pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

5.1.8 Korytarze ekologiczne

Ustawa o ochronie przyrody definiuje korytarz ekologiczny jako *obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów*. Stanowi on istotny, z punktu widzenia funkcjonowania środowiska, element przestrzeni, gwarantujący, poprzez zachowanie warunków migracji organizmów, utrzymanie możliwości wymiany i istnienia określonej puli genetycznej, liczebności osobników i gatunków, a w konsekwencji zachowanie różnorodności biologicznej środowiska.

Ponieważ korytarze ekologiczne poza przestrzenią bytowania stanowią w rzeczywistości korytarze migracyjne, można wśród nich wyróżnić kilka typów, ze względu na zasięg i sposób migracji oraz rodzaj gatunków migrujących oraz ze względu na rolę funkcjonowania i stopień zachowania warunków naturalnych przypisać im można rangę europejską, krajową, regionalną lub lokalną.

Ryc. 11: Ekologiczne ograniczenia lokalizacji elektrowni wiatrowych

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie gminy wyróżniono korytarze rangi:

- krajowej:
  - ▶ Korytarz ekologiczny Bory Tucholskie Północny – obejmujący fragment Parku Krajobrazowego Dolina Słupi, na południe od miejscowości Niemczewo – Gałęźnia Wielka – Niepogłędzie – Gałęzów. Korytarz łączy Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 Dolina Wieprzy i Studnicy [kod obszaru PLH220038] z Obszarem Specjalnej Ochrony Ptaków [kod obszaru PLB220002].
  - ▶ korytarz ekologiczny Kaszubski Północny, który stanowi część korytarza ekologicznego o randze subregionalnej, tworząc sieć powiązań w obrębie poszczególnych mezoregionów,
- regionalnej:
  - ▶ korytarz ekologiczny Rzeki Słupi,
- lokalnej:
  - ▶ korytarz ekologiczny wzdłuż doliny rzeki Skotawy, a także mniejsze korytarze ekologiczne wzdłuż mniejszych cieków.

Wszystkie te obszary powinny być zachowane ze względu na znaczenie dla równowagi funkcjonalnej w środowisku i stanowić uzupełnienie sieci obszarów chronionych. Taka struktura ekologiczno-przestrzenna wymaga w planowaniu przestrzennym odpowiedniego podejścia opartego na zasadach zrównoważonego rozwoju. Przy planowaniu inwestycji należy wziąć pod uwagę funkcjonowanie przestrzennych powiązań ekologicznych

5.2 Zieleń urządzona i chronione walory kulturowe

W gminie Dębica Kaszubska zachowały się przykłady zabytkowej zieleni urządzonej, są to m. in. park w Krzywaniu, zachowana jest również część parku w bezpośrednim sąsiedztwie pałacu w Niepogłędziu (obecnie szkoła), jednak pod względem wielkości i kompozycji założenia, wartość obiektu jest znacznie mniejsza.. Zabytkowe parki istnieją także w Kotowie, Krzyni, Łabiszewie, Motarzynie, Starnicach, Borzęcinie, Budowie, Jaworach oraz Podolu Małym. Są to pochodzące z XVIII i XIX wieku pozostałości zespołów pałacowo – parkowych. Praktycznie wszystkie są zdewastowane i od lat pozbawione pielęgnacji.

Charakterystycznym i dobrze zachowanym elementem w krajobrazie gminy są obsadzone alejami i szpalerami drzew liściastych drogi wiejskie i aleje prowadzące do zespołów pałacowych. W nasadzeniach przeważają klony, jawory, lipy i jesiony, można też spotkać fragmenty alej dębowych, bukowych czy wierzbowych.

Krajobraz gminy kształtuje również budownictwo historyczne, większość miejscowości należała do majątków ziemskich, gdzie stał dwór właściciela, a także budynki gospodarcze i zagrody chłopskie. Dwory zachowane są w różnym stopniu, są to budowle klasycystyczne i późnoklasycystyczne oraz eklektyczne, w większości z XIX i XX wieku. Pałace w Kotowie, Krzywaniu, Motarzynie i w Starnicach wpisano do rejestru zabytków.

Ogromną wartość dla krajobrazu gminy mają pozostałości historycznej architektury przemysłowej i publicznej. Największą wartość, o skali europejskiej, stanowi ciąg budowli hydroenergetycznej z początku XX wieku – elektrownie w Strzegominie, Krzyni i Skarszewie Dolnym, które są uzupełnione o budowle piętrzące wody rzeki Słupi, wały i zapory. Od elektrowni prowadzą linie energetyczne na słupach żelbetowych, często również z początku wieku. Całość przedsięwzięcia zmieniła okoliczny krajobraz, jednak znakomicie się we wpisując. W większości miejscowości znajdują się też stacje transformatorowe z okresu pierwszej elektryfikacji – początek XX wieku – niejednokrotnie o interesującej architekturze.

Tabela 4: Rejestr Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków leżących na obszarze gminy Dębica Kaszubska

Lp.	Organ wpisujący do rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Obiekt	Miejscowość
1	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie	08.06.1960	Kościół parafialny p. w. Św. Jana Chrzciciela wraz z otoczeniem	Dębica Kaszubska
2	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie	08.06.1960	Kościół parafialny p. w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika wraz z otoczeniem	Dobieszewo
3	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie	29.08.1961	Kościół parafialny p. w. NMP Królowej Polski wraz z otoczeniem	Budowo
4	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie	15.02.1966	Zespół dworsko-parkowy (dwór i park)	Starnice
5	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Koszalinie	15.02.1975	dom	Grabówko
6	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Słupsku	12.03.1987	Zespół dworsko-parkowy (dwór i park)	Kotowo
7	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Słupsku	28.01.1988	park	Krzywań
8	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Słupsku	24.11.1994	pałac	Krzywań
9	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Słupsku	27.12.1994	Zespół dworsko-parkowy (dwór i park)	Motarzyno
10	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Słupsku	23.04.1996	park	Krzynia
11	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Słupsku	06.05.1997	park	Podole Małe

Źródło: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku

Na uwagę zasługują również stacje kolei z charakterystycznymi wieżami ciśnień w Budowie, Dębicy Kaszubskiej i Motarzynie, stanowiące jedyną pozostałość po zlikwidowanej linii kolejowej. W Dębicy Kaszubskiej zachował się także kompleks budynków kolejowych o funkcji

mieszkalnej, dodatkową atrakcją miejscowości są budynki dawnej papierni, przebudowanej na zakład garbarski. W Jamrzymie i Starniczkach zlokalizowane są pozostałości po młynach wodnych, obecnie prowadzi się w tych miejscach gospodarstwa ryb hodowlanych. W większości miejscowości gminy znajdują się budynki szkół i świetlic pochodzących z początku XX wieku.

Jednym z najbardziej wartościowych elementów krajobrazu są nieliczne zabytkowe kościoły w Budowie – murowany, wzniesiony na wzgórzu w XIV wieku, w Dębicy Kaszubskiej – szachulcowy, budowany na przełomie XVI-XVII i XVIII wieku i w Dobieszewie – szachulcowy powstał w okresie od XVII do XIX wieku.

Tabela 5: Gminna Ewidencja Zabytków gminy Dębica Kaszubska – wybrane pozycje

Lp.	Miejscowość	Opis i rodzaj	Wiek
Architektura i budownictwo			
1	Borzęcino	Pałac murowany	1832
2	Budowo	Wieża ciśnień - murowana	I ćw. XX w.
3	Jawory	Dwór	1880
4	Krzynia	Elektrownia wodna murowana	Lata 20-te XX w.
5	Skarszów Górny	Pałac dworski murowany	1910
6	Strzegomino	Elektrownia wodna murowana	
Parki			
7	Borzęcino	Park dworski	I poł. XIX w.
8	Jawory	Park dworski	XIX w.
9	Skarszów Górny	Park przypałacowy	II poł. XIX w.
Cmentarze			
10	Budowo	Cmentarz wiejski	I poł. XIX w.
11	Dobieszewo	Cmentarz wiejski	II poł. XIX w.
12	Motarzyno	Cmentarz podworski	XIX w.
13	Niepogłędzie	Cmentarz rodowy Puttkamerów	XIX w.
14	Podwilczyn	Cmentarz wiejski	XX w.

Źródło: Urząd Gminy Dębica Kaszubska

6 Stan i tendencje przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy

6.1 Przekształcenie rzeźby terenu

Przekształcenia rzeźby terenu związane są zazwyczaj z pozyskiwaniem kopalin, składowaniem odpadów, regulacją stosunków wodnych, użytkowaniem rekreacyjnym, realizacją dużych liniowych elementów infrastruktury technicznej, robotami niwelacyjnymi dla terenów zabudowy osiedlowej.

Najbardziej widoczne przeobrażenia rzeźby na obszarze gminy Dębica Kaszubska związane były z budową elektrowni wodnych i infrastruktury im towarzyszącej. Na początku XX wieku dolinę Słupi w Krzyni przegradzono 220 metrową zaporą ziemną o szerokości korony 4 m i 49,5 m szerokości podstawy, oraz o wysokości 8,3 m. Do elektrowni wodnej pracującej na spadzie 7 m prowadzi kanał o długości 150 m. Pierwotnym korytem rzeki płynie niewielka ilość wody. Druga zapora ziemna zrealizowana w Strzegominie ma długość 460 m, szerokość korony wynosi 4 m, szerokość podstawy 64 m i o wysokości 12,3 m. Elektrownia wodna w Strzegomino pracuje na spadzie 12,3 m i zasilana jest kanałem roboczym o długości 960 m. Zabudowa hydrotechniczna doliny spowodowała skrócenie głównego biegu rzeki i zwiększenie jej spadku. Likwidacja zakoli przyczyniła się do powstania starorzeczy. Kanał roboczy dla uzyskania większego spadku rzeki wybudowano również dla elektrowni wodnej w Skarszewie Dolnym w sąsiedztwie koryta rzeki Skotawy przy ujściu do rzeki Słupi.

Zmiany rzeźby wywołane eksploatacją kopalni na terenie gminy są niewielkie, głównie związane z nieczynnymi wyrobiskami piasku, znajdującymi się w miejscowościach: Podole Male, Budowo i Dębica Kaszubska. Podlegają one samoistnym zadrzewieniom, wymagają jednak przeprowadzenia rekultywacji, bowiem mogą one stanowić miejsca niekontrolowanego porzucania odpadów stałych. Degradacja powierzchniowej warstwy gleb wynika głównie z wymywania warstwy próchnicznej na gruntach ornym. Powoduje to obniżenie ich produktywności. Na obszarze oprócz ww. zjawiska nie odnotowuje się obszarów narażonych na silną erozję.

6.2 Obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią

Na rzekach Słupia i Skotawa występuje prawdopodobieństwo zagrożenia powodziowego. Rzeka Słupia na całym swym odcinku na terenie gminy objęta jest osłoną przeciwpowodziową, która ma służyć przede wszystkim ochronie obiektów hydroenergetycznych oraz zbiorników retencyjnych i jezior na których są one zbudowane. Według ustawy Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 r. za obszary bezpośredniego zagrożenia uważa się *tereny między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska oraz obszar pasa nadbrzeżnego w rozumieniu ustawy o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej*. Zgodnie z wymogami ww. ustawy obowiązek określenia granic obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią spoczywa na Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej. W związku z powyższym dla rzek Słupia i Skotawa wykonane zostały studia ochrony przeciwpowodziowej. W dokumentacji tej jako podstawę wyznaczenia granic stref zagrożenia powodziowego przyjęto granice stref A1 i A10.

Strefa A1 określa zasięg obszaru zalewowego odpowiadającemu wysokiemu powodziowemu przepływowi o objętości przepływu Q. Którego prawdopodobieństwo przewyższenia wynosi 1%. Natomiast strefa A10 to część strefy A1 o najwyższym poziomie zagrożenia powodziowego i określa ją zasięg powodzi odpowiadający przepływowi wysokiemu o prawdopodobieństwie przewyższenia o 10 %. Według ustawy prawo wodne, na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią, w szczególności wykonywania urządzeń wodnych oraz wnoszenia innych obiektów budowlanych, sadzenia drzew i krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów i obwałowań a także zabrania się zmian ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, a także utrzymywaniem lub odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z ich infrastrukturą.

Obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią uwzględnia się m.in. przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

6.3 Powietrze atmosferyczne

Ochrona powietrza należy do najistotniejszych zadań instytucji zajmujących się ochroną środowiska ze względu na wysokie oddziaływanie atmosfery na inne elementy przyrodnicze tj. glebę, szatę roślinną oraz wodę, a tym samym na zdrowie człowieka.

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego polega na zwiększeniu stężeń dowolnych substancji lub energii powyżej pewnych wartości progowych oraz na wprowadzeniu do środowiska substancji obcych.

Od 2010 roku ocenę jakości powietrza wykonuje się dla dwóch stref:

1. aglomeracji trójmiejskiej, w skład której wchodzi Gdańsk, Gdynia i Sopot,
2. strefy pomorskiej, którą stanowi pozostała część województwa.

Ocenę wykonuje się osobno ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin. W ocenie pod względem ochrony zdrowia bierze się pod uwagę następujące wskaźniki: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen, ozon, pył PM_{2,5}, pył PM₁₀ i zawarte w nim metale - arsen, kadm, nikiel, ołów oraz benzo(a)piren. Kryteria stosowane w rocznej ocenie powietrza pod kątem ochrony roślin, to dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon.

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska główne zanieczyszczenia powietrza powstają w wyniku

spalania nisko-energetycznych paliw stałych w paleniskach domowych oraz na skutek komunikacji samochodowej. Głównym problemem zapobiegania w przypadku niskiej emisji jest brak inwentaryzacji źródeł i wielkości emisji oraz danych o rodzaju i ilości stosowanych paliw. W małych miejscowościach, w których nie ma elektrociepłowni i sieciowych systemów zaopatrywania w energię stwierdza się, zwłaszcza w okresie grzewczym wzrost poziomu benzo(a)pirenu. Przyczyną nadmiernej emisji zanieczyszczeń ze środków transportu jest zły stan techniczny pojazdów, zła eksploatacja i przestoje w ruchu, głównie na drodze wojewódzkiej 210 w miejscowości Dębica Kaszubska. Prowadzi to, do obniżenia jakości powietrza, a zanieczyszczenie wzdłuż tego szlaku komunikacyjnego ma tendencję wzrostową.

Na terenie gminy nie ma wielkich zakładów przemysłowych, które emitowałyby zanieczyszczenia do atmosfery. Z raportu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska o jakości powietrza wynika, iż powietrze na obszarze gminy spełnia wymagania roczne co do jakości i nie stanowi zagrożenia dla środowiska przyrodniczego oraz dla ludzi.

Działania w zakresie ograniczenia emisji powierzchniowej to m.in. rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą i pozyskiwania nowych odbiorców, zmiana paliwa na lepsze, zastosowanie energii elektrycznej oraz indywidualnych źródeł energii odnawialnej, zmniejszenie strat ciepła poprzez wprowadzenie termoizolacji budynków.

Działania w zakresie edukacji ekologicznej to m.in. opracowanie programu ochrony powietrza dla Niskiej Emisji przeprowadzenie akcji edukacyjnej w postaci dystrybucji ulotek, artykułów w lokalnej prasie na temat szkodliwości spalania odpadów i paliw niskiej jakości, konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej, prawidłowej eksploatacji pieców kaflowych i kominków, propagowanie ekologicznego sposobu życia w przedszkolach, szkołach, wśród rodziców poprzez zabawę, prelekcje, konkursy, wycieczki.

Specyficznym rodzajem zanieczyszczenia powietrza jest hałas. Zjawisko to spowodowane jest różnymi źródłami, a charakter dźwięku jest czysto fizyczny. Źródła hałasu emitują do środowiska energię akustyczną. Hałas to dźwięki o częstotliwościach do 16 do 16000 Hz, hałas podzielić można na przemysłowy, drogowy i komunalny. Na obszarze gminy Dębica Kaszubska głównym źródłem hałasu są środki transportu i komunikacji samochodowej, poruszające się po drodze wojewódzkiej 210, a także maszyny i urządzenia rolnicze. Na obszarze gminy nie są prowadzone badania hałasu drogowego, jednak natężenie ruchu na drogach wzrasta systematycznie.

Następnym mającym negatywny wpływ na środowisku są źródła pól elektromagnetycznych. Do podstawowych źródeł należą przewody linii wysokiego napięcia prądu zmiennego, stacje

transformatorowe i urządzenia zasilane prądem zmiany, anteny stacji bazowych telefonii komórkowej oraz w mniejszym stopniu sprzęt gospodarstwa domowego.

Na terenie gminy najpoważniejszym źródłem promieniowania elektromagnetycznego są stacje bazowe telefonii komórkowej. Instalacje te emitują niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, generowane przez anteny stacji w czasie jej pracy, a moc promieniowania jest różna w zależności od wielkości stacji i od jej obciążenia. Wokół wybudowanych stacji istnieje możliwość utworzenia obszarów ograniczonego użytkowania. Na terenie gminy do tej pory, ze względu na umieszczenie anten na dużych wysokościach, niedostępnych dla ludzi, nie wystąpiła potrzeba tworzenia takich obszarów.

Przez obszar gminy przebiega napowietrza linia elektroenergetyczna o napięciu 110 kV. Występowanie takich linii wymaga wyznaczenia stref ochronnych o określonych rygorach w zależności od natężenia pola elektromagnetycznego, pod liniami o wymienionym napięciu może występować jedynie strefa ochronna drugiego stopnia z zakazem lokalizacji budynków mieszkalnych.

Należy mieć na uwadze, iż oddziaływanie promieniowania niejonizującego na środowisko będzie stale wzrastać, co związane jest z postępem cywilizacyjnym. Nowo budowane instalacje stacji telefonii komórkowej i linii elektroenergetycznych są opiniowane zarówno przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, jak i przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. Ich powstawanie związane jest głównie z rozwojem bezprzewodowego, szybkiego internetu oraz z planowanymi inwestycjami w odnawialne źródła energii tj. farmy wiatrowe i farmy ogniw fotowoltaicznych.

Wpływ negatywnego oddziaływania promieniowania niejonizującego na środowisko można ograniczyć tworząc strefy ochronne wokół źródeł ich powstawania oraz poprzez dobór odpowiednich i nowoczesnych technologii

6.4 Wody powierzchniowe i podziemne

Obszar gminy Dębica Kaszubska posiada stosunkowo gęstą sieć rzek i jezior. Zdecydowana większość gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Słupi. Obecnie nie ma aktualnych wyników badań jakości wód powierzchniowych. Badania prowadzone w latach wcześniejszych wykazywały, iż stan wód się poprawia. Mają na to wpływ inwestycje związane z rozbudową i budową nowych systemów kanalizacji oraz modernizacja oczyszczalni ścieków, a także na skutek większej świadomości ekologicznej rolników zmniejsza się ładunek zanieczyszczeń spływających do wód z terenów rolniczych. Na poprawę jakości wód rzek, głównie w rzece Skotawa, ma wpływ

stosowanie nowszych technologii w gospodarstwach hodowli ryb.

Niestety wody rzek i jezior na terenie gminy nie osiągają planowanego stopnia czystości, głównie ze względu na zanieczyszczenie bakteriologiczne. Na jakość wody w górnym biegu Słupi wpływ wywierają zanieczyszczenia dopływające z osiedli i obszarów użytkowanych rolniczo, zagospodarowanie turystyczne jezior oraz zanieczyszczenia z lewobrzeżnych dopływów rzeki. Z kolei czystość środkowego biegu Słupi determinują uchodzące tu dopływy: Bytowa, Kamienica, Brodek. Odpowiednio dolny bieg rzeki przyjmuje zanieczyszczenia niesione przez Skotawę (znaczną poprawę stanu czystości), oraz zanieczyszczenia rolnicze. Porządkowanie gospodarki wodnościekowej oraz rozwój ekologicznego rolnictwa powinno przynieść dalszą poprawę stanu czystości wód dorzecza Słupi, w obrębie gminy. Należy wspomnieć, iż w ramach wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej uległ zmianie dotychczasowy sposób określania czystości rzek. W nowej metodyce ocenia się tzw. "stan ekologiczny wód" w oparciu głównie o metody biologiczne. Bada się makrofity, fitoplankton, bentos oraz ichtiofaunę, i w oparciu o wyniki tych badań prowadzi się ocenę stanu ekologicznego rzeki. Celem tej polityki jest osiągnięcie „dobrego stanu wód” do roku 2015.

Wody podziemne, jako główne źródło zaopatrzenia w wodę pitną dla ludności, muszą być objęte szczególną ochroną. Ze względu na stosunkowo powolne zmiany w ich jakości, monitoring jakości musi być prowadzony na wszystkich wyznaczonych jednolitych częściach wód. Na obszarze gminy zlokalizowano część Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 117 Bytów. Wody podziemne w obszarze gminy są typowe dla płytkich systemów wodonośnych obszarów rejonów pojezierzy Polski północnej. Głównie są to wody wodorowęglanowo-wapniowe, w tych wodach możliwe jest podwyższenie zawartości żelaza i manganu.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku w 2007 roku zbadał stan czystości części wód podziemnych w punkcie pomiarowym w Dębicy Kaszubskiej a przebadane wody zaliczono do I i do II klasy jakości. Są to wody bardzo dobrej i dobrej jakości o nieodnotowanych przekroczeniach wskaźników. Aktualne zużycie wody w poszczególnych systemach wodociągowych nie przekracza ustalonych zasobów eksploatacyjnych dla poszczególnych ujęć wody. Pobór wody na terenie gminy nie powoduje zachwiania równowagi zasobów wód podziemnych.

6.5 Degradacja szaty roślinnej i jej przyczyny oraz negatywne zjawiska zaobserwowane w faunie

Degradacja szaty roślinnej najwyraźniej występuje na obszarach leśnych, gdzie przejawia się mono-

typizacją polegającą na tworzeniu znacznych powierzchni monokultur gatunków drzew iglastych, bez zróżnicowania typów siedlisk. Inną formą jest pinetyzacja, związana z wprowadzaniem gatunków drzew iglastych na siedliska lasów liściastych. Powoduje to obniżenie potencjału żyznych siedlisk i zmniejszenie bioróżnorodności obszarów leśnych. Dość częstą formą jest juwenalizacja, szczególnie długowiecznych lasów bukowych i dębowych, jako skutek eksploatacji ich drzewostanów w wieku określonym tylko zasadami gospodarki leśnej. Przejawem tej formy jest brak starodrzewów, zwłaszcza liściastych, natomiast rozpowszechnione są młodociane i regeneracyjne fazy rozwoju zbiorowisk leśnych. Na nowo powstających siedliskach lasów bukowych i dębowych prawdopodobne są szkody spowodowane przez zwierzyne płową – sarny i jelenie.

Zmianom ulega również roślinność niskotorfowiskowa łąk nadrzecznych Słupi, Skotawy, Granicznej i innych. Degradujący wpływ wywierają głównie jednostronne zabiegi odwadniające, regulacja rzek i wycinanie zakrzaczeń nad rowami oraz podsiewanie obcymi gatunkami roślin. Na tych obszarach oraz w obrębie pozostałych obniżeń terenu z zachowaną roślinnością łąkową obserwuje się dużą dynamikę zmian szaty roślinnej. W wyniku zaniechania zabiegów melioracyjnych i wskutek wtórnego zabagniania powstają spontaniczne zbiorowiska regeneracyjne turzycowisk, ziołorośli, zarośli wierzbowych oraz olszyn. Zaniechanie koszenia wpływa na przyspieszenie sukcesji w kierunku powstawania zbiorowisk wysokich traw, bylin lub krzewów i drzew. W obrębie niewielkich, najczęściej bezodpływowych powierzchni torfowisk wysokich i przejściowych negatywne zmiany szaty roślinnej generuje niekontrolowane uruchomienie odpływu wód oraz eutrofizacja. Powodują one ograniczenie procesów torfotwórczych lub ich zanik i związane z tym murszenie torfów. W następstwie tego szybko zanika charakterystyczna kombinacja gatunków dla występujących tu zbiorowisk.

Stanowiska chronionych gatunków roślin występujące poza ustanowionymi formami ochrony przyrody są zagrożone przede wszystkim masową niekontrolowaną penetracją turystyczną, odwadnianiem gruntów użytkowanych rolniczo oraz przez masowe pozyskiwanie runa leśnego. Dodatkowym zagrożeniem dla flory jest stosowanie herbicydów i pestycydów w rolnictwie.

W ostatnich latach zaobserwowano drastyczny spadek liczebności populacji lęgowych niektórych gatunków ptaków, następujący w wyniku zmian w użytkowaniu terenu. Obserwowane są tendencje spadkowe liczebności populacji wszystkich gatunków płazów, z uwagi na zanik drobnych, czystych zbiorników wodnych oraz gadów, w wyniku zmniejszania się obszarów żerowania i terenów lęgowych. Płazy i gady są mało odporne na chemizację środowiska, dotykane są chorobami i

problemami z reprodukcją. Negatywne zmiany obserwuje się również w ichtiofaunie rzek i jezior na obszarze gminy. Spowodowane są one niekorzystną strukturą wiekową ryb z przewagą młodych, niedojrzałych do rozrodu osobników, a także silną presją wędkarską. Wysoka liczebność młodych ryb jest rezultatem sztucznych zarybień. W wyniku oddziaływań antropogenicznych, takich jak gospodarka łowiecka i hodowla oraz nadmierna penetracja kompleksów leśnych, zmianom ulega skład gatunkowy ssaków żyjących w lesie, występują zaburzenia naturalnych łańcuchów pokarmowych. Utrudnione są wędrówki i migracje zwierząt ze względu na sieć komunikacyjną i elektroenergetyczną, zapory i jazy a także z powodu hałasu. Skażenie środowiska wskutek chemizacji prowadzi do giniecia i chorób owadów, w tym pszczół. Odnotowuje się natomiast wzrost populacji szerszeni. Ginięcie owadów, głównego źródła pokarmu dla innych zwierząt przyczynia się pośrednio do zmniejszania populacji płazów, gadów i ptaków.

6.6 Tereny o obniżonych walorach estetyczno-widokowych krajobrazu

Generalnie można stwierdzić, iż krajobraz w gminie Dębica Kaszubska pozostaje na przeważającym obszarze jest harmonijny i zachowuje atrakcyjność pejzażu wiejskiego.

Zdarzają się jednak budynki zarówno w zabudowie indywidualnej, jak i w osiedlach wielorodzinnych, jest od lat nieremontowana. Budynki te głównie pochodzą w przeważającej większości z lat 70-tych i 80-tych XX wieku. Głównymi przyczynami zaniedbań są niższe zarobki mieszkańców wsi i długie przystosowanie po zmianach gospodarczych z lat 90-tych XX wieku. Dodatkowym zjawiskiem obniżającym walory widokowe związane ze zmianami gospodarczymi są zdewastowane i nieużytkowane budynki byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych – PGR. Obecnie kładzie się duży nacisk na estetykę krajobrazu i planowanie przestrzenne. Wszystkie działania i inwestycje muszą być spójne pod względem uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

7. Ograniczenia oraz wskazania i szanse rozwoju gminy (osadnictwo, przemysł, usługi, turystyki, walory przyrodnicze i inne)

Walory środowiska naturalnego stwarzają, zarówno szanse rozwoju jak i ograniczają rozwój na terenie gminy Dębica Kaszubska. Głównie w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Plan Ochrony Parku Krajobrazowego określa, iż dalszy rozwój zabudowy możliwy jest jedynie jako kontynuacja układów przestrzennych istniejących jednostek osadniczych. Rozwój osadnictwa może być realizowany w miejscowościach gminy we wszystkich formach zabudowy jednorodzinnej i zwartej osiedlowej, poprzez rozwój istniejących jednostek osadniczych. Na obszarze gminy

możliwy jest rozwój przemysłu, usług i rzemiosła. Dla rozwoju zabudowy produkcyjnej i usługowej obowiązują jednak ograniczenia dotyczące takie jak przy zabudowie mieszkaniowej co do zachowania odległości od wskazanych urządzeń wodnych i zbiorników wodnych. Niepożądana jest również lokalizacja inwestycji uciążliwych dla wód, jeśli zaprojektowane rozwiązania techniczne i technologiczne nie są gwarancją zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem wód podziemnych, przede wszystkim w rejonie Dębicy Kaszubskiej oraz na terenach wykazujących brak naturalnej izolacji od powierzchni w dolinach Skotawy i Warblewskiej Strugi. Głównymi ograniczeniami w rozwoju rolnictwa jest spowodowana wysokim stopniem lesistości, niekorzystnym odczynem gleb i położeniem gminy na terenach chronionych, co skutkuje tym, iż występują specjalne uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i zagospodarowania. Położenie na obszarach chronionych wyklucza, zgodnie z obowiązującymi zasadami intensywne formy gospodarki rolnej, które może mieć znacząco oddziaływać na środowisko. Ograniczeniem dla turystyki w głównej mierze jest brak odpowiedniej infrastruktury. Park krajobrazowy stanowi wielką atrakcję turystyczną dla np. wypraw pieszych i rowerowych, jednakże jednocześnie w pewien sposób ogranicza jej rozwój. Regulacje w nim obowiązujące nie sprzyjają spontanicznym zachowaniom oraz ogranicza rozwój biznesu turystycznego, który z kolei wpływa na wzrost liczby odwiedzających turystycznie i rekreacyjnie ludzi. Drobny biznes jest przeważnie wyznacznikiem dla oceny sensu poważnego zaangażowania środków dla rozwoju ośrodka.

Szansą wykorzystania przyjaznych dla rekreacji jezior, gęstej sieci rzek i cieków wodnych, dużych obszarów leśnych obfitujących w owoce runa leśnego znajdujących się w obszarze gminy jest propagowanie alternatywnych form rekreacji w stosunku do np. spędzania czasu na plażach nadmorskich kurortów. Będzie to rozwój agroturystyki, turystyka kwalifikowana jak np. kajakarstwo, a także wycieczki piesze, rowerowe, wędkarstwo, obserwacja ptaków, jazda konna i grzybobranie. Wykorzystanie tej szansy warunkowane jest jednak wyposażenie przestrzeni gminy w stacje kajakowe i wędkarskie, kolejne ścieżki rowerowe i szlaki piesze oraz ich czytelne oznakowanie. Dużym atutem są działania promocyjne prowadzone przez dyrekcję Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Atrakcyjność tych terenów wzrasta również poprzez dynamiczne działania na rzecz powiększenia długości ścieżek przyrodniczych oraz przez popularyzację i informowanie o walorach przyrodniczych Parku. Dodatkową szansą dla rozwoju turystyki jest bogate dziedzictwo historyczne. Na pierwszym miejscu trzeba wymienić zespół elektrowni wodnych i towarzyszących im unikatowych budowli inżynierskich. Niewykorzystywane w turystyce są dotychczas zespoły dworsko-parkowych i budowle im towarzyszące. Dzieje się tak ze

względu na ich głęboką degradację i brak remontów. Wskazane jest ich wyremontowanie i zagospodarowanie, podobne działania wskazane są dla atrakcyjnych obiektów archeologicznych i zabytkowych cmentarzy. Dodatkowo należałoby je połączyć i wyznaczyć trasy turystyki kulturowej. Znaczne zasoby wód podziemnych wysokiej i średniej jakości umożliwiają rozwój bardziej wodochłonnych branż przemysłu, w tym rolno-spożywczego, oczywiście pod warunkiem stosowania czystych i bezpiecznych technologii. Na terenie gminy istnieją możliwości wytwarzania energii odnawialnej, w tym energii pozyskiwanej z wiatru i energii słonecznej, z zastrzeżeniem dotyczącym parku krajobrazowego i strefą jego ekspozycji krajobrazowej. Wybitnie korzystnymi warunkami dla rozmieszczenia farm wiatrowych dysponuje północna i północno-zachodnia część gminy. Szansami rozwoju jest także produkcja biomasy na rozległych terenach rolniczych oraz przetwórstwo drewna związana z dużymi zasobami tego surowca. Z uwagi na korzystne położenie, w pobliżu miasta Słupsk, gmina posiada bardzo dobre warunki dla rozwoju funkcji mieszkaniowej.

7.1 Analiza SWOT dla gminy Dębica Kaszubska

W celu określenia uwarunkowań wynikających z potrzeb i możliwości rozwoju gminy sporządzono analizę SWOT*.

Mocne strony:

- *Wysoki potencjał agroekologiczny i turystyczny,*
- *Bliskość miasta Słupsk,*
- *Komunikacja miejska na obszarze gminy,*
- *Wysoki potencjał leśny, występowanie dużych zwartych kompleksów leśnych,*
- *Rozwój turystyki – szlaki kajakowe, wycieczki piesze i rowerowe, elektrownie wodne,*
- *Dobrze rozwinięta sieć dróg,*
- *Duży udział w powierzchni gminy obszarów Natura 2000, będących wykładnikiem walorów przyrodniczych oraz atrakcyjności krajobrazowej i rekreacyjnej.*

Słabe strony:

- *Ograniczenia rozwoju przestrzennego wynikające z występowania wysokich klas bonitacyjnych gleb oraz obszarów chronionych,*
- *Degradacja byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych,*
- *Podwyższone ryzyko występowania powodzi w dolinach rzek Skotawa i Słupia,*
- *Nierównomierny rozwój gminy,*
- *Rozdrobnienie gospodarstw rolnych,*

- *Niska świadomość ekologiczna mieszkańców,*
- *Słabo rozwinięta służba zdrowia,*

Szanse:

- *Przebudowa sieci dróg,*
- *Rewitalizacja byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych,*
- *Rozwój przemysłu,*
- *Rozwój budownictwa mieszkaniowego,*
- *Rozwój agroturystyki i turystyki kwalifikowanej,*
- *Wykorzystanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych,*
- *Pozabudżetowe środki finansowe,*
- *Inwestorzy zagraniczni,*
- *Współpraca z sąsiednimi gminami, np. poprzez wspólne inwestycje turystyczne,*
- *Inwestycje proekologiczne,*
- *Dostęp do szkolnictwa wyższego,*
- *Zatrzymanie migracji ludzi młodych do większych miast i za granicę.*

Zagrożenia:

- *Emigracja wykształconych młodych ludzi do pracy poza obszarem gminy Dębica Kaszubska,*
- *Skażenie środowiska,*
- *Stosowanie niewłaściwych technologii w rolnictwie,*
- *Zagrożenie powodziowe,*
- *Starzenie się społeczeństwa,*
- *Niski przyrost naturalny,*
- *Likwidacja placówek oświatowych,*
- *Organizacja służby zdrowia.*

*Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dębica Kaszubska, 2011

8. Realizacja zadań w zakresie ochrony i kształtowania środowiska w gminie w latach 2009-2013, Raport z realizacji POŚ 2009-2012

8.1. Podstawa, cel i zakres opracowania raportu z realizacji POŚ gminy Dębica Kaszubska

Celem raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska gminy Dębica Kaszubska jest przedstawienie realizacji zaplanowanych zadań zapisanych w tym dokumencie. Niniejszy Raport charakteryzuje kierunki działań i zadań oraz zakres niezbędnych zmian dla optymalizacji osiągnięcia wyznaczonych celów w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy w latach 2011 – 2012. Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.) Wójt Gminy co 2 lata przedstawia raport z realizacji programu ochrony środowiska Radzie Gminy. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2009 – 2013 r. został przyjęty Uchwałą nr XXX/196/2009 Rady Gminy Dębica Kaszubska z dnia 23 kwietnia 2009 roku. Zdefiniowane w raporcie cele i kierunki działania zgodne są z aktualnie obowiązującymi przepisami odnoszącymi się do ochrony środowiska:

- polityką ekologiczną państwa,
- programem ochrony środowiska dla województwa pomorskiego,
- programem ochrony środowiska dla powiatu Słupskiego.

Ustawa „Prawo ochrony środowiska” nie określa wymagań dotyczących formy i struktury raportu z realizacji gminnego programu ochrony środowiska. W samym Programie założono, iż analiza realizacji programu polegać będzie przede wszystkim na monitorowaniu czyli obserwacji zmian w wielu wzajemnie ze sobą powiązanych sferach funkcjonowania danego obszaru (ekonomicznej, społecznej, ekologicznej itp.) oraz ocenie wybranych wskaźników.

8.2 Stan realizacji zadań przewidzianych w Programie oraz wykonane zadania dodatkowe.

Program Ochrony Środowiska wyróżnił cele priorytetowe (krótkoterminowe), średnioterminowe i cele perspektywiczne. Wszystkie cele formułowane są na bazie potrzeb, osiągalności, realności i mierzalności. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowania i wielorakość potrzeb wynikających zarówno z konieczności dostosowania standardów ochrony środowiska do poziomów przyjętych w Unii Europejskiej, jak i niezbędnych dla poprawy warunków życia i nadrobienia opóźnień w tym zakresie. O ich faktycznej kolejności zdecydowały możliwości finansowe.

Poniżej przedstawiono informacje o kosztach i stopniu realizacji zadań zaplanowanych w Programie Ochrony Środowiska (POŚ), przyjęto układ tabelaryczny.

Tabela 6: Realizacja zadań ujętych w Programie Ochrony Środowiska gminy Dębica Kaszubska w latach 2009-2012

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

Lp.	Nazwa i opis przedsięwzięcia	Wykonawca	Termin realizacji	Realizacja	Koszt realizacji w tys. zł / źródło finansowania			
					2009	2010	2011	2012
Zadania w zakresie poprawy stanu czystości wód powierzchniowych oraz zabezpieczenia wód podziemnych przed skażeniem oraz zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wody i racjonalizacji gospodarowania zasobami wodnymi (Pierwszy cel priorytetowy, Pierwszy cel średnioterminowy)								
1	„Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowościach Krzynia, Niemczewo, Motarzyno, Kotowo, gm. Dębica Kaszubska” I ETAP	HYDROBUDOWA GDAŃSK S.A. ul. Grunwaldzka 135 Gdańsk	2007 - 2011	zrealizowano	x	x	Wartość: 7 532 801,72 zł -dofinansowanie z Regionalnego Programu Rozwoju Regionalnego 2007 – 2013 w wys. 4 653 578,03 zł, oraz z ANR w wys. 300 000,00 zł	x
2	„Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i wodociągowej wraz z przyłączami w miejscowościach Budowo, Gałęzów, Niepogłędzie, Gmina Dębica Kaszubska II ETAP	PPHU SOMBUD Socha Mirosław Ul. Ceramiczna 1A, Somonino	2007-2011	zrealizowano	x	x	x	Wartość: 5 332 561,22 zł - dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w wys. 3 000 041,00 zł, oraz z ANR w wys. 300 000,00 zł
3	Budowa sieci wodociągowej z miejscowości Maleniec do miejscowości Gogolewko	Zakład Wodno – Kanalizacyjny i C.O. Kazimierz Formela ul. Zamkowa 40A Kartuzy	2012	zrealizowano	x	x	x	Wartość: 236 553,97, - dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007 – 2013 w wys. 130 950,00
4	Budowa zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej oraz budowa lokalnej	GAZOEFEKT Zakład	2010	zrealizowano	x	Wartość: 666 353,60 zł	x	x

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

	biologicznej oczyszczalni ścieków w miejscowości Podwilczyn, gmina Dębica Kaszubska	Rzemieślniczy, Józef Gierszewski				- dofinansowanie Z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wys. 340 000,00 zł		
5	Budowa sieci wodociągowej z miejscowości Budowo do miejscowości Jawory z przyłączami w miejscowości Jawory	EKO-INSTAL Piotr Kuczkowski ul. Osiedle Leśne 1 Studzienice	2011	zrealizowano	x	x	Wartość: 356 482,22, dofinansowanie z ANR w wys. 320 657,96	x
6	Budowa sieci wodociągowej z miejscowości Gogolewo do miejscowości Dobra – Dobrzec	Z G K Sp. z o.o. ul. Zjednoczenia 48D Dębica Kaszubska	2009-2010	zrealizowano	Wartość: 217 976,64	x	x	x
7	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w m. Podole Małe, Żarkowo, Dobieszewo, Łabiszewo, Brzezinec, Starnice, Dębica Kaszubska, Budowa Stacji Uzdatniania Wody w Borzęcinie i Dobieszewie III ETAP	PPHU SOMBUD Socha Mirosław Ul. Ceramiczna 1A, Somonino INTERKIS – AQUA – Technologie Uzdatniania Wody Zenon Szturomski, ul. Czyżewskiego 38 80-366 Gdańsk	2012	w trakcie realizacji, zrealizowano SUW	x	x	x	1 193 100,00, dofinansowanie z ANR w wys. 500 000,00 zł
8	Badanie jakości ścieków odprowadzanych do odbiorników wód powierzchniowych	Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszub.	2009-2012	Zadanie ciągłe	7272,18	6193	9948,75	6126
9	Budowa oczyszczalni przydomowych w zabudowie	planowane	x	x	x	x	x	x

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

	rozproszonej							
Zadania w zakresie zapewnienia odpowiedniej jakości użytkowej wody i racjonalizacji gospodarowania zasobami wodnymi (Drugi cel priorytetowy, Pierwszy cel średnioterminowy)								
10	Badanie jakości ujmowanej wody podziemnej	Z G K Sp. z o.o. w Dębicy Kaszubskiej	2009-2012	Zadanie ciągłe	24215,77	22505,9	15585,97	17137
Zadania w zakresie upowszechniania wiedzy o środowisku i jego funkcjonowaniu oraz o lokalnych zasobach i walorach (Trzeci cel priorytetowy, Drugi cel średnioterminowy)								
11	Poszerzenie wiedzy pracowników samorządowych, radnych i sołtysów w zakresie prawa ochrony środowiska	-Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, -GDOŚ w Gdańsku, -Park Krajobrazowy „Dolina Słupi” -WFOŚiGW w Gdańsku, -AD-EKO, -NOT Słupsk, -Urząd Marszałkowski woj. Pomorskiego, -NIRAS IC Sp. zo.o. -JG Training Warszawa -GRINIAR Skierniewice	2009-2012	Zadanie ciągłe	250 (dodatkowo szkolenia i warsztaty bezpłatne)	0 zł	0 zł (szkolenia i warsztaty bezpłatne)	3289 (dodatkowo szkolenia i warsztaty bezpłatne)
12	Wytyczenie i oznakowanie ścieżek przyrodniczych, udostępniających najwartościowsze elementy środowiska przyrodniczego Gminy	planowane	x	x	x	x	x	x
13	Kontynuowanie i rozwój współpracy z Parkiem Krajobrazowym „Dolina Słupi” w zakresie skutecznej ochrony i wykorzystania zasobów i walorów Parku oraz ich efektywnej promocji	-Warsztaty – ochrona walorów turystycznych, -Walory przyrodnicze obszarów chronionych – warsztaty szkoleniowe dla społ. lokalnych	x	Zadanie ciągłe	x	x	x	x
Zadania w zakresie rozszerzenia zorganizowanej, selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, z uwzględnieniem wielkogabarytowych i niebezpiecznych, pochodzących z gospodarstw domowych oraz zabezpieczenia gleb przed skażeniem (Czwarty cel priorytetowy, Czwarty cel średnioterminowy)								

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

14	Opracowanie i zaopiniowanie gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest	mgr Andrzej Rudzki	2011	zrealizowano	x	x	4000	x
15	Stała kontrola nielegalnych wysypisk odpadów i ich eliminacja	Zadanie własne	2009-2012	Zadanie ciągłe	x	x	x	x
16	Rozwój selektywnej zbiórki odpadów z terenów parkingów leśnych i miejsc odwiedzanych turystycznie w ciągu roku	PGK Sp. z o.o. Słupsk Elwoz Sierakowice	2009-2012	Zadanie ciągłe	105144,93	136227,51	160895,23	119454,45
17	Rozwój zbiórki zużytego sprzętu elektronicznego i AGD niebezpiecznych, pochodzących z gospodarstw domowych	Elektronikzbiór	2009-2012	Zadanie ciągłe - porozumienie	0	0	0	0
W zakresie wykorzystania posiadanych zasobów i walorów środowiska dla tworzenia „zielonych” miejsc pracy oraz przywrócenia harmonii krajobrazu wiejskiego (Piąty cel priorytetowy, Trzeci cel średnioterminowy)								
18	Sporządzanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dębica Kaszubska	INPLUS Sp. z o.o. ul. Wilczyńskiego 25E/216 10-686 Olsztyn	2010	zrealizowano	x	55510	x	x
19	Opracowanie gminnego i założenie gminnego rejestru zabytków oraz ustalenie zasad ochrony	Zadanie własne	x	w trakcie realizacji	x	x	x	x
20	Zagospodarowywanie skwerów i terenów zieleni publicznej w miejscowościach Gminy	Józef Kozłowski Tychowo 16, 76-100 Sławno	2009-2010	zrealizowano	229 288,70	275 555,30	x	x
Zadania w zakresie poprawy stanu powietrza atmosferycznego przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii, racjonalizacja zużycia energii (Piąty cel średnioterminowy)								
21	Opracowanie gminnego programu zaopatrzenia w ciepło, przy wykorzystaniu różnorodnych źródeł ekologicznych	mgr inż. Ryszard Musiał	2011	zrealizowano	x	x	5500	x

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

22	Przebudowa urządzeń kotłowni w obiektach użyteczności publicznej (szkoły, ośrodki zdrowia, świetlice wiejskie) na paliwa ekologiczne	ZGK Dębica Kaszubska	2011-2012	zrealizowano	x	x	16285,2	152500,71
23	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w tym modernizacja c.o.	PUH DANLID Węgorzynko 6E, 77-200 Miastko	2010-2011	zrealizowano	x	1281779,52	239828,28	x
24	Sukcesywne zwiększanie udziału paliw ekologicznych, w tym biomasy i instalacji solarnych, w ogrzewaniu przedsiębiorstw, instytucji i gospodarstw domowych	KEGBUD Łódź, ul. Helska 54A, 91-342 Łódź	2011-2012	zrealizowano	x	x	294382,35	40380,00
W zakresie rozwoju sieci obszarów chronionych oraz ochrony różnorodności biologicznej (Siódmy cel średnioterminowy)								
25	Ustanowienie i oznakowanie nowych pomników przyrody i innych form ochrony przyrody (uzupełnienie oznakowania w już istniejących)	zadanie własne	x	zadanie ciągłe	x	x	x	x
26	Opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej Gminy	zadanie własne	x	zadanie ciągłe	x	x	x	x
27	Wnioskowanie o ustanowienie i opracowywanie dokumentacji nowych form obszarów chronionych dla ochrony siedlisk i rzadkich gatunków fauny i flory	planowane	x	x	x	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne na podstawie POŚ i raportu z realizacji POŚ gminy Dębica Kaszubska

8.3 Zadania zrealizowane w 2013 roku

Zadania realizowane w 2013 roku obejmowały głównie budowę, przebudowę i modernizację sieci wodno-kanalizacyjnej na obszarze gminy. Realizacja tych zadań wynikała zarówno z szerokiego planu przebudowy i unowocześnienia sieci w gminie, jak i z bieżących i nieprzewidzianych w „Programie...” potrzeb.

Tabela 7: Realizacja zadań ujętych w perspektywie Programu Ochrony Środowiska gminy Dębica Kaszubska w latach 2009-2012 oraz zadania w niej nieuwzględnione

Lp.	Element ekorozwoju	Cel	Zakres zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Koszt [zł]	Źródło finansowania
1	Jakość środowiska	Modernizacja i rozbudowa systemu gospodarki wod.-kan., zapewniając mieszkańcom dostawę wody konsumpcyjnej o dobrej jakości;	Budowa sieci wod.-kan. wraz z przyłączami na ul. Piaskowej w Dębicy Kaszubskiej	2013	Inwestycyjne	53000	budżet gminy
2			Budowa sieci wod.-kan. wraz z przyłączami na ul. Zjednoczenia w Dębicy Kaszubskiej	2013	Inwestycyjne	17160	budżet gminy
3			Budowa sieci wod.-kan. wraz z przyłączami w miejscowości Gałęzów	2013	Inwestycyjne	30000	budżet gminy
4			Modernizacja sieci wodociągowej w miejscowości Łysomice	2013	Inwestycyjne	5000	budżet gminy
5			Przebudowa i modernizacja sieci wod.-kan. wraz z przyłączami w miejscowości Dobra i Dobrzec	2013	Inwestycyjne	30000	budżet gminy
6			Wymiana filtrów wody w hydroformiach Skarszów Dolny i Maleniec	2013	Inwestycyjne	12000	budżet gminy

Źródło: Opracowanie własne wg danych UG

8.4 Osiągnięte wskaźniki wykonania celów i zadań określonych w Programie Ochrony Środowiska.

Dla okresowej oceny realizacji celów założonych w Programie Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska przyjmuje się określony poziom wyjścia. Są to ogólnodostępne dane statystyczne, dane z rejestrów prowadzonych przez Urząd Gminy Dębica Kaszubska, a także dane przekazane z Zakładu Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszubskiej. W aktualnym POŚ określono zestaw mierników, które będą służyły do pomiaru stopnia jego realizacji. Nie wszystkie dane w tym zakresie są jednak dostępne w każdym roku. Stąd w przypadku braku danych dla

danego wskaźnika w konkretnym roku wpisano „b.d” - brak danych. Mierniki stopnia realizacji przyjęte w Programie przedstawione są poniżej w formie tabeli.

Tabela 8: Mierniki stopnia realizacji przyjęte w Programie

Lp.	Wskaźnik	Stan 2008	2009	2010	2011	2012
1	Powierzchnia obszarów chronionych / Udział w powierzchni Gminy	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %
2	Liczba odrestaurowanych zespołów pałacowo-parkowych	2	2	2	2	2
3	Liczba pomników przyrody	54 szt.	54	54	54	54
4	Długość sieci wodociągowej - ogółem	80,5 km	94,65	100,2	101,7	101,7
5	Ludność zaopatrywana ze zbiorowych urządzeń wodociągowych	96%	96	96	96	98,9
6	Średnie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	33,6 m ³ / mieszk./ rok	56,1	61,0	68,5	70,3
7	Długość sieci kanalizacyjnej - ogółem	44,7 km	52,5	73,5	73,5	88,8
8	Liczba miejscowości obsługiwanych siecią kanalizacyjną do ogólnej liczby miejscowości	18%	20,45	29,5	29,5	34
9	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	52%	68,7	73,7	73,7	79,6
10	Łączna przepustowość oczyszczalni ścieków w gminie	1843 m ³ / d	1843	1869	1833	1698
11	Szacunkowa ilość odpadów powstających w gospodarstwach domowych	1060 Mg / rok	1117,04	893,45	816	739,4
12	Ilość odpadów zebranych w gospodarstwach domowych, dostarczonych na składowisko	394 Mg / rok	555,44	49,56	40	30,3

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

13	Ilość wytworzonych osadów po-ściekowych	118,0 Mg	91,97	93,35	108,95	136,23
14	Ilość opakowań ze szkła przekazanych do odzysku	61,3 Mg (2007r.)	75	95	120,34	113,2
15	Ilość odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych przekazanych do odzysku	21,3 Mg (2007r.)	90	130	169,99	162,5

Źródło: Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2009-2012

8.5 Podsumowanie

W okresie sprawozdawczym podjęte zostały wszystkie kierunki działań określone w obowiązującym programie. Główny wysiłek został skierowany na gospodarkę wodnokanalizacyjną (modernizacja oczyszczalni w Dębicy Kaszubskiej, budowa oczyszczalni w miejscowościach Podwilczyn i Gogolewo), budowa i modernizacja sieci wodociągowych, budowa sieci kanalizacyjnych. Należy zwrócić uwagę na potrzebę kontynuowania, a nawet intensyfikacji promocji zachowań proekologicznych, w szczególności dotyczących postępowania z odpadami. Nadal należy dążyć do wdrażania systemowych sposobów uzyskiwania określonych środowiskowych zachowań społecznych opartych o rozwiązania ekonomiczne. W obszarze ochrony przyrody niezbędne jest stałe monitorowanie stanu obiektów i obszarów poddanych ochronie oraz wybranych wskaźnikowych gatunków zwierząt z uwagi na rosnącą antropopresję. Spośród wyznaczonych w planie operacyjnym przedsięwzięć do realizacji w ramach polityki ekologicznej na terenie Gminy Dębica Kaszubska w latach 2011 - 2012 większość przedsięwzięć została zrealizowana. Część inwestycji i zadań z uwagi na ciągłość, długotrwałość realizacji lub pozyskiwanie funduszy, dotacji czy dofinansowań została zrealizowana częściowo (kontynuacja inwestycji, jej rozpoczęcie lub zakończenie). Należy zauważyć, że władze Gminy przeznaczają znaczne nakłady finansowe na najważniejsze priorytety środowiskowe, jak np. rozwój infrastruktury drogowej, wodociągowo-kanalizacyjnej (oczyszczania ścieków, sieć kanalizacyjna i wodociągowa). Organy Gminy wybierają te inwestycje, które z punktu widzenia potrzeb Gminy są najważniejsze i najpilniejsze, w stosunku do jakości środowiska i zdrowia mieszkańców.

Wójt Gminy Dębica Kaszubska w ostatnich latach największy nacisk kładł na uporządkowanie gospodarki wodnościekowej w Gminie. Realizacja tego wieloletniego i tak dużego projektu inwestycyjnego wymagała dużego zaangażowania organizacyjnego. Co roku projekt znacząco obciążał finansowo budżet Gminy. Część środków była pozyskana z dotacji z Unii Europejskiej, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Agencji Nieruchomości Rolnych, a także z

Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Oprócz zadań inwestycyjnych, które angażowały największe nakłady finansowe, jednostka przeznaczała również środki na zadania bieżące, m.in. zimowe utrzymanie dróg, remonty dróg, współpraca z placówkami oświatowymi.

Ostatecznie realizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska w latach 2011 - 2012 ocenia się pozytywnie. Taką ocenę potwierdza przeprowadzona analiza poprzez mierniki realizacji Programu na terenie Gminy. Wskazuje ona, że zwiększają się długości podstawowych sieci infrastrukturalnych, takich jak sieć wodociągowa i kanalizacyjna oraz zwiększa się liczba mieszkańców, którzy mają dostęp i korzystają z infrastruktury mającej zapewnić poprawę jakości życia na terenie Gminy. Realną poprawę jakości środowiska (znajdującą odzwierciedlenie w analizie jego jakości) stwierdzimy jednak w dłuższym czasie. Istnieje ciągła potrzeba dalszych działań inwestycyjnych na rzecz poprawy i ochrony naszego otoczenia. Będzie miało to wpływ na poprawę stanu środowiska, wód powierzchniowych, podziemnych czy powietrza, a tym samym znacznie przyczyni się do polepszenia warunków życia co jednak będzie widoczne w przyszłości.

9. Projekt systemu działań dla poprawy stanu środowiska gminy

9.1 Zadania gminy w sferze związanej z ochroną środowiska, wynikające z przepisów prawa

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym art. 7 (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 ze zm.) zawiera zakres zadań własnych samorządu gminnego, do których należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty m.in. w sprawach:

- 1) ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- 2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- 3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- 4) lokalnego transportu zbiorowego,
- 5) ochrony zdrowia,
- 6) gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- 7) edukacji publicznej,

- 8) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- 9) zieleni gminnej i zadrzewień,
- 10) cmentarzy gminnych,
- 11) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego,
- 12) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- 13) wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;
- 14) promocji gminy,
- 15) współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Ustawy mogą ponadto nakładać na gminę obowiązek wykonywania zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Zadania z ww. zakresu gmina może wykonywać również na podstawie porozumienia z organami tej administracji. Gmina może również wykonywać zadania z zakresu właściwości powiatu oraz zadania z zakresu właściwości województwa na podstawie porozumień z tymi jednostkami samorządu terytorialnego. Zadania nakładane przez ustawy, mogą być realizowane przez organy gminy działające bądź jako organy jednostki samorządu terytorialnego, bądź jako organy administracji publicznej, w tym drugim przypadku, na podstawie kompetencji przyznanych organom gminy przez ustawy środowiskowe. Ustawa samorządowa nie jest samodzielnym źródłem kompetencji do udzielenia obywatelom uprawnień bądź nakładania na nich obowiązków w sferze ochrony środowiska, nie stanowi również, w odniesieniu do gminy, o przymocie strony w postępowaniach administracyjnych.

Zadaniem gminy, o dużym znaczeniu dla całości zagadnień ochrony środowiska, jest uchwalenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W przedstawionych dokumentach planistycznych zapewnia się warunki zrównoważonego rozwoju poprzez:

- Ustalenie programów racjonalnego wykorzystania i gospodarowania gruntami,
- Zapewnianie kompleksowego rozwiązania problemów zabudowy wsi, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki wodnej, odprowadzania ścieków, gospodarki odpadami, systemów transportowych i komunikacji publicznej oraz urządzania i kształtowania terenów

zieleni,

- Uwzględnianie konieczności ochrony wód, gleby i ziemi przed zanieczyszczeniem w związku z prowadzeniem gospodarki rolnej,
- Zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych środowiska i warunków klimatycznych,
- Uwzględnienie innych potrzeb w zakresie ochrony powietrza, wód, gleby, ziemi, ochrony przed hałasem, wibracjami i polami elektromagnetycznymi,
- Ustalanie przy przeznaczaniu terenów na poszczególne cele oraz przy określaniu zadań związanych z ich zagospodarowaniem w strukturze wykorzystania terenu proporcji pozwalających na zachowanie lub przywrócenie na nich równowagi przyrodniczej i prawidłowych warunków życia,
- Określenie sposobu zagospodarowania obszarów zdegradowanych w wyniku działalności człowieka oraz klęsk żywiołowych,
- Określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń, zapewnienia, ochrony przed powstającymi zanieczyszczeniami oraz przywracania środowiska do właściwego stanu,
- Uwzględnia się poziom wód maksymalnych, o prawdopodobieństwie występowania raz na 100 lat, dla terenów o szczególnym znaczeniu społecznym, gospodarczym lub kulturowym, określonych w studium,
- Ustala się warunki realizacji przedsięwzięć, umożliwiające uzyskanie optymalnych efektów w zakresie ochrony środowiska.

Gmina ma obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru objętego planem ochrony lub dokonania zmian w obowiązującym planie miejscowym, jeżeli ustanowiony został plan ochrony obszaru poddanego pod ochronę na podstawie ustawy, o ochronie przyrody, w terminie jednego roku od dnia wejścia w życie aktu ustanawiającego plan ochrony. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, który jest przepisem prawa miejscowego, stanowi również środek prawny dla:

- przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych a cele nierolnicze i nieleśne,
- zmiany przeznaczenia terenów zieleni i zadrzewień,
- zmiany przeznaczenia terenów na których znajduje się starodrzew.

Kompetencjami Rady Gminy w zakresie ochrony środowiska jest m.in.:

- Zapewnienie mieszkańcom o zwartej zabudowie korzystania z przyrody przede wszystkim przez tworzenie i utrzymywanie w należytych stanie terenów zieleni i zadrzewień, łączących

się w miarę możliwości, z terenami zalesionymi,

- Uchwalenie gminnego programu ochrony środowiska,
- Ustanawianie ograniczeń co do czasu funkcjonowania instalacji lub korzystania z urządzeń, z których emitowany jest hałas może oddziaływać na środowisko,
- Ustanawianie form ochrony przyrody, przez wyznaczenie obszarów chronionego krajobrazu, wprowadzanie ochrony w drodze uznania za pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – jeżeli wojewoda nie wprowadził tych form,
- Uznanie za park gminny terenu pokrytego drzewostanem o charakterze parkowym i nie podlegającego przepisom o ochronie dóbr kultury, jeżeli teren ten stanowi własność Skarbu Państwa lub własność samorządu terytorialnego, a za zgodą innego właściciela również innych drzewostanów parkowych,
- Obejmowanie ochroną gruntów określonych w ewidencji gruntów jako użytki rolne, pod wchodzącymi w skład gospodarstw rolnych budynkami mieszkalnymi oraz innymi budynkami i urządzeniami służącymi wyłącznie produkcji rolniczej oraz przetwórstwu rolno-spożywczemu, parków wiejskich oraz pod zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi,
- Zatwierdzenie planów gospodarowania na gruntach rolnych położonych na obszarach ograniczonego użytkowania, istniejących wokół zakładów przemysłowych,
- Wyznaczanie, po uzyskaniu zgody właściciela wody, miejsc wydobywania kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów w granicach powszechnego korzystania z wód.

Zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:

- Gmina zobowiązana jest do zapewnienia budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami urządzeń do zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców w wodę oraz odprowadzenia i oczyszczania ścieków, oraz stacji zlewnych w przypadku gdy podłączenie wszystkich nieruchomości do sieci kanalizacyjnej jest niemożliwe lub powoduje nadmierne koszty,
- Na podstawie przepisów o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków, gminy uchwalają wieloletnie plany rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, będących w posiadaniu przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych. Plany te określają w szczególności:
  - planowany zakres usług wodociągowo-kanalizacyjnych,

- przedsięwzięcia rozwojowo – modernizacyjne w poszczególnych latach,
- przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz odprowadzanie ścieków,
- nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach,
- sposoby finansowania planowanych inwestycji,
- Rada gminy uchwała regulamin zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, obowiązujący na obszarze gminy, który określa m.in. minimalny poziom świadczenia usług w tym zakresie, warunki przyłączenia do sieci, techniczne warunki określające możliwości dostępu do usług, sposób postępowania w przypadku niezapewnienia ciągłości usług i właściwych standardów dostarczanej wody i odbieranych ścieków i inne,
- Rada gminy corocznie zatwierdza taryfę opłat za dostarczenie wody i odprowadzenie ścieków,
- Gmina powinna prowadzić ponadto ewidencję zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz w celu opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.

Gminy mają obowiązek zapewnienia czystości i porządku na swoim terenie i tworzenia warunków niezbędnych do ich utrzymania, poprzez podejmowane uchwał. Zadania w zakresie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach to m.in. ustalanie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy, dotyczących wymagań w zakresie:

- Utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości w zakresie prowadzenia we wskazanym zakresie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,
- Rodzaju urządzeń przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, a także wymagań dotyczących ich rozmieszczania oraz utrzymywania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym,
- Częstotliwości i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych lub nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego,
- Uprzątnięcia błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z części nieruchomości służących do użytku publicznego,
- Mycia i napraw pojazdów samochodowych poza myjniami i warsztatami naprawczymi,
- Obowiązków osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku,

- Wymagań utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach,
- Wyznaczania obszarów podlegających obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania.

Kompetencje organu wykonawczego gminy:

- W ramach swoich kompetencji Wójt wydaje zezwolenia m.in w zakresie:
  - Usuwania drzew lub krzewów z terenu nieruchomości innej niż wpisana do rejestru zabytków,
  - Prowadzenia przez przedsiębiorców działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków, odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych,
- W ramach swoich kompetencji Wójt wydaje decyzje m.in. w zakresie:
  - w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne, ustalić wymagania w zakresie ochrony środowiska, dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska,
  - wyznaczyć umożliwiające dostęp do wody części nieruchomości przyległej do wód objętych powszechnym korzystaniem,
  - zatwierdzić ugodę właścicieli gruntów w zakresie zmiany stanu wody na gruntach, jeżeli zmiany stanu wody na gruntach, jeżeli zmiany te nie wpłyną szkodliwie na inne nieruchomości lub na gospodarkę wodną,
  - wymierzać opłatę za usunięcie drzew lub krzewów,
  - nakazać osobie fizycznej eksploatującej instalację w ramach zwykłego korzystania ze środowiska lub eksploatującej urządzenie wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia ich negatywnego oddziaływania na środowisko lub nawet wstrzymać użytkowanie instalacji,
  - w przypadku zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne, nałożyć na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza obowiązki wynikające z ustawy Prawo Ochrony Środowiska, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że

nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych,

- nakazać właścicielowi gruntów wykonanie w określonym terminie odpowiednich zabiegów, w razie wystąpienia z winy tego właściciela degradacji gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zrehabilitowanych na cele rolne, w tym również spowodowanej nieprzebrnięciem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami,
- nakazać właścicielowi gruntów, w porozumieniu z wojewódzkim inspektorem sanitarnym, w razie prowadzenia produkcji w sposób naruszający ustalenia planu gospodarowania na gruntach rolnych położonych na obszarach ograniczonego użytkowania, istniejących wokół zakładów przemysłowych, zniszczenia określonych upraw, przemieszczenia zwierząt poza obszar strefy lub dokonania ich uboju,
- nakazać właścicielowi gruntu przywrócenie stanu poprzedniego lub wykonanie urządzeń zapobiegającym szkodom, jeżeli spowodowane przez właściciela gruntu zmiany stanu wody na gruncie szkodliwie wpływających na grunty sąsiednie,
- nakazać posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsc przeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, wskazując sposób wykonania tej decyzji,
- wymierzyć administracyjną karę pieniężną za zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów, powodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności oraz za usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia, a także za zniszczenie spowodowane niewłaściwą pielęgnacją terenów zieleni, zadrzewień, drzew lub krzewów, pod warunkiem, że od stwierdzenia faktu zniszczenia zieleni upłynęło mniej niż 5 lat,
- nałożyć karę pieniężną na przedsiębiorstwo wodno-kanalizacyjne, które nie dopełnia obowiązku przedłożenia do zatwierdzenia taryf za dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków, lub zawyża zatwierdzone taryfy.

Kompetencjami Wójta w zakresie współdziałania w toku postępowań administracyjnych prowadzonych przez inne organy administracji są m.in. następujące działania.:

- Opiniowanie decyzje starosty w sprawach rekultywacji i zagospodarowania gruntów rolnych,
- Wydawanie opinii dotyczących nałożenia w postępowaniu o wydanie decyzji o wyłączeniu gruntu rolnego z produkcji, obowiązku zdjęcia oraz wykorzystania na cele poprawy wartości

użytkowanej próchnicznej warstwy gleby z gruntów rolnych klas od I do IV oraz torfowisk,

- Wydawanie opinii co do projektu prac geologicznych, których wykonywanie nie wymaga uzyskania koncesji,
- Opiniuje wniosek o udzielenie koncesji na poszukiwania lub rozpoznawania złóż kopalin, za wyjątkiem poszukiwania i rozpoznawania złóż kopalin w granicach obszarów morskich RP,

9.2 Ustalenia Programu

Program Ochrony Środowiska, zgodnie z polityką ekologiczną państwa wyróżnia cele krótkoterminowe, których realizacja zakończy się najpóźniej do końca 2017 roku, średnioterminowe – do zrealizowania do końca 2021 roku oraz długoterminowe, prawdopodobne i możliwe do osiągnięcia dopiero po 2021 roku. Tym ostatnim celom, które można określić również jako strategiczne, lub generalne podporządkowane są wszystkie wcześniejsze, które bez względu na okres ich realizacji mają charakter celów taktycznych. Wszystkie formułowane cele wypełniają kryteria: potrzeby, osiągalności, realności i mierzalności.

Program nie aspiruje do ustalenia hierarchii celów w poszczególnych okresach czasowych, ani też harmonogramu realizacji zadań szczegółowych, które posłużą osiągnięciu celów. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowania znacznej większości z nich, byłoby to założenie teoretyczne i niekoniecznie realne. Wielorakość potrzeb wynikających zarówno z konieczności dostosowania standardów ochrony środowiska do poziomów przyjętych w Unii Europejskiej, jak też niezbędnych dla poprawy warunków życia i nadrobienia wieloletnich opóźnień w tej sferze, nakazuje jednoczesne dążenie do ich zaspokojenia. O ich faktycznej kolejności – w ramach założonych przedziałów czasowych zadecydują możliwości finansowania, oraz współfinansowania ze środków zewnętrznych, związane w istotny sposób ze sprawności prowadzonych niezależnie od samorządu procedur, a także pozyskiwanych w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego, które są pochodną dynamiki rozwoju gospodarczego w kraju i regionie.

9.2.1 Cele krótkoterminowe (priorytetowe) – do realizacji w okresie 2014-2017

Cele krótkoterminowe planowane do realizacji w latach 2014 – 2017:

1. Modernizacja i rozbudowa systemu gospodarki wodno – ściekowej, zapewniając mieszkańcom dostawę wody konsumpcyjnej o dobrej jakości,
2. Poprawę jakości i czystości wód powierzchniowych, ochronę zasobów wód podziemnych przed skażeniem na obszarze gminy,
3. Zapewnienie mieszkańcom stałych dostaw wody konsumpcyjnej dobrej jakości,

4. Rozszerzenie i poprawa skuteczności zorganizowanej selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, wielkogabarytowych i niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw domowych.

9.2.2 Cele średnioterminowe – do realizacji w okresie 2018-2021

Cele średnioterminowe planowane do realizacji w latach 2018 – 2021:

1. Wzrost wykorzystania zasobów energii odnawialnej, racjonalizacja zużycia energii,
2. Rozwój i doskonalenie skuteczności systemu selektywnej zbiórki odpadów,
3. Ochrona gleb przed skażeniem,
4. Wykształcenie wśród mieszkańców wiedzy o środowisku, nawyków kultury ekologicznej, poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska,
5. Upowszechnianie niskoodpadowych technologii w zakresie usług i produkcji.

9.2.3 Cele długoterminowe – do realizacji po roku 2021

Cele długoterminowe planowane do realizacji po roku 2021:

1. Pełne wykorzystanie szans, jakie stwarzają zasoby i walory środowiska przyrodniczego i kulturowego, dla zrównoważonego rozwoju gminy,
2. Zapewnienie mieszkańcom gminy zdrowych warunków zamieszkania, pracy i wypoczynku, w czystym i bezpiecznym środowisku przyrodniczym,
3. Ochrona różnorodności biologicznej, rozwój systemu obszarów chronionych,
4. Przywrócenie harmonii krajobrazu wiejskiego i zagospodarowanie terenów po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych oraz remonty i zagospodarowanie zespołów pałacowo-parkowych,
5. Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy, w stanie zapewniającym jego trwałość i możliwość odtwarzania potencjału.

9.3 Zadania służące realizacji poszczególnych celów wraz z określeniem szacunkowych kosztów

Zadania służące realizacji poszczególnych celów zostały podzielone na: inwestycyjne, organizacyjne, koordynacyjne, administracyjne, kontrolne i dokumentacyjno-monitoringowe. Dla zadań planowanych do inwestycji przyjęto szacunkowe koszty, a także przybliżony termin realizacji i proponowane źródła finansowania. Przywołane cele mają za zadanie dążyć do ekorozwoju gminy, a także mogą być pomocne w ustalaniu strategii społeczno-gospodarczej i planu rozwoju dla gminy.

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

Tabela 9: Zadania służące realizacji poszczególnych celów wraz z określeniem szacunkowych kosztów

Lp	Element ekorozwoju	Cel	Zakres zadania	Termin realizacji	Charakter zadania	Planowany koszt [zł]	Źródło finansowania
1	Jakość środowiska	<p>Modernizacja i rozbudowa systemu gospodarki wodno – ściekowej, zapewniając mieszkańcom dostawę wody konsumpcyjnej o dobrej jakości,</p> <p>Poprawa jakości i czystości wód powierzchniowych, ochronę zasobów wód podziemnych przed skażeniem na obszarze gminy;</p> <p>Rozszerzenie i poprawa skuteczności zorganizowanej selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, wielkogabarytowych i niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw domowych;</p> <p>Ochrona gleb przed skażeniem;</p>	<p>Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie Dębica Kaszubska m. Podole Małe, Dobieszewo, Łabiszewo, Brzezinec, Starnice, Dębica Kaszubska, Wykonawca - PPHU SOMBUD Socha Mirosław Ul. Ceramiczna 1A, Somonino</p>	Realizacja 2012 - 2014	inwestycyjne	Wartość z umowy z Wykonawcą: 9897319,27 brutto	Źródła i wartość Dofinansowania – Regionalny Program Rozwoju Regionalnego 2007 – 2013, kwota Dofinansowania - 6822420,40 zł
			<p>Budowa sieci wodociągowej w m. Żarkowo</p>	Planowane do realizacji na lata 2014-2016	inwestycyjne	369070,00 brutto	- możliwość otrzymania dofinansowania
			<p>Rozbudowa hydroforni w Dębicy Kaszubskiej</p>	Planowane do realizacji na lata 2014-2016	inwestycyjne	1143580,48 brutto	- możliwość otrzymania dofinansowania
			<p>Budowa oczyszczalni przydomowych w zabudowie rozproszonej</p>	Planowane do realizacji na lata 2014-2020	inwestycyjne	ok 1500000 brutto	- możliwość otrzymania dofinansowania
			<p>Badanie jakości odprowadzanych ścieków do odbiorników wód powierzchniowych</p>	Zadanie ciągłe	kontrolne	10000 / rok brutto	Środki własne
			<p>Prowadzenie systematycznych kontroli szczelności zbiorników bezodpływowych</p>	Zadanie ciągłe	kontrolne	x	Środki własne
			<p>Badanie jakości ujmowanej wody podziemnej</p>	Zadanie ciągłe	kontrolne	20000 / rok brutto	Środki własne
			<p>Upowszechnianie wiedzy na temat technologii produkcji charakteryzujących się niskim</p>	Zadanie ciągłe	koordynacyjne	x	x

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

			zużyciem wody				
			Aktualizacja i wykonywanie założeń gminnego planu usuwania wyrobów zawierających azbest	Zadanie ciągłe	Dokumentacyjno - organizacyjne	54000 brutto	Środki własne
			Stała kontrola i zapobieganie nielegalnych wysypisk i skupisk odpadów i ich eliminacja	Zadanie ciągłe	Administracyjno - kontrolne	x	x
			Rozwój selektywnej zbiórki odpadów z terenów parkingów leśnych i miejsc odwiedzanych turystyczne	Zadanie ciągłe	Organizacyjno - kontrolne	25000 brutto	Środki własne
			Rozwój zbiórki odpadów wielkogabarytowych i niebezpiecznych pochodzących z gospodarstw domowych	Zadanie ciągłe	Organizacyjno - kontrolne	25000 brutto	Środki własne
			Rozpowszechnianie wiedzy na temat form usług, które ograniczają powstawanie odpadów i pozwalają utrzymać na możliwie najniższym poziomie ich ilość	Zadanie ciągłe	Administracyjno - organizacyjne	x	x
			Rozpowszechnianie wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego z racjonalnym korzystaniem z nawozów i środków ochrony roślin	Zadanie ciągłe	Administracyjno - organizacyjne	x	x
2	Konserwatorska ochrona przyrody	Ochrona różnorodności biologicznej, rozwój systemu obszarów chronionych; Przywrócenie harmonii krajobrazu wiejskiego i zagospodarowanie terenów po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych oraz remonty i zagospodarowanie zespołów pałacowo-parkowych	Opracowanie zasad i upowszechnianie informacji o środowisku i potrzebie jego ochrony	Zadanie ciągłe	Administracyjno - organizacyjne	x	x
			Wytyczenie i oznakowanie ścieżek przyrodniczych udostępniających najbardziej wartościowe elementy środowiska przyrodniczego gminy	Zadanie ciągłe	Dokumentacyjno - administracyjne	50000 brutto	Środki własne, dotacje od zarządu P. K. Dolina Słupi
			Kontynuowanie i rozwój współpracy z Parkiem Krajobrazowym Dolina Słupi w zakresie skutecznej ochrony i wykorzystania	Zadanie ciągłe	Administracyjno - organiza-	x	x

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

			zasobów i walorów Parku oraz ich efektywnej promocji		cyjne		
			Ustanowienie i oznakowanie nowych pomników przyrody i innych form ochrony przyrody (uzupełnienie w już istniejących)	Zadanie planowane do realizacji	Dokumentacyjno - administracyjne	5000 brutto	Środki własne
			Opracowanie i aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej gminy	Zadanie w trakcie realizacji	Dokumentacyjno - administracyjne	10000 brutto	Środki własne
			Wnioskowanie o ustanowienie i opracowywanie dokumentacji nowych form obszarów chronionych dla ochrony siedlisk i rzadkich gatunków fauny i flory	Zadanie planowane do realizacji	Dokumentacyjno - administracyjne	20000 brutto	Środki własne
3	Racjonalna gospodarka zasobami	Wzrost wykorzystania zasobów energii odnawialnej, racjonalizacja zużycia energii; Pełne wykorzystanie szans, jakie stwarzają zasoby i walory środowiska przyrodniczego i kulturowego, dla zrównoważonego rozwoju gminy; Zachowanie dla przyszłych pokoleń zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy, w stanie zapewniającym jego trwałość i możliwość odtwarzania potencjału	Aktualizacja gminnego programu zaopatrzenia ciepło, przy wykorzystaniu różnorodnych źródeł ekologicznych i odnawialnych	Zadanie ciągłe	Dokumentacyjno - administracyjne	5000 brutto	Środki własne
			Przebudowa urządzeń kotłowni w obiektach użyteczności publicznej na paliwa ekologiczne i energię odnawialną	2013-2016	Inwestycyjne	1000000 brutto	Środki własne, możliwość otrzymania dofinansowania
			Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2013-2016	inwestycyjne	500000 brutto	Środki własne, możliwość otrzymania dofinansowania
			Sukcesywne zwiększanie udziału paliw ekologicznych, w tym biomasy i źródeł odnawialnych w ogrzewaniu przedsiębiorstw, instytucji i gospodarstw domowych	Zadanie planowane do realizacji	inwestycyjne	500000 brutto	Środki własne, możliwość otrzymania dofinansowania
			Uwzględnianie w opracowywanych miejscowych planach zagospodarowania	Zadanie w trakcie	Dokumentacyjno-	x	x

Program Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska na lata 2013-2016 - aktualizacja

			przestrzennego potrzeb wynikających z zabezpieczenia i rozwoju obszarów chronionych oraz ochrony różnorodności biologicznej, w tym europejskiej sieci Natura	realizacji	administracyjne		
4	Proekologiczne kierunki rozwojowe	Rozwój i doskonalenie skuteczności systemu selektywnej zbiórki odpadów; Wykształcenie wśród mieszkańców wiedzy o środowisku, nawyków kultury ekologicznej, poczucia odpowiedzialności za jakość środowiska; Upowszechnianie niskoodpadowych technologii w zakresie usług i produkcji	Sporządzenie planów miejscowych dla terenów zabudowanych, rozwiązujących problemy zachowania i rehabilitacji tradycyjnego krajobrazu wiejskiego	Zadanie w trakcie realizacji	Dokumentacyjno-administracyjne	50000 brutto	Środki własne
			Poszerzanie wiedzy pracowników samorządowych, radnych, sołtysów i mieszkańców gminy w zakresie prawa ochrony środowiska	Zadanie ciągłe	Administracyjno-organizacyjne	5000 brutto / rok	Środki własne
			Zagospodarowywanie skwerów i terenów zieleni publicznej w miejscowościach znajdujących się na terenie gminy	Zadanie planowane do realizacji	Dokumentacyjno-inwestycyjne	200000 brutto	Środki własne, możliwość dofinansowania
5	Stan zdrowia społeczeństwa	Zapewnienie mieszkańcom stałych dostaw wody konsumpcyjnej dobrej jakości; Zapewnienie mieszkańcom gminy zdrowych warunków zamieszkania, pracy i wypoczynku, w czystym i bezpiecznym środowisku przyrodniczym	Promocja tradycyjnych metod gospodarowania i rolnictwa ekologicznego	Zadanie ciągłe	Dokument-administracyjne	x	x
			Zapewnienie ciągłego bezawaryjnego funkcjonowania sieci wodno-ściekowej, działalność Zakładu Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Dębicy Kaszubskiej	Zadanie ciągłe	Administracyjno-kontrolne	2300000 brutto / rok	Środki własne

10. Zarządzanie i monitoring Programem Ochrony Środowiska

10.1 Instrumenty zarządzania środowiskiem

Struktura zarządzania środowiskiem nie ma charakteru ściśle hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, których kompetencje określone są przez ustawy.

Program Ochrony Środowiska odgrywa znaczną rolę w procesie realizacji zrównoważonego rozwoju. Z punktu widzenia władz samorządowych, stanowi narzędzie koordynacji działań podejmowanych w dziedzinie ochrony środowiska przez działy administracji publicznej oraz instytucje i przedsiębiorstwa.

10.1.1 Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych należą przede wszystkim decyzje administracyjne:

- Pozwalające na korzystanie z zasobów środowiska i wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia zintegrowane,
- Wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- O warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz o pozwoleniu na budowę, podejmowane w oparciu o zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także prowadzone postępowania, w sprawie oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć,
- Pozwolenia wodno-prawne,
- O wyłączeniu gruntów z użytkowania rolnego i leśnego,
- O podziałach i scaleniach gruntów,
- Zezwalające na wycinkę drzew i krzewów,
- Zobowiązujące do prowadzenia badań monitoringowych stanu środowiska.

10.1.2 Instrumenty ekonomiczne i społeczne

Instrumenty prawno-finansowe, m. in.:

- Opłaty naliczane za korzystanie ze środowiska,
- Preferencyjne ustalanie i różnicowanie stawek podatkowych, opłat i innych danin publicznych,
- Administracyjne kary pieniężne,
- Skutki finansowe wynikające z odpowiedzialności karnej i cywilnej.

Instrumenty ekonomiczne, m.in.:

- Kredyty, w tym umarzalne i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- Dotacje z europejskich funduszy strukturalnych i funduszu spójności,
- Pomoc publiczna w postaci zwolnień i ulg podatkowych, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń należności budżetu państwa i samorządu oraz udzielanie gwarancji finansowych dla projektowanych przedsięwzięć,
- Tworzenie rynku uprawnień do emisji zanieczyszczeń,
- Ubezpieczenia ekologiczne od odpowiedzialności cywilnej za szkody, spowodowane poważnymi awariami przemysłowymi i transportowymi.

Instrumenty społeczne to m.in.:

- Obowiązek upowszechniania w społeczeństwie informacji o środowisku i zasięgania jego opinii podczas procedur, prowadzonych w sprawach ochrony środowiska,
- Wykraczające poza zakres obowiązkowy przekazywanie informacji w mediach, w formie spotkań, dyskusji publicznych i akcji związanych z konkretnymi problemami ochrony środowiska,
- Systemowa edukacja ekologiczna społeczeństwa, prowadzona we wszystkich grupach wiekowych,
- Stymulacja i wspieranie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, kompetentnie i rzetelnie działających w sferze ochrony środowiska,
- Współpraca i wzajemna wymiana informacji pomiędzy administracją publiczną, placówkami naukowo-badawczymi, instytucjami finansowymi, podmiotami korzystającymi ze środowiska i sektorem pozarządowym, w celu wymiany doświadczeń i popularyzacji efektywnych i przyjaznych środowisku technik, procesów i działań.

Instrumenty związane ze strukturą zarządzania środowiskiem to m.in.:

- Strategiczne i operacyjne dokumenty o zasięgu regionalnym i lokalnym, interdyscyplinarne i sektorowe, wytyczające cele i określające zadania do realizacji,
- Ramowa i metodyczna współpraca pomiędzy instytucjami administracji publicznej, w zakresie wykonywania zadań w zakresie ochrony środowiska i ich skutecznego egzekwowania,
- Spójny system monitoringu środowiska, pozwalający na okresową weryfikację stopnia osiągnięcia wymaganych i założonych w programach wskaźników,
- Zintegrowana baza danych o środowisku i jego stanie w poszczególnych urządach

administracji publicznej, zbudowana w technice komputerowej, w sposób umożliwiający jej stałą aktualizację i szybkie udostępnianie,

- Wykorzystanie instytucji, przedsiębiorstw naukowo – badawczych i ekspertów, dla opracowywania procedur i modeli usprawniających prowadzone i zamierzone działania oraz podnoszących ich skuteczność,
- Sprawny system uzgadniania i rekomendowania przedsięwzięć istotnych dla ochrony środowiska, ułatwiający montaż finansowania ze środków publicznych i komercyjnych na ich realizację.

10.2 Zasady zarządzania Programem

Konsekwentne egzekwowanie wykonania przedsięwzięć wskazanych w Programie Ochrony Środowiska, okresowa jego weryfikacja i aktualizacja wraz z oceną skutków dla środowiska jest niezbędnym warunkiem sukcesywnego osiągnięcia wyznaczonych celów.

Głównym wykonawcą Programu jest Wójt Gminy, współdziała on z administracją rządową, a w szczególności z Wojewodą i podległymi mu służbami zespolonymi, innymi organami administracji publicznej oraz samorządem powiatowym i sąsiednimi gminami.

Wójt Gminy przygotowuje raport przedstawiający realizację celów założonych w Programie Ochrony Środowiska, który zostaje przedstawiony Radzie Gminy.

10.3 Możliwości finansowe realizacji Programu

Wśród potencjalnych źródeł finansowania przedsięwzięć zapisanych w Programie Ochrony Środowiska Gminy Dębica Kaszubska można wydzielić dwa główne strumienie:

- Środki krajowe,
- Środki pomocowe Unii Europejskiej.

Do środków krajowych należy zaliczyć:

- Budżet samorządu gminnego,
- Kredyty, dotacje i opłaty oraz inne formy finansowania z instytucji wspierających projekty proekologiczne,
- Środki własne podmiotów gospodarczych.

10.3.1 Środki własne budżetu gminy

W tabeli przedstawiono, jak w kolejnych latach kształtowały się relacje wysokości wydatków poniesionych na ochronę środowiska do całości wydatków budżetu.

Tabela 10: Nakłady na ochronę środowiska w gminie Dębica Kaszubska w latach 2009-2012

Lp.	Rok	Budżet gminy	Wydatki na ochronę środowiska	Udział w wydatkach ogółem [%]
1	2009	28 031 267,16	584 148,22	2,08
2	2010	33 107 451,91	2 104 124,83	6,35
3	2011	32 856 498,90	3 361 473,73	10,23
4	2012	35 990 539,71	3 170 111,35	8,80
Razem		129 985 757,68	9 219 858,13	7,09

Źródło: Urząd Gminy Dębica Kaszubska

10.3.2 Dotacje, środki pomocowe, kredyty i środki komercyjne

Źródła finansowania Programu będą zróżnicowane, w zależności od rozwoju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych, zapewnionych na poziomie krajowym i regionalnym.

Dostępne na rynku polskim publiczne źródła finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska można podzielić na:

- Krajowe – pochodzące z budżetu państwa, budżetu gminy, pozabudżetowych instytucji publicznych, udzielane w formie np. dotacji,
- Pomoc zagraniczna – programy pomocowe, Fundusze Spójności, fundusze strukturalne, fundacje, środki UE, fundusz norweski i inne.

Działania z zakresu ochrony środowiska mogą być finansowane ze źródeł Funduszy Ochrony Środowiska, które funkcjonują na następujących poziomach administracji publicznej:

- Na poziomie krajowym – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- Na poziomie regionalnym – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW).

Podstawowym zadaniem Funduszu jest przeznaczanie będących w jego dyspozycji środków na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu realizacji zasady zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa oraz zapewnienia pełnego wykorzystania niepodlegających zwrotowi środków pochodzących z Unii Europejskiej przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Środki finansowe będące w dyspozycji Funduszu pochodzą głównie z opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych pobieranych na podstawie Prawa ochrony środowiska oraz przepisów szczególnych. Fundusz przeznacza środki na finansowanie

przedsięwzięć służących ochronie środowiska na terenie województwa pomorskiego zgodnie z "Programem Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego" wraz z „Planem Gospodarki Odpadami Województwa Pomorskiego” oraz "Strategią działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”.

Fundusz wojewódzki udziela dotacji i pożyczek preferencyjnych na dofinansowanie przedsięwzięć proekologicznych na obszarze województwa pomorskiego. Pośród ustalonych priorytetów można wymienić m.in.:

- Edukację ekologiczną,
- Oszczędzanie i efektywne wykorzystanie energii oraz promowanie energii odnawialnej,
- Ochronę wód i gospodarkę wodno-ściekową,
- Gospodarkę odpadami z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych,
- Ochronę powierzchni ziemi,
- Ochronę czystości powietrza i ochronę przed hałasem,
- Monitoring i zapobieganie poważnym awariom i klęskom żywiołowym,
- Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich.

10.4 Mierniki stopnia realizacji Programu

Dla okresowej oceny zaawansowania realizacji celów Programu Ochrony Środowiska przyjmuje się określony poziom wyjścia. Są to dostępne dane statystyczne, a także wyliczenia dokonane na podstawie danych otrzymanych z m. in. dostępnych w zasobach Urzędu Gminy, Zakładu Gospodarki Komunalnej w Dębicy Kaszubskiej, Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej ze Słupska i innych. Do określenia stopnia realizacji mierników w kolejnym raporcie z wykonania Programu należy przyjąć wyniki z 2012 roku, dodatkowo można dodać mierniki w zależności od potrzeb, w celu np. rozszerzenia działalności gminy na rzecz ochrony środowiska, które nie są ujęte lub zostaną stworzone w myśl nowo powstających przepisów prawa bądź ich uaktualniania.

Tabela 11: Mierniki stopnia realizacji Programu

Lp.	Wskaźnik	Stan 2008	2009	2010	2011	2012
1	Powierzchnia obszarów chronionych / Udział w powierzchni Gminy	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %	11061 ha / 40,7 %
2	Liczba odrestaurowanych zespołów pałacowo-	2	2	2	2	2

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021

	parkowych					
3	Liczba pomników przyrody	54 szt.	54	54	54	54
4	Długość sieci wodociągowej - ogółem	80,5 km	94,65	100,2	101,7	101,7
5	Ludność zaopatrywana ze zbiorowych urządzeń wodociągowych	96%	96	96	96	98,9
6	Średnie zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	33,6 m ³ / miesz./ rok	56,1	61,0	68,5	70,3
7	Długość sieci kanalizacyjnej - ogółem	44,7 km	52,5	73,5	73,5	88,8
8	Liczba miejscowości obsługiwanych siecią kanalizacyjną do ogólnej liczby miejscowości	18%	20,45	29,5	29,5	34
9	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	52%	68,7	73,7	73,7	79,6
10	Łączna przepustowość oczyszczalni ścieków w gminie	1843 m ³ / d	1843	1869	1833	1698
11	Szacunkowa ilość odpadów powstających w gospodarstwach domowych	1060 Mg / rok	1117,04	893,45	816	739,4
12	Ilość odpadów zebranych w gospodarstwach domowych, dostarczonych na składowisko	394 Mg / rok	555,44	49,56	40	30,3
13	Ilość wytworzonych osadów po-ściekowych	118,0 Mg	91,97	93,35	108,95	136,23
14	Ilość opakowań ze szkła przekazanych do odzysku	61,3 Mg (2007r.)	75	95	120,34	113,2
15	Ilość odpadów opakowaniowych z tworzyw sztucznych przekazanych do odzysku	21,3 Mg (2007r.)	90	130	169,99	162,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Raportu...”

10.5 Monitoring wdrażania Programu

Przez monitoring wdrażania Programu należy rozumieć regularną ocenę i analizowanie:

- Stopień wykonania zadań,
- Stopień realizacji przyjętych celów,
- Stopień realizacji celów nieobjętych Programem.

Bezpośrednim wskaźnikiem zaawansowania realizacji zadań będzie wysokość ponoszonych nakładów finansowych oraz uzyskiwane efekty rzeczowe. Uzyskiwane efekty rzeczowe, zweryfikowane przez ocenę stanu jakości i dotrzymywania norm komponentów środowiska ilustrować będą zaawansowanie realizacji Programu oraz umożliwią ustalenie:

- Stopień wykonania założonych celów i zadań,
- Poniesione nakłady finansowe,
- Stanu rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i priorytetami, a ich wykonaniem,
- Przyczyn tych rozbieżności,
- Kierunków pożądaných zmian w realizacji Programu

11. Streszczenie

Podstawą prawną opracowania Programu Ochrony Środowiska są art. 14 i 17, stawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013r. poz. 1232 ze zm.). Program obowiązuje w latach 2014-2017 oraz uwzględnia perspektywę na lata 2018-2021. Prawo ochrony środowiska zobowiązuje organ wykonawczy Gminy zgodnie z art 18 ustawy do sporządzenia, co dwa lata sprawozdania z wykonania programu. Program Ochrony Środowiska jest dokumentem wspomagającym zarówno proces decyzyjny, jak i racjonalnie zarządza środowiskiem, w celu wprowadzenia na obszarze gminy zrównoważonego rozwoju. Program ma na celu wskazanie działań w latach 2014-2017, a także wskazuje perspektywę działań po 2017 roku, które są niezbędne dla zapewnienia wysokiej jakości środowiska i tym samym zapewni mieszkańcom poprawę warunków życia w otaczającym środowisku. W opracowaniu objęto charakterystyką stan zasobów i ocenę przeobrażeń środowiska przyrodniczego gminy, w zakresie elementów przyrody żywej i nieżywej, obszarów objętych ochroną prawną oraz analizę ograniczeń i szans rozwoju, które wynikają z uwarunkowań przyrodniczych. Program uwzględnia przepisy prawa, polityki ekologicznej państwa, a także jest spójny z Programem Ochrony Środowiska i z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego oraz ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Słupskiego. Program Ochrony Środowiska określa wymagania

odnoszące się do polityki ekologicznej państwa, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologicznego,
- priorytety ekologiczne i cele długoterminowe,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe

Podczas opracowania, Program został analizowany i weryfikowany przez władze samorządu gminnego, które w imieniu mieszkańców dokonały wartościowania problemów oraz zasadności proponowanych celów i zadań. Do podstawowych dokumentów dla sporządzenia niniejszego Programu Ochrony Środowiska zaliczają się zasady realizacji Polityki Ekologicznej Państwa, Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego, a także Program Ochrony Środowiska i Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Słupskiego.

Powierzchnia gminy zajmuje obszar 30002 ha, co stanowi 13,02% powierzchni powiatu słupskiego i 1,64% powierzchni województwa pomorskiego. Gmina Dębica Kaszubska jest drugą pod względem wielkości powierzchni i czwartą pod względem liczby ludności w powiecie słupskim. Ludność zamieszkuje w 44 miejscowościach, które składają się na 22 sołectwa. Liczba mieszkańców gminy na koniec 2012 roku wynosiła 9664 osób. Średnia gęstość zaludnienia to 32 os./km², największą miejscowością jest Dębica Kaszubska, w której liczba ludności wynosi 3627 osób. Największą część pokrycia terenu gminy stanowią lasy 15371 ha, co stanowi 51,23 % , następnie grunty rolne 12815 ha (42,71%) i pozostałe 1816 ha (6,06%). Nadaje to gminie, na tle powiatu słupskiego charakter leśno-rolniczy. Gospodarka gminy ma charakter wielofunkcyjny, z przewagą rolnictwa i gospodarki leśnej. Wyjątkowe walory przyrodniczo-krajobrazowe obszaru nadane gminie przez licznie występujące rzeki, jeziora i lasy sprzyjają rozwojowi turystyki i rekreacji.

Rolnictwo, pomimo średnio korzystnych warunków, jest podstawową formą gospodarowania, dominuje roślinny kierunek produkcji rolnej. Hodowla zwierząt odbywa się, głównie w małych ilościach i na niewielką skalę. Usługi i produkcja związana z gospodarką leśną odgrywa bardzo ważną rolę i opiera się na dużych, dostępnych zasobach leśnych. Na terenie gminy znajdują się także ośrodki hodowli ryb słodkowodnych na rzece Skotawa w miejscowościach Jawory, Jamrzyno (Kotowo), Starniczki, Dębica Kaszubska. Turystyka i rekreacja w gminie rozwija się głównie okresie letnim w miejscowościach Dobra, Krzynia i Dębica Kaszubska.

Rzeźba terenu została ukształtowana w okresie plejstoceniowym i można określić ją jako polodowcową rzeźbę akumulacyjną. Taka rzeźba powstaje na skutek osadzania się materiału skalnego przy ostatnich zlodowaceniach podczas okresu powstawania lądolodu (glacja) i jego wycofywania się (deglacja). Materiał żwirowo-piaszczysty został naniesiony w miejscu postoju lodowca. Wody roztopowe lodowca dały początek obecnym dolinom rzek na skutek procesów erozyjnych. Rezultatem działalności samego lądolodu, jak i wód roztopowych wpłynęła na mozaikę rzeźby terenu na obszarze Gminy. Miało to także wpływ na powstanie takich form terenu jak: moreny czołowe, rynny i doliny rynnowe, stożki napływowe i równiny sandrowe. Na atrakcyjność krajobrazu mają wpływ takie rzeki jak Graniczna czy Kamienna i znajdujące się wokół nich pagórki, które tworzą niezwykle piękne i malownicze panoramy widokowe.

Według podziału na regiony klimatyczne gmina Dębica Kaszubska należy do części zewnętrznej Krainy Pojezierza Pomorskiego. Panuje tu klimat umiarkowany – przejściowy między klimatem morskim a kontynentalnym. Jest to obszar napływu różnego typu mas powietrza, co wpływa na zróżnicowanie warunków pogodowych. Na obszarze gminy nie występują duże wahania temperatur, średnia roczna temperatura kształtuje się na poziomie $+7,6^{\circ}\text{C}$. W najcieplejszym miesiącu – lipcu temperatury wynoszą $16,8^{\circ}\text{C}$, w najchłodniejszym miesiącu – styczniu temperatura kształtuje się w granicy $-0,9^{\circ}\text{C}$ na północnym zachodzie, do $-3,2^{\circ}\text{C}$ na południowym wschodzie Gminy. Okres trwania zimy to ok 110-120 dni. Najwcześniej okres zimowy zaczyna się we wschodniej części Gminy, tj. ok 20 listopada, a ok. 7 dni później zima zaczyna się na północnym zachodzie. Koniec zimy przypada na ok 15-18 marca. Okres wegetacyjny na danym obszarze trwa ok. 200 dni. Średnia roczna suma opadów dla badanego obszaru wynosi ok 700 mm. Najwięcej opadów przypada na lipiec, 97 mm, najmniej opadów notowane są w lutym i listopadzie po ok 35 mm. Pokrywa śnieżna zalega przez średnio 45 dni.

Teren gminy Dębica Kaszubska należy do zlewni rzeki Słupi. Niewielki fragment w północno – wschodniej części gminy należy do zlewni rzeki Łupawy, natomiast w części południowo – zachodniej niewielki obszar należy do dorzecza rzeki Wieprzy. Sieć hydrograficzną gminy tworzy głównie Słupia wraz z jej największym dopływem – rzeką Skotawa, oraz mniejszymi rzekami na badanym obszarze są: Maleniec, Graniczna, Warblewska Struga, Kamienna, a także inne niewielkie ciek. Obecny układ sieci hydrograficznej tego obszaru ukształtowany został w wyniku ostatniego zlodowacenia. Naniesione przez lądolód materiały polodowcowe tworzą wzniesienia morenowe, które wyznaczają granice poszczególnych działów wodnych. Rzeki znajdujące się na tym terenie

mają zwłaszcza w górnych biegach dno kamieniste i żwirowe. W dolnych odcinkach cieków występujących na obszarze gminy często występują torfy. Na rzece znajdują się gospodarstwa hodowli ryb, m.in. Starniczki, Jamrzyno. Rzeka Słupia w całym biegu na terenie gminy objęta jest osłoną przeciwpowodziową. Jest to konieczne dla ochrony obiektów hydroenergetycznych i zbiorników retencyjnych.

Ogólne warunki glebowe na terenie gminy są średnio korzystne dla produkcji rolnej. Niekorzystnym zjawiskiem występującym powszechnie na terenie gminy jest naturalne zakwaszenie gleb, spowodowane ich genezą i charakterem tworzących je skał macierzystych. Najkorzystniejsze warunki glebowe występują w północnej części gminy, która znajduje się w obrębie Wysoczyzny Damnickiej, a dokładnie w rejonie Dębica Kaszubska – Krzywań oraz w pasie Borzęcinko – Starnice – Dobieszewo. Mniej wartościowy pod względem przydatności rolniczej jest obszar Wysoczyzny Polanowskiej w rejonie miejscowości Kotowo, Motarzyno, Budowo i Niepogłędzie. Najmniej korzystne warunki do upraw występują w południowo – zachodniej części, w rejonie miejscowości Mielno i Podwilczyn. Użytki rolne stanowią ok 42,5% powierzchni ogólnej gruntów gminy. Analizując rolniczą przydatność gleb omawianej gminy przeważa 5 kompleksy żytnej dobrej należący do IVa i IVb klas bonitacyjnych. Stanowi on ok. 55% gruntów ornych. Kompleks żytnej bardzo dobrej (pszenno-żytni) zakwalifikowany do IIIa i IIIb klas bonitacyjnych i stanowi on ok. 18% gruntów ornych. Kompleks żytnej słabej i żytnej bardzo słabej (żytnio-lubinowy) zaliczany do V i VI klasy bonitacyjnej stanowi odpowiednio 17% i 6%, są to gleby piaszczyste trwale lub okresowo przesuszone.

Obszar gminy Dębica Kaszubska charakteryzuje się różnorodnością i bogactwem szaty roślinnej. Głównymi czynnikami które mają wpływ na obecny kształt szaty roślinnej mają: urozmaicona rzeźba terenu oraz zróżnicowane warunki glebowe i stosunki wodne. Kluczowym elementem szaty roślinnej gminy są lasy, które zajmują ponad połowę powierzchni gminy. Kompleksy leśne są rozmieszczone nierównomiernie. Największy ich udział przypada na część centralną oraz południową. W północnej i wschodniej części gminy lasy tworzą mozaikę z łąkami i polami uprawnymi. Ze względu na występowanie bogatej fauny i flory na przeważającej części gminy Dębica Kaszubska powstał w 1981 roku Park Krajobrazowy Dolina Słupi i obejmuje oprócz omawianej następujące gminy: Słupsk, Kobylnica, Kołczygłowy, Borzytuchom, Bytów i Czarna Dąbrówka. Flora Parku liczy 748 gatunków, z czego wiele z nich podlega ochronie. Na terenie Parku znajduje się ponad 200 gatunków porostów w tym epifity, epifity i epigeiczne, a są to m.in.: płucnica islandzka (ochrona częściowa), oraz chronione: brodaczka, chrobotem dereniowy,

chruścik, granicznik płucnik, płucnica i pawężnica. Występowanie tych porostów świadczy o występowaniu czystego powietrza, gdyż są one traktowane jako wskaźniki jakości środowiska przyrodniczego. Grzyby występują powszechnie, dodatkowo niektóre podlegają ochronie i są to: szmaciak gałęzisty, sromotnik bezwstydnny i solówka jodłowa.

Obszar gminy Dębica Kaszubska charakteryzuje się różnorodnością i bogactwem szaty roślinnej. Głównymi czynnikami które mają wpływ na obecny kształt szaty roślinnej mają: urozmaiconą rzeźbę terenu oraz zróżnicowane warunki glebowe i stosunki wodne. Kluczowym elementem szaty roślinnej gminy są lasy, które zajmują ponad połowę powierzchni gminy. Kompleksy leśne są rozmieszczone nierównomiernie. Największy ich udział przypada na część centralną oraz południową. W północnej i wschodniej części gminy lasy tworzą mozaikę z łąkami i polami uprawnymi. Ze względu na występowanie bogatej fauny i flory na przeważającej części gminy Dębica Kaszubska powstał w 1981 roku Park Krajobrazowy Dolina Słupi i obejmuje oprócz omawianej następujące gminy: Słupsk, Kobylnica, Kołczygłowy, Borzytuchom, Bytów i Czarna Dąbrówka.

Flora Parku liczy 748 gatunków, z czego wiele z nich podlega ochronie. Na terenie Parku znajduje się ponad 200 gatunków porostów w tym epifity, epifity i epigeiczne, a są to m.in.: płucnica islandzka (ochrona częściowa), oraz chronione: brodaczka, chrobotem dereniowy, chruścik, granicznik płucnik, płucnica i pawężnica. Występowanie tych porostów świadczy o występowaniu czystego powietrza, gdyż są one traktowane jako wskaźniki jakości środowiska przyrodniczego. Grzyby występują powszechnie, dodatkowo niektóre podlegają ochronie i są to: szmaciak gałęzisty, sromotnik bezwstydnny i solówka jodłowa.

Na obszarze gminy Dębica Kaszubska główne zanieczyszczenia powietrza powstają w wyniku spalania nisko-energetycznych paliw stałych w paleniskach domowych oraz na skutek komunikacji samochodowej. Głównym problemem zapobiegania w przypadku niskiej emisji jest brak inwentaryzacji źródeł i wielkości emisji oraz danych o rodzaju i ilości stosowanych paliw. W małych miejscowościach, w których nie ma elektrociepłowni i sieciowych systemów zaopatrywania w energię stwierdza się, zwłaszcza w okresie grzewczym wzrost poziomu benzo(a)pirenu. Przyczyną nadmiernej emisji zanieczyszczeń ze środków transportu jest zły stan techniczny pojazdów, zła eksploatacja i przestoje w ruchu, głównie na drodze wojewódzkiej 210 w miejscowości Dębica Kaszubska. Prowadzi to, do obniżenia jakości powietrza, a zanieczyszczenie wzdłuż tego szlaku komunikacyjnego ma tendencję wzrostową.

Obszar gminy Dębica Kaszubska posiada stosunkowo gęstą sieć rzek i jezior. Zdecydowana

większość gminy znajduje się w dorzeczu rzeki Słupi. Obecnie nie ma aktualnych wyników badań jakości wód powierzchniowych. Badania prowadzone w latach wcześniejszych wykazywały, iż stan wód się poprawia. Mają na to wpływ inwestycje związane z rozbudową i budową nowych systemów kanalizacji oraz modernizacja oczyszczalni ścieków, a także na skutek większej świadomości ekologicznej rolników zmniejsza się ładunek zanieczyszczeń spływających do wód z terenów rolniczych. Na poprawę jakości wód rzek, głównie w rzece Skotawa, ma wpływ stosowanie nowszych technologii w gospodarstwach hodowli ryb.

Degradacja szaty roślinnej najwyraźniej występuje na obszarach leśnych, gdzie przejawia się monotypizacją polegającą na tworzeniu znacznych powierzchni monokultur gatunków drzew iglastych, bez zróżnicowania typów siedlisk. Inną formą jest pinetyzacja, związana z wprowadzaniem gatunków drzew iglastych na siedliska lasów liściastych. Powoduje to obniżenie potencjału żyznych siedlisk i zmniejszenie bioróżnorodności obszarów leśnych. Dość częstą formą jest juwenalizacja, szczególnie długowiecznych lasów bukowych i dębowych, jako skutek eksploatacji ich drzewostanów w wieku określonym tylko zasadami gospodarki leśnej. Przejawem tej formy jest brak starodrzewów, zwłaszcza liściastych, natomiast rozpowszechnione są młodociane i regeneracyjne fazy rozwoju zbiorowisk leśnych. Na nowo powstających siedliskach lasów bukowych i dębowych prawdopodobne są szkody spowodowane przez zwierzynę płową – sarny i jelenie.

Walory środowiska naturalnego stwarzają, zarówno szanse rozwoju jak i ograniczają rozwój na terenie gminy Dębica Kaszubska. Głównie w granicach Parku Krajobrazowego Dolina Słupi. Plan Ochrony Parku Krajobrazowego określa, iż dalszy rozwój zabudowy możliwy jest jedynie jako kontynuacja układów przestrzennych istniejących jednostek osadniczych. Rozwój osadnictwa może być realizowany w miejscowościach gminy we wszystkich formach zabudowy jednorodzinnej i zwartej osiedlowej, poprzez rozwój istniejących jednostek osadniczych. Na obszarze gminy możliwy jest rozwój przemysłu, usług i rzemiosła. Dla rozwoju zabudowy produkcyjnej i usługowej obowiązują jednak ograniczenia dotyczące takie jak przy zabudowie mieszkaniowej co do zachowania odległości od wskazanych urządzeń wodnych i zbiorników wodnych. Niepożądana jest również lokalizacja inwestycji uciążliwych dla wód, jeśli zaprojektowane rozwiązania techniczne i technologiczne nie są gwarancją zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem wód podziemnych, przede wszystkim w rejonie Dębicy Kaszubskiej oraz na terenach wykazujących brak naturalnej izolacji od powierzchni w dolinach Skotawy i Warblewskiej Strugi. Głównymi ograniczeniami w rozwoju rolnictwa jest spowodowana wysokim stopniem lesistości, niekorzystnym odczynem gleb i

położeniem gminy na terenach chronionych, co skutkuje tym, iż występują specjalne uwarunkowania prawne dotyczące ochrony i zagospodarowania. Położenie na obszarach chronionych wyklucza, zgodnie z obowiązującymi zasadami intensywne formy gospodarki rolnej, które może mieć znacząco oddziaływać na środowisko. Ograniczeniem dla turystyki w głównej mierze jest brak odpowiedniej infrastruktury. Park krajobrazowy stanowi wielką atrakcję turystyczną dla np. wypraw pieszych i rowerowych, jednakże jednocześnie w pewien sposób ogranicza jej rozwój. Regulacje w nim obowiązujące nie sprzyjają spontanicznym zachowaniom oraz ogranicza rozwój biznesu turystycznego, który z kolei wpływa na wzrost liczby odwiedzających turystycznie i rekreacyjnie ludzi. Drobny biznes jest przeważnie wyznacznikiem dla oceny sensu poważnego zaangażowania środków dla rozwoju ośrodka.

Wójt Gminy Dębica Kaszubska w ostatnich latach największy nacisk kładł na uporządkowanie gospodarki wodnościekowej w Gminie. Realizacja tego wieloletniego i tak dużego projektu inwestycyjnego wymagała dużego zaangażowania organizacyjnego. Co roku projekt znacząco obciążał finansowo budżet Gminy. Część środków była pozyskana z dotacji z Unii Europejskiej, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Agencji Nieruchomości Rolnych, a także z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Oprócz zadań inwestycyjnych, które angażowały największe nakłady finansowe, jednostka przeznaczała również środki na zadania bieżące, m.in. zimowe utrzymanie dróg, remonty dróg, współpraca z placówkami oświatowymi.

Ostatecznie realizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dębica Kaszubska w latach 2011 - 2012 ocenia się pozytywnie. Taką ocenę potwierdza przeprowadzona analiza poprzez mierniki realizacji Programu na terenie Gminy. Wskazuje ona, że zwiększają się długości podstawowych sieci infrastrukturalnych, takich jak sieć wodociągowa i kanalizacyjna oraz zwiększa się liczba mieszkańców, którzy mają dostęp i korzysta z infrastruktury mającej zapewnić poprawę jakości życia na terenie Gminy. Realną poprawę jakości środowiska (znajdującą odzwierciedlenie w analizie jego jakości) stwierdzimy jednak w dłuższym czasie. Istnieje ciągła potrzeba dalszych działań inwestycyjnych na rzecz poprawy i ochrony naszego otoczenia. Będzie miało to wpływ na poprawę stanu środowiska, wód powierzchniowych, podziemnych czy powietrza, a tym samym znacznie przyczyni się do polepszenia warunków życia co jednak będzie widoczne w przyszłości.

Program Ochrony Środowiska, zgodnie z polityką ekologiczną państwa wyróżnia cele krótkoterminowe, których realizacja zakończy się najpóźniej do końca 2017 roku, średnioterminowe – do zrealizowania do końca 2021 roku oraz długoterminowe, prawdopodobne i

możliwe do osiągnięcia dopiero po 2021 roku. Tym ostatnim celom, które można określić również jako strategiczne, lub generalne podporządkowane są wszystkie wcześniejsze, które bez względu na okres ich realizacji mają charakter celów taktycznych. Wszystkie formułowane cele wypełniają kryteria: potrzeby, osiągalności, realności i mierzalności.

Program Ochrony Środowiska odgrywa znaczną rolę w procesie realizacji zrównoważonego rozwoju. Z punktu widzenia władz samorządowych, stanowi narzędzie koordynacji działań podejmowanych w dziedzinie ochrony środowiska przez działy administracji publicznej oraz instytucje i przedsiębiorstwa.

LITERATURA:

1. Bryła H., Leksykon ekologii i ochrony środowiska, Oficyna wydawnicza Tempu, 2002, Gdańsk,
2. Ekologiczno-krajobrazowe uwarunkowania lokalizacji elektrowni wiatrowych w północnej i centralnej części woj. pomorskiego, 2002, PROEKO Gdańsk,
3. Kondracki J., Geografia Polski, Mezoregiony fizycznogeograficzne, 1994, PWN, W-wa,
4. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, 1998, PWN, W-wa,
5. Łabno G., Ekologia – Słownik encyklopedyczny, 2006, Wydawnictwo Europa, Wrocław,
6. Maciak F., Ochrona i rekultywacja środowiska, 2003, Wydawnictwo SGGW, Warszawa,
7. Opracowanie ekofizjograficzne podstawowe gminy Dębica Kaszubska, 2009, Inplus, Dębica Kaszubska,
8. Plan ochrony Parku Krajobrazowego „Dolina Słupi”, 2000, Instytut Ochrony Środowiska Oddział Gdański,
9. Plan rozwoju lokalnego gminy Dębica Kaszubska na lata 2007 – 2013, 2006, Business Mobility International, Słupsk,
10. Polityka ekologiczna państwa latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016, 2008, Ministerstwa Środowiska, Warszawa,
11. Powszechny Spis Rolny 2010, Województwo Pomorskie, 2010, Gdańsk,
12. Prognoza oddziaływania na środowisko do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, 2009, Inplus, Olsztyn,
13. Program Ochrony Środowiska dla powiatu słupskiego 2010, 2007, Zespół autorski Pomorskiego Centrum Badań i Technologii Środowiska, POMCERT, Gdynia,
14. Program ochrony środowiska gminy Dębica Kaszubska, 2008, Bejnarowicz T. i in., Dębica Kaszubska,
15. Program ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2013 – 2016 z perspektywą do roku 2020, 2012, Zespół Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w Słupsku, Słupsk,
16. Raport z realizacji Programu ochrony środowiska gminy Dębica Kaszubska, 2013, Botwinionek M., Dębica Kaszubska,
17. Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Dębica Kaszubska do roku 2015, 2006, Business Mobility International, Słupsk,

18. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dębica Kaszubska, 2011, Inplus, Olsztyn,
19. Ustawa Prawo ochrony środowiska, Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 ze zm.,
20. Zasoby przyrodnicze dorzecza Słupi i Łupawy, 2002 r., Związek Miast i Gmin Dorzecza rzeki Słupi i Łupawy, red. Lipczyński W., Słupsk
21. www.debnica.pl
22. www.dolinasłupi.pl